

БАГАТОЦЕНТРОВЕ ОГЛЯДОВЕ
ДОСЛІДЖЕННЯ РИЗИКІВ
СЕКСУАЛЬНИХ ДОМАГАНЬ ТА
ІНШИХ ФОРМ СЕКСУАЛЬНОГО
НАСИЛЬСТВА ПРОТИ ЖІНОК
І ДІВЧАТ У ГРОМАДСЬКИХ
МІСЦЯХ СХІДНОЇ УКРАЇНИ

Київ, Україна,
Грудень 2020 р.

ПОДЯКИ

Багатоцентрове оглядове дослідження ризиків сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства проти жінок і дівчат у громадських просторах Східної України проводилося в рамках Програми ООН із відновлення та розбудови миру (UN RPP). Програму ООН із відновлення та розбудови миру реалізують чотири агентства ООН: Програма розвитку ООН (ПРООН), Структура ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки), Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA) і Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО).

Програму підтримують дванадцять міжнародних партнерів: Європейський Союз (ЄС), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), Посольство США в Україні, а також уряди Данії, Канади, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, Польщі, Швейцарії, Швеції та Японії.

Під егідою Глобальної Флагманської Ініціативи «Безпечні міста та безпечні громадські простори для жінок та дівчат» в Україні ООН Жінки у партнерстві з МБФ «Українська фундація громадського здоров'я» підтримали проведення цього оглядового дослідження в межах проекту «Підтримка Євросоюзом сходу України — відновлення, зміцнення миру та урядування», що фінансується ЄС. Україна долучилася до програми «Безпечні міста та безпечні громадські простори для жінок і дівчат» у 2019 році, запустивши її у місті Рубіжне.

Ця публікація була б неможливою без:

Участі жінок, чоловіків, хлопців і дівчат із постраждалих від конфлікту територій Донецької та Луганської областей у фокус-групах та інтерв'ю, висловленого ними розуміння сексуальних домагань і ідей щодо потрібних дій для того, щоб місто було безпечним в аспекті сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства в громадських місцях.

Відданості та зусиль представників місцевої влади Новоайдару і Золотого (Луганська область) та Соледару і Торецька (Донецька область), підрозділів поліції та мешканок цих міст, які проводили аудит безпеки та допомагали збирати дані для дослідження.

Хочемо подякувати Надєжді Лутенко з українського офісу та Лаурі Капоб'янко зі штаб-квартири ООН Жінки за їхню допомогу і відданість справи під час перегляду попередніх версій цього звіту.

БАГАТОЦЕНТРОВЕ
ОГЛЯДОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ
РИЗИКІВ СЕКСУАЛЬНИХ
ДОМАГАНЬ ТА ІНШИХ
ФОРМ СЕКСУАЛЬНОГО
НАСИЛЬСТВА ПРОТИ
ЖІНОК І ДІВЧАТ У
ГРОМАДСЬКИХ МІСЦЯХ
СХІДНОЇ УКРАЇНИ

Київ, Україна,
Грудень 2020 р.

ЗМІСТ

АКРОНИМИ ТА АБРЕВІАТУРИ	III
I. РЕЗЮМЕ ЗВІТУ	1
II. ВСТУПНА ІНФОРМАЦІЯ	11
2.1 Цілі оглядового дослідження	11
2.2 Методологія	11
2.3 Відбір респонденток	13
2.4 Структура звіту	13
III. АНАЛІЗ СИТУАЦІЇ: ЗАКОНОДАВСТВО З ПИТАНЬ ПРОТИДІЇ СЕКСУАЛЬНОМУ НАСИЛЬСТВУ ТА СЕКСУАЛЬНИМ ДОМАГАННЯМ В УКРАЇНІ	14
IV. ОЦІНКА НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ ТА РОЗУМІННЯ МІСЦЕВИХ ПРОБЛЕМУ НОВОАЙДАРИ, ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	18
4.1. Основні характеристики Новоайдари	18
4.2. Аналіз профілю респонденток	19
4.3. Обізнаність про сексуальні домагання та інші форми сексуального насильства	20
4.4. Небезпечні громадські місця	21
4.5. Досвід жінок щодо сексуального насильства у громадських місцях та онлайн, обізнаність про послуги для потерпілих	23
4.6. Профіль кривдника	26
4.7. Фактори, що сприяють сексуальним домаганням	26
4.8. Реакція жінок і наслідки сексуальних домагань	27
4.9. Думки щодо ефективних заходів запобігання і реагування на СД та інші форми СНПЖД	27
V. ОЦІНКА МІСТА І РОЗУМІННЯ МІСЦЕВИХ ПРОБЛЕМ У ЗОЛОТОМУ, ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	28
5.1. Основні характеристики Золотого	28
5.2. Аналіз профілю респонденток	29
5.3. Обізнаність про ризики сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства	30
5.4. Небезпечні громадські місця	32
5.5. Досвід жінок щодо сексуального насильства в громадських місцях і онлайн, обізнаність про послуги для потерпілих	32
5.6. Профіль кривдника	35
5.7. Фактори, що сприяють сексуальним домаганням	35
5.8. Реакція жінок і наслідки сексуальних домагань	36
5.9. Думки щодо ефективних заходів запобігання і реагування на СД та інші форми СНПЖД	36
VI. ОЦІНКА МІСТА І РОЗУМІННЯ МІСЦЕВИХ ПРОБЛЕМ У ТОРЕЦЬКУ, ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ	37
6.1. Основні характеристики Торецька	37
6.2. Аналіз профілю респонденток	37
6.3. Обізнаність про ризики сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства	39
6.4. Небезпечні громадські місця	40
6.5. Досвід жінок щодо сексуального насильства у громадських місцях і онлайн, обізнаність про послуги для потерпілих	41
6.6. Профіль кривдника	44
6.7. Фактори, що сприяють сексуальним домаганням	44
6.8. Реакція жінок і наслідки сексуальних домагань	44
6.9. Думки щодо ефективних заходів запобігання і реагування на СД та інші форми СНПЖД	45

**VII. ОЦІНКА МІСТА І РОЗУМІННЯ
МІСЦЕВИХ ПРОБЛЕМ У СОЛЕДАРИ,
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ** **45**

7.1. Основні характеристики Соледару	45
7.2. Аналіз профілю респонденток	46
7.3. Обізнаність про ризики сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства	47
7.4. Небезпечні громадські місця	48
7.5. Досвід жінок щодо сексуального насильства у громадських місцях і онлайн, обізнаність про послуги для потерпілих	49
7.6. Профіль кривдника	51
7.7. Фактори, що сприяють сексуальним домаганням	52
7.8. Реакція жінок і наслідки сексуальних домагань	52
7.9. Думки щодо ефективних заходів запобігання і реагування на СД та інші форми СНПЖД	52

**VIII. ПОРІВНЯЛЬНИЙ
АНАЛІЗ РИЗИКІВ
СЕКСУАЛЬНИХ ДОМАГАНЬ** **53**

IX. РЕКОМЕНДАЦІЇ **56**

ДОДАТОК 1 **58**

ДОДАТОК 2 **59**

ДОДАТОК 3 **60**

ДОДАТОК 4 **61**

АКРОНІМИ ТА АБРЕВІАТУРИ

CEDAW	Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок	СД	Сексуальні домагання
СНПК	Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом	СН	Сексуальне насильство
ГО	Громадські організації	СНПЖД	Сексуальне насильство проти жінок і дівчат
ДН	Домашнє насильство	НПЖД	Насильство проти жінок та дівчат
ПНПЖ	Припинення насильства проти жінок	АБЖ	Аудит безпеки жінок
ФГ	Фокус-група	ООН	Організація Об'єднаних Націй
ГЗН	Гендерно зумовлене насильство	ПРООН	Програма розвитку ООН
ГЧБ	Гендерно чутливе бюджетування	UNFPA	Фонд ООН у галузі народонаселення
ВІЛ	Вірус імунодефіциту людини	ООН Жінки	Жінки Структура Організації Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок
МОП	Міжнародна організація праці	ВПО	Внутрішньо переміщені особи
НЗНО	Не залишити нікого осторонь		
НПД	Національний план дій		

I. РЕЗЮМЕ ЗВІТУ

Сексуальні домагання (СД) та інші форми сексуального насильства проти жінок і дівчат (СНПЖД) у громадських просторах міст і населених пунктів є щоденною реальністю жінок і дівчат по всьому світу. Жінки та дівчата зазнають та бояться різних форм сексуального насильства (СН) у громадських місцях – від небажаних зауважень та жестів сексуального характеру до згвалтування та вбивства. Це відбувається на вулицях, у громадському транспорті та на його зупинках, у громадських туалетах, місцях продажу їжі та напоїв, парках та інших громадських місцях. Така ситуація обмежує свободу пересування для жінок та дівчат, а також їхню можливість на здобуття освіти, професійний розвиток та участь у суспільному житті. Вони мають менше доступу до базових послуг та культурно-розважальних заходів. Це також відображається на здоров'ї та благополуччі жінок та дівчат. У той час як гендерно зумовлене насильство вдома та на роботі є загально визнаним порушенням прав людини, сексуальними домаганнями до жінок і дівчат у громадських місцях часто нехтують, оскільки існує мало законів та політик для їх запобігання та боротьби з ними.¹

Протягом 10 років Глобальна Флагманська Ініціатива ООН Жінки «Безпечні міста та безпечні громадські простори для жінок і дівчат» працює з провідними жіночими організаціями, місцевою та центральною владою, структурами ООН та іншими партнерами для розробки, впровадження та оцінки комплексних підходів до профілактики СД в громадських місцях та боротьби з ними в різних контекстах.

В Україні для кращого розуміння ризиків СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях ООН Жінки провела багатоцентрове оглядове дослідження в Новоайдари та Золотому (Луганська область) і Торецьку та Соледарі (Донецька область) – населених пунктах у зоні постраждалих від конфлікту, у рамках Програми ООН з відновлення та розбудови миру (UN RPP).

Дослідження проводилося в Новоайдари та Золотому (Луганська область) і Торецьку та Соледарі (Донецька область), не включаючи всі населені пункти у відповідних об'єднаних територіальних громадах. Воно включало 1314 жінок-учасниць (від 18 до 50 років) з Новоайдари (431), Золотого (263), Соледару (299) та Торецька (321). Дослідження включало попередній аналіз національних та міжнародних правових норм із гендерно зумовленого насильства, включно з СД та іншими формами СНПЖД; опитування за допомогою гугл-форм та паперових анкет для збору даних про ризики СД та інших форм СН, з якими стикаються жінки і дівчата у громадських місцях; фокус-групи (ФГ) з жінками та дівчатами; аудит безпеки жінок (АБЖ), що проводився у громадських місцях.

Насильство проти жінок і дівчат є глибоко вкоріненою соціальною проблемою в Україні, причиною якою є

соціальні упередження та гендерні норми.² Згідно з опитуванням ОБСЄ 2019 року про насильство проти жінок, 5% жінок в Україні зазнавали певних форм СН від когось, хто не є їхнім партнером, мінімум раз у житті починаючи з 15-річного віку.³ Згідно з тим самим опитуванням, 49% жінок зазнавали певних форм СД за свого життя, а 17% заявили, що зазнали СД протягом останніх 12 місяців на момент проходження опитування.

Україна підписала багато міжнародних правозахисних документів, включно з міжнародними зобов'язаннями про гендерну рівність та запобігання насильству проти жінок і дівчат (НПЖД) і боротьбу з ним. У 2011 році Україна підписала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульську конвенцію), і вона досі чекає на ратифікацію, хоча минуло вже майже десять років. У той же самий час, деякі поправки до законодавства про НПЖД згідно з положеннями Стамбульської конвенції все-таки були прийняті. Визначення згвалтування (ст. 152 Кримінального кодексу України) та сексуального насильства (ст. 153 ККУ) були переформульовані для відповідності регіональному стандарту, наданому Стамбульською конвенцією, і тепер посилаються на згвалтування як «вчинення дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням у тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета» та сексуальне насильство як «вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням у тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи». Значною прогалиною в українському законодавстві

1. UN Women, Creating Safe and Empowering Spaces for Women and Girls.

Прочитовано з <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/creating-safe-public-spaces>

2. Gender Norms, K4D Report 2017, p. 7

3. OSCE, OSCE-led survey on violence against women "Well-being and Safety of Women", Ukraine, 2019 <https://www.osce.org/secretariat/440312?download=true>

Фото: ООН Жінки в Україні/Віталій Шевелєв

є питання сексуальних домагань (СД). Стамбульська конвенція визначає сексуальні домагання у ст. 40 як «будь-яку форму небажаної вербальної, невербальної або фізичної поведінки сексуального характеру, метою або наслідком якої є порушення гідності особи, зокрема шляхом створення залякувального, ворожого, принизливого або образливого середовища» і залишає державам-учасницям право вирішити, чи підлягатиме ця шкідлива поведінка кримінальним або іншим юридичним санкціям, включно з цивільними та адміністративними.⁴

Хоча визначення СД в українському законодавстві досі потрібно узгодити з наявними регіональними стандартами в цій галузі, ст. 1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» містить визначення сексуальних домагань, що посилається на «дії сексуального

характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування». Це визначення значно відрізняється від того, що міститься в Стамбульській конвенції. Зокрема, воно звужує сферу СД лише до субординаційних відносин, при тому що СД можливі з боку підлеглого до начальника, а також між колегами. До того ж, крім трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування СД можуть відбуватися в громадських місцях, на вулиці, у транспорті, а також онлайн. Українське законодавство не криміналізує СД у громадських місцях, але містить декілька положень, що можуть використовуватися для притягнення кривдників до відповідальності – а саме за дрібне хуліганство згідно зі ст. 173 кодексу України про адміністративні правопорушення.

Цей звіт представляє дані про СД та інші форми СНПЖД у громадських місцях у кожному з досліджуваних міст, а також порівняльний аналіз ризиків СД та інших форм СН, із якими стикаються жінки у громадських місцях, проживаючи в населених пунктах на лінії зіткнення (Торецьк і Золоте), порівняно з тими, що розташовані далі від збройного конфлікту (Соледар і Новоайдар).

4. Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Istanbul, Turkey. 11.V.2011. [// https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e](https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e)

Новоайдар

У Новоайдарі учасниці опитування повідомляли, що жінки стикаються з високим ризиком фізичного та сексуального насильства у громадських місцях, особливо після настання темряви, і СД та інші форми СНПЖД найчастіше відбуваються на вулицях, у барах, ресторанах, клубах та онлайн.

43% респонденток заявили, що зазнали певної форми СД у громадських місцях Новоайдара. Згідно з результатами опитування, група, де найчастіше повідомляли про сексуальні домагання, включала жінок віком 18–39 років. Дві найрозповсюдженіші форми СД – це словесні домагання (наприклад, небажані коментарі та зауваження сексуального характеру про їхнє тіло або зовнішність) та переслідування.

Приблизно 20% респонденток заявили, що зазнали СД онлайн, які полягали в небажаних зауваженнях, жартах та історіях сексуального характеру, а також зображеннях та відео відповідного змісту, що їм надсилали у формі електронних листів, повідомлень у соціальних мережах і месенджерах, дзвінків. Молоді жінки (віком 18–39 років) частіше зазнавали СД онлайн, ніж жінки старше 40 років. Серед молодих жінок наполегливі запрошення на побачення та пропозиції сексу після того, як вони від них відмовилися, траплялися в 10 разів частіше.

Учасниці фокус-груп повідомляли, що СД та інші форми СНПЖД стають частішими через обмежений рух громадського транспорту для пересування населеним пунктом і, особливо, для переїзду в сусідні міста чи

села. Учасниці заявляли, що хоч і почуваються в безпеці, подорожуючи автобусом, наразі курсує мала кількість автобусів, крім того, вони їздять лише в денний час. Через обмежений графік руху громадського транспорту багато жителів міста їздять автостопом, який, на їхню думку, також підвищує ризик СД для жінок.

Трохи більше чверті (27%) респонденток сказали, що бояться проходити повз великі групи чоловіків, коли вони перебувають у громадських місцях. Ще трохи більше чверті (27%) респонденток заявили, що також бояться проходити повз великі групи військових у громадських місцях. Серед них, більшість жінок (89%) повідомляли, що не почуваються в безпеці, бо «військові часто роблять небажані зауваження сексуального характеру».

Аудит безпеки жінок (АБЖ), проведений у Новоайдарі, виявив деякі інфраструктурні проблеми, що впливають на безпеку жінок і дівчат у громадських місцях. Серед них: відсутність або недостатнє освітлення громадських місць і територій, де можуть відбутися СД та інші форми насильства; перешкоди для вільного руху пішоходів; небезпечний дорожній рух; незадовільний стан громадських туалетів або їхня відсутність у місцях скупчення людей; відсутність табличок із назвами вулиць та номерів на будинках, що ускладнює орієнтацію на місцевості, включно з викликом таксі чи допомоги у термінових випадках; відсутність відеокамер у громадських місцях; відсутність поліцейських патрулів або видимої присутності поліції. Опитування також показали, що поліція та центри

Фото: ООН Жінки в Україні/Віталій Швелєв

соціальних послуг є двома найвідомішими надавачами послуг для потерпілих від СН у Новоайдарі. Понад половина респонденток заявили, що ніколи і нікому не розповідали про свій досвід СД та інших форм НПЖД у громадських місцях. Серед основних причин такого рішення – жінки не вважали СД достатньо серйозними, щоб повідомляти про них, мало довіряли правоохоронним органам та заявляли, що навіть якби вони повідомили про СД, відповідні органи не вирішили б ситуацію жодним чином. Більше того, молоді жінки (віком 18–25 років) пояснювали, що їм важливіше зберегти репутацію серед сусідів та знайомих, аніж отримати допомогу в ситуаціях СД та інших форм СНПЖД, що говорить про наявність віктимблеймінгу в громаді.

Респондентки повідомляли, що до СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях вдаються як молоді, так і старші чоловіки майже однаковою мірою. 20% респонденток заявили, що, на їхню думку, військові здійснюють СД у громадських місцях частіше за цивільних. Учасниці називали відсутність покарання за СД основною причиною їхньої розповсюдженості.

Оцінювання показало дуже низький рівень розуміння жінками причин СНПЖД, оскільки майже половина респонденток основною причиною назвали неконтрольоване сексуальне бажання чоловіків. Одна п'ята респонденток заявила, що жінки самі винні у власному досвіді СД та інших форм СН. Понад 25% респонденток вказали, що звертають увагу на те, наскільки їхній зовнішній вигляд (одяг, наявність макіяжу) може призвести до сексуальних домагань. Молоді жінки говорили про це вдвічі частіше, ніж старші. Ці результати також демонструють глибоку вкоріненість віктимблеймінгу в громаді.

Приблизно 25% респонденток заявили, що до СД у їхньому місті ставляться поблажливо, та не сприймають серйозно. Це може пояснюватися тим, що чоловіки

та жінки не усвідомлюють, що можна вважати СД, не сприймають їх як недопустиму поведінку та живуть у культурі безкарності.

Майже половина респонденток зазначила, що військовий конфлікт в Україні підвищує ризик зіткнутися з проявами СД та іншими формами СНПЖД у громадських місцях. Жінки заявляли, що на початку збройного конфлікту в 2014 році в Новоайдарі було багато військових. Деякі згадували, що зазнавали СД від військових чи ставали свідками того, як це траплялося з іншими жінками. Наразі присутність військових у Новоайдарі в основному обмежена вихідними днями чи короткими візитами, коли їм потрібно щось зробити в населеному пункті. Респондентки вважають, що погіршення ситуації з СД та іншими формами СНПЖД у їхній громаді викликане недостатньою увагою влади до НПЖД та більшою присутністю військових порівняно з часами до збройного конфлікту.

Із тих жінок, які заявили, що зазнали СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях Новоайдара, приблизно 25% уточнили, що уникають певних місць, які вважають небезпечними. Деякі жінки пояснювали, що їхнє пересування у місті тепер обмежене – наприклад, вони не почуваються безпечно, щоб ходити по вулиці на самоті після настання темряви, а також що їм потрібно поводитися обережно весь час.

Учасниці вважають, що забезпечення ефективних розслідувань та притягнення до відповідальності кривдників у випадку СН, впровадження сексуальної просвіти у школах та мобілізації громади у комплексі з інформаційними кампаніями є найбільш ефективними методами запобігання та реагування на СД та інші форми СНПЖД у громадських місцях.

Золоте

У Золотому учасниці повідомляли, що жінки часто зазнають високого ризику фізичного та сексуального насильства у громадських місцях, і найчастіше це відбувається після настання темряви. СД та інші форми СНПЖД найчастіше відбуваються на вулиці та онлайн, і рідше — у барах, ресторанах та клубах.

Переважна більшість респонденток (61%) заявила, що зазнавали певних форм СД у громадських місцях Золотого. Згідно з результатами опитування, група, що повідомляла про найбільшу частоту сексуальних домагань, складалася з жінок віком 18–39 років. Дві найрозповсюдженіші форми СД, яких вони зазнали, включали словесні домагання (наприклад, небажані коментарі та зауваження сексуального характеру про їхнє тіло та зовнішність) та переслідування.

Приблизно 25% респонденток повідомляли, що зазнавали СД онлайн у формі небажаних зауважень, жартів та історій сексуального характеру, а також зображень та відео відповідного змісту, що їм надсилали у формі електронних листів, повідомлень у соціальних мережах і месенджерах, дзвінків. Молоді жінки (віком 18–23 роки) зазнавали СД онлайн у три рази частіше, ніж жінки віком 24–40 років, і в шість разів частіше, ніж жінки віком 40 років і старші.

Понад половину респонденток говорили про те, що вони бояться відвідувати громадські місця після настання темряви, в основному через активні військові дії. Респондентки віком 40 років і старші говорили про це частіше, аніж 18–24-річні.

Фото: ООН Жінки в Україні/Віталій Шевелєв

Третина респонденток заявила, що вони бояться проходити повз великі групи військових у громадських місцях. Серед цих учасниць більшість повідомляли, що не почуваються безпечно, оскільки «військові часто роблять небажані зауваження сексуального характеру».

Аудит безпеки жінок (АБЖ), проведений у Золотому, виявив деякі інфраструктурні проблеми, що впливають на безпеку жінок і дівчат у громадських просторах. Серед них: відсутність або недостатнє освітлення громадських місць, де можуть відбуватися СД та інші форми насильства; перешкоди для вільного руху пішоходів; небезпечний дорожній рух; місця цілодобового продажу алкоголю, у тому числі військовим, де збираються компанії, що вживають алкоголь; незадовільний стан громадських туалетів або їхня відсутність у місцях скупчення людей; відсутність табличок із назвами вулиць та номерів на будинках, що ускладнює орієнтацію в місті; відсутність відеокамер у громадських місцях; наявність у місті військових.

Опитування також показує, що поліція та надавачі послуг швидкої медичної допомоги є двома найбільш відомими організаціями для потерпілих від СН у Золотому. Понад половину респонденток повідомили, що нікому не розповідали про свій досвід СД та інших форм НПЖД у громадських місцях, в основному тому, що не вважали відповідну форму СД достатньо серйозною, аби повідомляти про неї.

У Золотому учасниці вказували як кривдників частіше всього молодих чоловіків та військових у випадку СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях. Багато респонденток вважають, що військові частіше за цивільних вдаються до СД у

громадських місцях. Про відсутність покарання за СД говорили понад половину учасниць, називаючи це основною причиною частих випадків СД. Понад половина жінок називають головними причинами СД та інших форм СНПЖД з боку чоловіків нерівні гендерні взаємини та патріархальну культуру в Україні.

Більшість респонденток (64%) вважають гендерні стереотипи та нерівні соціальні норми основними причинами СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях. Однак результати дослідження також показують, наскільки глибоко вкоріненим у Золотому є віктимблеймінг. 43% респонденток заявили, що жінки самі винні у власному досвіді СД та інших форм СН; 86% зазначили, що жінки несуть відповідальність за власну безпеку та мають уникати місць або ситуацій, де може існувати ризик СН; а 20% вважають неконтрольоване сексуальне бажання чоловіків основною причиною СНПЖД. Понад 33% респонденток відповіли, що звертають увагу на те, якою мірою їхній зовнішній вигляд (наприклад, одяг чи яскравий макіяж) може призвести до сексуальних домагань.

Приблизно 72% респонденток зазначили, що військовий конфлікт в Україні підвищує ризик СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях Золотого. Активний збройний конфлікт впливає на Золоте, розташоване безпосередньо на лінії зіткнення, описують як основну загрозу гідності та життю мешканців. Респондентки повідомляють, що постріли тривають протягом шести років, у тому числі після оголошення угоди про припинення вогню між сторонами.

Учасниці дослідження розповіли, що військові часто

пересуваються в Золотому на бойових машинах або ходять по вулицях. Вони заходять у магазини, маючи при собі зброю, купують алкоголь у будь-який час доби (незважаючи на заборону продажу в нічний час) і споживають його – інколи у громадських місцях. Опитування демонструє, що до СД часто вдаються саме військові, шляхом небажаних вигуків сексуального характеру, дотиків та переслідувань жінок у Золотому.

Із жінок, які говорили про те, що зазнавали СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях Золотого, приблизно 33% заявили, що цей досвід продовжує впливати на їхню мобільність у місті і вони часто бояться пересуватися ним самі, особливо вночі.

Учасниці вважають, що підвищення рівня обізнаності мешканців громади у сфері гендерної рівності та форм СНПЖД у громадських місцях, запровадження сексуальної просвіти у школах, мобілізація громади за допомогою інформаційних кампаній про гендерну рівність та шанобливі відносини для жінок, дівчат, чоловіків і хлопців, а також забезпечення ефективних розслідувань та притягнення до відповідальності кривдників у випадку СН є найефективнішими засобами запобігання та реагування на СД та інші форми СНПЖД у громадських місцях.

Торецьк

У Торецьку, місті поруч із лінією зіткнення, 53% респонденток заявили, що зазнавали сексуальних домагань у громадських місцях. Із жінок, що зазнали СН, майже 45% повідомили про небажані зауваження сексуального характеру про їхнє тіло або зовнішність, а приблизно 20% — про переслідування.

Згідно з результатами опитування, молоді жінки (віком 18–23 роки) зазнавали цих форм СН вдвічі частіше, ніж жінки 24 років і старші. СД та інші форми СНПЖД найчастіше відбуваються на вулицях, онлайн, у клубах, барах та ресторанах.

Переважна більшість респонденток також зазначили, що боїться виходити у громадські місця вночі через військові дії та постріли у населених пунктах поблизу. У той же час учасниці пояснювали, що зараз поруч з містом менше активних військових дій порівняно з попередніми роками. Однак вони зазначили, що інколи чують гучні канонади, через що відчувають постійне напруження, стрес та небезпеку.

Приблизно 40% жінок заявили, що бояться проходити повз великі групи військових та цивільних чоловіків, коли перебувають у громадських місцях. Більшість з

Фото: ООН Жінки в Україні/Віталій Швелєв

них повідомила, що вони не почуваються в безпеці, оскільки «військові часто роблять небажані вигукки сексуального характеру».

Аудит безпеки жінок (АБЖ), проведений у Торезьку, виявив деякі інфраструктурні проблеми, що впливають на безпеку жінок і дівчат у громадських місцях. Серед них: відсутність або недостатнє освітлення вулиць; покинуті або незавершені будівлі; території з великими деревами, кущами та високою травою, що обмежують огляд; відсутність дорожнього маркування, включно з пішохідними переходами; недостатня кількість маршрутів громадського транспорту та обмежені години його роботи, особливо після настання темряви; відсутність табличок із назвами вулиць та номерів на будинках, що ускладнює орієнтацію на місцевості та визначення точного місцезнаходження особи, яка потребує допомоги і викликає поліцію або швидку.

Опитування також демонструє, що поліція та центри соціальних послуг і заклади охорони здоров'я є найбільш відомими організаціями для потерпілих від СН у Торезьку. Майже половина респонденток заявили, що ніколи не розповідали про свій досвід СД та інших форм НПЖД у громадських місцях. Понад 20% жінок повідомили, що не вважали відповідну форму СД достатньо серйозною, аби повідомляти про неї, і додали, що навіть якби вони вирішили повідомити про СД, на їхню думку, відповідальні органи жодним чином не вирішили б ситуації.

Із жінок, які повідомляли про досвід СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях Торезька, понад половину заявили, що уникають певних громадських просторів, які вважають небезпечними, і приблизно 25% відповіли, що цей досвід продовжує впливати на їхню мобільність у громаді і вони часто бояться пересуватися самі, особливо вночі.

Основною причиною розповсюдженості СД опитані жінки назвали відсутність покарання за СД.

У Торезьку третина учасниць опитування вважає гендерні стереотипи та нерівні соціальні норми основними причинами СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях. Оцінювання демонструє дуже

низьке розуміння причин СНПЖД жінками, бо майже половина респонденток вважає основною причиною СНПЖД у Торезьку неконтрольоване сексуальне бажання чоловіків. 25% респонденток заявили, що саме жінки винні у власному досвіді СД та інших форм СН. Понад половину респонденток повідомили, що звертають увагу на те, якою мірою їхній зовнішній вигляд (наприклад, одяг чи яскравий макіяж) може призвести до сексуальних домагань. Молоді дотримуються таких поглядів вдвічі частіше, ніж жінки старшого віку. Ці результати також показують глибоку вкоріненість віктимблеймінг у громаді.

Майже третина респонденток вказала, що СД в Торезьку часто толерується, і це може пояснюватись культурою безкарності, відсутністю обізнаності чоловіків і жінок про те, що саме є СД, а також відмова визнавати СД недопустимою поведінкою.

Майже половина респонденток зазначили, що військовий конфлікт в Україні підвищує ризик зіткнутися з СД та іншими формами СНПЖД у громадських місцях, в основному через збільшення військової присутності в їхній громаді та обмежену увагу влади до питання насильства проти жінок і дівчат.

Респондентки повідомили, що старші чоловіки вдаються до СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях трохи частіше, ніж чоловіки молодшого віку. Понад третину респонденток вважають, що СД у громадських місцях скоюють як військові, так і цивільні. Однак вони зазначили, що ризик СД від військових може бути трохи вищим, ніж від цивільних.

На думку учасниць опитування, забезпечення ефективних розслідувань та притягнення до відповідальності кривдників у випадках СН і мобілізація громади за допомогою інформаційних кампаній про гендерну рівність і шанобливі відносини для жінок, дівчат, чоловіків і хлопців є найефективнішими засобами запобігання та реагування на випадки СД та інші форми СНПЖД у громадських місцях.

Соледар

У Соледарі учасниці опитування повідомили, що жінки зазнають високого ризику фізичного та сексуального насильства у громадських місцях, особливо у темний час доби, і що СД та інші форми СНПЖД найчастіше відбуваються на вулицях, у клубах, барах, ресторанах та онлайн.

53% респонденток зазначили, що зазнавали певних форм СД у громадських просторах Соледару. Згідно з результатами опитування, група, що повідомляла про

найвищу частоту сексуальних домагань, включала жінок 18–39 років. Дві найрозповсюдженіші форми зазначених СД включали словесні домагання (наприклад, небажані коментарі та зауваження сексуального характеру про їхнє тіло або зовнішність) і переслідування.

Понад 20% жінок повідомили, що зазнавали СД онлайн, які полягали в небажаних зауваженнях, жартах та історіях сексуального характеру, а також

Фото: ООН Жінки в Україні/Місцеві активісти

зображеннях та відео відповідного змісту, що їм надсилали у формі електронних листів, повідомлень у соціальних мережах і месенджерах, дзвінків. 14% жінок, які зазнали СД онлайн, повідомили, що такі випадки траплялися неодноразово. Молоді жінки (віком 18–39 років) зазнавали СД онлайн у чотири рази частіше, ніж жінки 40 років і старші.

Аудит безпеки жінок (АБЖ), проведений у Соледарі, виявив ряд інфраструктурних проблем, що впливають на безпеку жінок і дівчат у громадських просторах. Серед них: відсутність або недостатнє освітлення громадських місць; періодичні відключення електроенергії; перешкоди, що заважають вільному пересуванню пішоходів (наприклад, поганий стан тротуарів або відсутність твердого покриття на пішохідних доріжках); покинуті будівлі; місця, де збираються п'яні компанії; території з великими деревами, кущами та високою травою, що обмежують видимість; відсутність громадського транспорту після шостої години вечора або відсутність автобусних маршрутів у певних районах; немає видимої присутності поліції.

Опитування також демонструє, що найвідомішими організаціями для потерпілих від СН у Соледарі є поліція, установи охорони здоров'я, центри соціальних послуг та громадські організації. Понад половину респонденток заявили, що нікому не розповідали про свій досвід СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях, а приблизно чверть — що розповідали

друзям. Понад 20% жінок зазначили, що не вважали прояви СД достатньо серйозними, аби повідомляти про них, а також додавали, що навіть якби вони це зробили, уповноважені органи жодним чином не вирішили б ситуації. Деякі жінки пояснювали, що не повідомляли би про СД у поліцію, оскільки вважають, що ті не вживатимуть ефективних заходів для припинення насильства і притягнення кривдника до відповідальності, а також тому що СД у громадських місцях не є правопорушенням в Україні.

У Соледарі респондентки повідомляли, що до СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях вдаються як старші, так і молодші чоловіки. Майже третина респонденток вважають, що СД у громадських місцях частіше вчиняють військові, аніж цивільні чоловіки. Основною причиною розповсюдженості СД жінки називали відсутність покарання за СД. Приблизно чверть жінок вказують основною причиною СД та інших форм СНПЖД нерівні гендерні взаємини та патріархальну культуру в Україні.

Хоча більшість респонденток заявили, що СД у Соледарі не толеруються, чверть повідомили, що, на їхню думку, кривдники часто не розуміють, що така поведінка принижує жінок; крім того, як жінки, так і чоловіки недостатньо розуміють, що таке СД.

Оцінювання демонструє дуже низьке розуміння причин СНПЖД жінками — 57% респонденток вважають однією з основних причин СНПЖД у Соледарі

неконтрольоване сексуальне бажання чоловіків. Багато респонденток стверджували, що жінки самі винні у власному досвіді СД та інших форм СН. Понад 33% респонденток дослідження повідомили, що звертають увагу на те, якою мірою їхній зовнішній вигляд (наприклад, одяг чи яскравий макіяж) може призвести до сексуальних домагань. Молоді жінки висловлювали такі погляди вдвічі частіше, ніж жінки старшого віку. Ці результати також демонструють глибоку вкоріненість віктимблеймінгу у громаді.

Із жінок, які повідомляли про СД та інші форми СНПЖД у громадських просторах Соледару, приблизно 55% зазначили, що уникають деяких громадських місць, які вважають небезпечними. Деякі жінки пояснювали, що їхня мобільність у місті обмежена: наприклад, тому, що вони не почуваються безпечно, пересуваючись містом самостійно вночі, а також, що мають бути обережними в будь-який час.

Майже половина респонденток зазначила, що військовий конфлікт в Україні підвищує ризик зіткнутися

з СД та іншими формами СНПЖД у громадських місцях Соледару. Проте учасниці зазначали, що почуваються безпечніше, аніж у 2014 році, коли почався збройний конфлікт, оскільки зараз у місті менше військових, часто вони відвідують його лише на вихідних і зазвичай не мають при собі зброї.

Учасниці опитування вважають, що забезпечення ефективних розслідувань та притягнення до відповідальності кривдників у випадку СН, запровадження сексуальної просвіти у школах та мобілізація громади шляхом інформаційних кампаній про гендерну рівність та шанобливі відносини для жінок, дівчат, чоловіків та хлопців є найефективнішими способами запобігання та реагування на СД та інші форми СНПЖД у громадських місцях.

Аналіз дослідження

Аналіз результатів цього дослідження підтверджує наявність шкідливих соціальних норм, які сприяють СД та іншим формам СНПЖД у громадських місцях в усіх чотирьох цільових громадах, а також демонструє, що жінки та дівчата, які проживають у Золотому, розташованому безпосередньо на лінії зіткнення, мають вищі ризики СД та інших форм СНПЖД.

Фото: ООН Жінки в Україні/Віталій Шевелєв

Дослідження підтвердило залежність між близькістю до лінії зіткнення та більшою занепокоєністю жінок про високий ризик фізичного та сексуального насильства у випадку проходження повз групи військових. Найчастіше про це говорили опитані з м.Золото (знаходиться на лінії зіткнення) і Торецька (7 км від лінії зіткнення). Респондентки з Новоайдару (60 км від лінії зіткнення) та Соledару (25 км від лінії зіткнення) висловлювали такі занепокоєння значно рідше.

Жінки з Торецька, що розташований поруч із лінією зіткнення, частіше зазначають про побоювання за власну безпеку після настання темряви, аніж жінки з інших трьох населених пунктів, пов'язуючи власний страх виходу із дому в нічний час з близькістю активних військових дій.

Страх жінок та їхній досвід СД та інших форм СН у громадських місцях мають високі показники в усіх чотирьох громадах. 61% респонденток із Золото, 53% з Торецька, 53% з Соledару і 43% з Новоайдару

повідомили, що зазнавали певних форм сексуальних домагань у громадських просторах свого міста. Крім того, жінки молодшого віку (18–23 роки) мають вищий ризик СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях, аніж жінки зі старших вікових груп.

Однак у Золотому жінки зазнають вербальних, фізичних та онлайн СД набагато частіше, ніж жінки в інших трьох громадах. 82% опитаних жінок у Золотому зазначили, що існує прямий зв'язок між збройним конфліктом та збільшенням кількості випадків СД та інших форм СНПЖД у цьому населеному пункті.

Отримана інформація також показує, що жінки із Золото зазнавали СД від військових у середньому в три рази частіше, ніж жінки з інших трьох громад. У той же час багато респонденток із Золото схильні до віктимблеймінгу стосовно потерпілих від СД та інших форм СНПЖД — у середньому вони притримувались такої думки вдвічі частіше за респонденток із Торецька, Соledару та Новоайдару.

Основні рекомендації

Основні рекомендації щодо запобігання СД та інших форм СНПЖД у громадських просторах, сформульовані на основі результатів оглядового дослідження та АБЖ, проведеного в Новоайдарі, Золотому, Торецьку та Соledарі, стосуються потреби у зміцненні національного законодавства щодо СД та інших форм СНПЖД (центральна влада); прийняття місцевої політики з метою запобігання та боротьби з СД та іншими формами СНПЖД (місцева влада); зміцнення спроможності правоохоронних органів у запобіганні та реагуванні на СД та інші форми СНПЖД (Міністерство внутрішніх справ і Національна поліція); покращення послуг, що надаються потерпілим від СД та інших форм СНПЖД (центральна та місцева влада); зміцнення спроможності збройних сил у запобіганні та реагуванні на СД та інші форми СНПЖД з боку військових (Міністерство оборони); впровадження гендерно чутливих заходів для боротьби з факторами, пов'язаними з наявним середовищем, що негативно впливає на безпеку жінок; підтримка мобілізації громад та підвищення обізнаності щодо запобігання та реагування на випадки СД та інші форми СНПЖД (центральна і місцева влада, жіночі правозахисні організації та інші ГО, приватні компанії тощо).

II. ВСТУПНА ІНФОРМАЦІЯ

Сексуальні домагання (СД) та інші форми сексуального насильства проти жінок і дівчат (СНПЖД) у громадських місцях це порушення прав людини, що є результатом гендерної нерівності. Це глобальна проблема, що серйозно впливає на потерпілих,⁵ їхні родини та громади.⁶ Жінки та дівчата зазнають та бояться різних форм сексуального насильства (СН) у громадських місцях – від небажаних зауважень і жестів сексуального характеру до згвалтування та вбивства. Сексуальні домагання відбуваються на вулицях, у громадському транспорті та на його зупинках, у навчальних закладах, на роботі, у громадських туалетах, парках і пунктах продажу їжі та напоїв. Така ситуація обмежує свободу пересування для жінок та дівчат, а також їхню можливість на здобуття освіти, професійний розвиток та участь у суспільному житті. Вони мають менше доступу до базових послуг та культурно-розважальних заходів. Це також відображається на здоров'ї та благополуччі жінок і дівчат.

2.1 Цілі оглядового дослідження

Для кращого розуміння ризиків СД та інших форм СН, із якими стикаються жінки і дівчата в громадських місцях України, у рамках Програми ООН з відновлення та розбудови миру (UN RPP) було проведене багатоцентрове оглядове дослідження в Новоайдарі та Золотому (Луганська область) і Торецьку та Соледарі (Донецька область).

Адаптуючи глобальні рекомендації ООН Жінки до оглядових досліджень,⁷ що імплементувались задля участі жінок і дівчат в ініціативах щодо створення безпечних міст і безпечних громадських просторів, цілі дослідження включали:

- 1) Опис зони дослідження шляхом надання інформації про демографічні, соціальні, культурні, економічні та інші актуальні характеристики, включно з аналізом впливу збройного конфлікту на сході України на загострення різних форм СН.
- 2) Визначення потенційних бенефіціарів/агентів змін, а також, ризиків, занепокоєнь і повсякденного

досвіду жінок і дівчат, пов'язаного з СД та іншими формами СН у громадських місцях, а також їх потреби у спеціалізованих сервісах. Оцінка рівня обізнаності жінок і дівчат щодо доступності спеціалізованих послуг для потерпілих та їхнього досвіду в отриманні такої підтримки та визначення змін, яких вони очікують від впровадження ініціативи.

- 3) Визначення профілю кривдника та потерпілої в контексті СН.
- 4) Виявлення громадських місць, де відбуваються сексуальні домагання.
- 5) Аналіз відповідних політик, планів та ініціатив, включно з аналізом українського законодавства, щодо реагування на СД та інші форми СН.
- 6) Формулювання рекомендацій для центральної, регіональної та місцевої влади, поліції, жіночих правозахисних організацій та груп громадянського суспільства щодо запобігання та реагування на СД та інші форми сексуального насильства проти жінок і дівчат (СНПЖД) у громадських місцях.

2.2 Методологія

Географія та охоплення

Оглядове дослідження проводилося в Новоайдарі та Золотому (Луганська область), Торецьку та Соледарі (Донецька область), не охоплюючи всі населені пункти у цих об'єднаних територіальних громад. Воно включало 1314 учасниць (віком 18–50 років) із Новоайдари (431), Золотого (263), Соледару (299) і Торецька (321).

Методи дослідження

1) Кабінетне дослідження національного та міжнародного законодавства про гендерно зумовлене насильство, включаючи СД та інші форми СНПЖД

Національне законодавство щодо гендерно зумовленого насильства (ГЗН), включно з СН, було проаналізоване

5. Дослідження генерального секретаря ООН, згідно з прим. 1, згадує поточні дебати щодо англійських термінів “victim” і “survivor”. Деякі вважають, що слід уникати терміну “victim”, оскільки він має на увазі пасивність, слабкість і вроджену вразливість, не визнаючи реальну стійкість і правоспроможність жінок. Для інших проблематичним є термін “survivor”, бо він заперечує відчуття віктимізації серед жінок, які стали мішенню насильницького злочину. Отже, в англійській версії цього звіту використовується термін “victim/survivor”.

6. UN Women (2020). COVID-19 and Ensuring Safe Cities and Safe Public Spaces, p.3.

7. UN Women (2017). Guidance for Scoping Studies. UN Women Safe Cities Global Initiative. New York: UN WOMEN

згідно з міжнародними нормами і стандартами щодо ліквідації насильства проти жінок (ЛНПЖ) для виявлення прогалин, що стосуються запобігання СН та реагування на його випадки.

2) Опитування за допомогою гугл-форм та паперових анкет для збору даних про ризики сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства, з якими стикаються жінки і дівчата у громадських місцях

Кількісне дослідження проводилося 1–20 травня 2020р. Через карантинні заходи, пов'язані з пандемією COVID-19, 1083 респондентки взяли участь в опитуванні онлайн. Онлайн-опитування проводилося за принципом самовідбору через відкрите запрошення до участі, що розповсюджувалося через жіночі організації. Після послаблення локдауну 231 респондентка заповнила паперову анкету

або пройшла опитування у форматі особистого стандартизованого інтерв'ю.

Опитування проводилося згідно з етичними стандартами аналізу ситуації щодо насильства проти жінок.⁸ Відповідно цим стандартам, гарантується безпека, приватність та конфіденційність учасниць (див. с. 15).

3) Фокус-групи (ФГ) з жінками та дівчатами

У липні було проведено 8 жіночих ФГ з 61 учасницями. У кожному з оцінюваних міст провели по дві ФГ (в кожній по 5–10 учасниць). У кожному місті проводилася ФГ з жінками молодшого віку (18–25 років) та старшими жінками (26–50 років).

Цей метод забезпечував цільовий підхід, відкрите та високоякісне спілкування про досвід жінок щодо безпеки та запобігання СНПЖД у громадських місцях.

Зведена таблиця жіночих ФГ, проведених у липні 2020 року

Місто	Торецьк	Соледар	Золоте	Новоайдар
Дата	28 липня	29 липня	30 липня	31 липня
Кількість ФГ	2	2	2	2
Загальна кількість учасниць	17	15	17	12
Кількість учасниць віком 18–25 років	7	7	8	5
Кількість учасниць віком 25–50 років	10	8	9	7

4.) Аудит безпеки жінок у громадських місцях.

Інструмент «Аудит безпеки жінок» було вперше розроблено в Канаді відповідно до рекомендацій звіту про насильство проти жінок і дітей (METRAC) 1989 р. у Торонто і надалі адаптовано Жіночими ініціативами задля безпечніших середовищ (WISE) та іншими організаціями по всьому світу та в різних контекстах.⁹

Це багатоцільовий інструмент, який дає можливість учасникам виявляти безпечні та небезпечні місця і рекомендувати, як можна покращити середовище для

гарантування безпеки жінок. АБЖ визнає спроможності та голос жінок як експерток з урахуванням їхнього реального досвіду та в усьому їхньому різноманітті. АБЖ підвищує обізнаність про СД та інші форми НПЖД і допомагає активістам, та представникам влади зрозуміти рівень безпеки та комфорту жінок та чоловіків у місті/населеному пункті.

АБЖ включав оглядові прогулянки в кожному місті, проведені в серпні 2020 року. У кожному місті пройшли по дві такі прогулянки різними маршрутами. Загалом проаналізовано вісім маршрутів. Учасниць АБЖ знайшли, консультуючись із жіночою правозахисною

8. World Health Organization (2001), Putting Women First: Ethical and Safety Recommendations for Research on Domestic Violence against Women.

9. UN Women (2019). Safe Cities and Safe Public Spaces International Compendium of Practices.

організацією. Кожна група складалася з 4–5 людей, більшість із них місцеві активістки (віком 20–60 років). Крім того, у кожній групі було 1–2 чоловіки за погодженням з учасницями.

Учасниці пройшли тренінг із методології АБЖ і взяли участь у оглядовій прогулянці на вибраній території в кожному з чотирьох міст. Вони заносили свої спостереження у спеціальну форму (протокол аудиту безпеки) та фотографували небезпечні місця у процесі документування інформації під час АБЖ.

Обмеження дослідження

Дослідження зосереджувалося саме на Новоайдарі, Золотому, Луганській області та Торезьку та Соледарі, Донецької області, а не сусідніх селах та містах що входять до складу ОТГ з тією самою назвою. Однак важливі висновки із оглядового дослідження допоможуть використати ініціативу «Безпечні міста» в Україні та дозволять партнерам з різних зацікавлених сторін у цьому процесі переглянути, які з результатів стосуються лише окремих громад, а які характерні для всієї країни, а отже, зможуть принести користь ще більшій кількості громад.

Етичні та безпекові рекомендації

Дослідження здійснювалося згідно з підходами та

вимогами, переліченими в документі ВООЗ «Етичні та безпекові рекомендації для інтервенційних досліджень насильства проти жінок».¹⁰

Збір, зберігання та аналіз емпіричних даних дослідження відповідають етичним стандартам та забезпечують право респондентів на добровільну участь, анонімність і конфіденційність. Усі респондентки були проінформовані про мету і завдання дослідження, анонімність і конфіденційність процесу, а також їхнє право на добровільну участь і припинення участі у будь-який момент.

Опитувальники не містять персональних даних, які дали б змогу ідентифікувати респонденток. З тією ж самою метою всі особи, які займалися реалізацією проекту, зокрема всі рекрутерки та інтерв'юерки, підписали договір про конфіденційність, за яким вони зобов'язалися не розкривати та не передавати третім особам жодної інформації про респонденток, яка стала їм відомою у процесі дослідження.

Інтерв'юерки та учасниці дослідницької команди пройшли тренінг для розуміння етичних та безпекових принципів; крім того, було надано інформацію про послуги підтримки для респонденток, які цього потребували.

2.3 Відбір респонденток

Респонденток ФГ для ключових інтерв'ю було виявлено із залученням громадських лідерок, які проживають у чотирьох містах, відібраних для дослідження, включно з активістками груп самопомогі, створених за підтримки ООН Жінки, згідно з наданими технічними специфікаціями. Посилання на онлайн-опитувальник були опубліковані на офіційних вебсайтах органів місцевої влади, у соціальних мережах (в основному у Facebook) та групах громад у Viber. Опитування також розповсюджували шляхом прямих комунікацій із місцевою владою та організаціями, що надають соціальні послуги.

Цей підхід згідно з принципом «Не залишати нікого осторонь» (НЗНО) також допоміг забезпечити участь тих жінок і дівчат, що стикаються з дискримінацією, у тому числі множинною (вік, інвалідність, етнічне походження, статус внутрішньо переміщеної особи) та найбільше ризикують зіштовхнутись з сексуальними домаганнями та іншими формами сексуального насильства. Серед молодих учасниць були учениці старших класів, студентки коледжів та університетів.

2.4 Структура звіту

Цей розділ детально описує вступну інформацію, цілі, методологію та підхід багатоцентрового оглядового дослідження. Другий розділ аналізує ситуацію з СД та іншими формами СНПЖД в Україні з акцентом на політику та законодавство шляхом детального огляду джерел. Кожен із розділів від 3 по 6 починається з інформації про вибраний населений пункт і фіксує проблеми та побоювання жінок і дівчат у кожному

з них. Вони також розкривають погляди жінок на можливі заходи з метою запобігання та зменшення СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях, а також на зміни, які вони б хотіли бачити. Розділ 7 містить порівняльний аналіз ризиків сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства, з якими стикаються жінки і дівчата в громадських місцях, що пов'язані з близькістю громад до лінії зіткнення.

10. World Health Organization, Ethical and safety recommendations for intervention research on violence against women. Building on lessons from the WHO publication. Geneva: World Health Organization. February 2016. Putting women first: ethical and safety recommendations for research on domestic violence against women. Available at: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/251759/9789241510189-eng.pdf;jsessionid=F60CD5C1F61BCFACB7A424BD2292E511?sequence=1>

III. АНАЛІЗ СИТУАЦІЇ: ЗАКОНОДАВСТВО З ПИТАНЬ ПРОТИДІЇ СЕКСУАЛЬНОМУ НАСИЛЬСТВУ ТА СЕКСУАЛЬНИМ ДОМАГАННЯМ В УКРАЇНІ

Насильство щодо жінок є глибоко вкоріненою в українській культурі соціальною проблемою, яку підживлюють гендерні стереотипи.¹¹ Це результат нерівного гендерного співвідношення та дискримінації жінок і дівчат, який ускладнюється конфліктами, гуманітарними кризами, бідністю, економічними негараздами, а іноді, зловживанням алкоголем чи наркотичними речовинами. За даними опитування щодо насильства проти жінок, проведеного ОБСЄ в 2019 році, 5% жінок в Україні віком 18–74 років зазнавали сексуального насильства з боку особи, що не була їх партнером, хоча б один раз за своє життя, починаючи з 15 років.¹² Те саме опитування показало, що 49% жінок впродовж життя зазнавали сексуальних домагань, а 17% зауважили, що зазнавали сексуальних домагань протягом останнього року перед опитуванням.¹³

Україна приєдналася до ключових міжнародних зобов'язань у сфері гендерної рівності, включно з тими, що присвячені запобіганню та боротьбі з насильством проти дівчат та жінок. Країна приєдналася до Пекінської Декларації та платформи дій (1995 р.) і ратифікувала ключові правозахисні договори, включаючи Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та факультативний протокол до неї. У 2011 р. Україна підписала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (далі – Стамбульську конвенцію), але вона досі не ратифікована. Незважаючи на те, що це необхідний крок для просування всебічних реформ, які б протидіяли насильству проти дівчат та жінок, ратифікація Стамбульської конвенції все ще залишається значним викликом для українського суспільства та осіб, які ухвалюють рішення. Це пов'язано з чималим тиском на депутатів з боку Ради Церков та релігійних організацій, як це відбувається в кількох інших східноєвропейських країнах.

В Україні законодавча база, що стосується протидії насильству щодо жінок, окрім міжнародних зобов'язань у цій сфері, складається з трьох ключових законів: “Про запобігання та протидію домашньому насильству” (2018 р.)¹⁴, що замінив собою Закон “Про запобігання насильства в сім'ї” (2001 р.), “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” (2005 р.)¹⁵ та Закон “Про протидію торгівлі людьми” (2012 р.)¹⁶.

У 2015 р. Україна прийняла Цілі сталого розвитку, включаючи Ціль 5 «Гендерна рівність». Національні цілі розвитку були локалізовані шляхом проведення консультацій із місцевими експертами та зацікавленими сторонами. Проблеми насильства присвячено Ціль 5.2 «Знизити рівень гендерно зумовленого та домашнього насильства та забезпечити ефективне запобігання його проявам і своєчасну допомогу жертвам».

11. Gender Norms, K4D Report 2017, p. 7

12. OSCE, OSCE-led survey on violence against women “Well-being and Safety of Women”, Ukraine, 2019
<https://www.osce.org/secretariat/440312?download=true>

13. Ibid

14. Про запобігання та протидію домашньому насильству <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>

15. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

16. Про протидію торгівлі людьми <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17>

18 грудня 1979 р. Генеральна Асамблея ООН ухвалила Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації стосовно жінок (CEDAW) – універсальний комплексний документ у галузі захисту та забезпечення прав жінок, учасницями якого на сьогодні є 189 держав, у т.ч. Україна. На момент ухвалення CEDAW проблема боротьби з насильством щодо жінок не була визнана невід’ємним складником захисту прав жінок, тому вона не містить положень щодо насильства стосовно жінок і його форм. Хоча CEDAW не посилається саме на насильство щодо жінок у жодній зі статей, його розуміють як екстремальну форму дискримінації стосовно жінок, а отже, воно входить до сфери дії ст.ст. 1 і 2 CEDAW (це було підтверджено комітетом Конвенції у Загальній рекомендації № 19 про насильство щодо жінок (1992)).

Комітет CEDAW – це експертний орган ООН, який стежить за тим, як держави-учасниці впроваджують

різні положення Конвенції. Комітет CEDAW як експертний орган ООН має повноваження здійснювати моніторинг впровадження CEDAW і дійшов висновку, що насильство проти жінок і дівчат є формою дискримінації (згідно з його Загальною рекомендацією № 19 (1992)) та затвердив цю позицію повторно в Загальній рекомендації № 35 (2017).

Загальна рекомендація № 19 Комітету CEDAW, прийнята на 11-й сесії в 1992 році, стала першим міжнародним документом, який однозначно визнає насильство проти жінок як дискримінацію за ознакою статі та порушення міжнародно гарантованих прав жінок. Зокрема, рекомендація визначила чотири типи НПЖ – фізичне, сексуальне, психологічне та економічне насильство, а також підкреслила потребу в наданні багатогалузевих послуг для потерпілих та в розширенні спроможностей ключових учасників процесу, тобто правоохоронних органів, судової системи тощо.

Загальна рекомендація № 35 більш детально розглядає гендерне підґрунтя цієї форми насильства на основі роботи Комітету та інших міжнародних правозахисних механізмів, а також прогресу на рівні окремих країн, регіонів та всього світу. Загальна рекомендація № 35 також є дуже важливою, оскільки:

- Вона визнає, що заборона ГЗН стала нормою міжнародного звичного права;
- Вона розширює розуміння насильства, включаючи порушення прав на сексуальне та репродуктивне здоров’я;
- Вона підкреслює потребу у зміні соціальних норм та стереотипів, які підтримують насильство, у контексті повторної появи нарративів, що загрожують концепції гендерної рівності, посилячись на культуру, традицію або релігію;
- Вона чітко визначає різні рівні відповідальності держави за дії та упущення з боку її представників чи тих, хто діє в межах її повноважень – на території самої держави чи за кордоном – та за неспроможність діяти добросовісно для запобігання насильству з боку приватних осіб та компаній, захищати від нього жінок і дівчат, а також забезпечувати потерпілим доступ до правозахисту;
- Вона однозначно закликає до скасування всіх законів та політик, що прямо та опосередковано виправдовують та толерують насильство, а також акцентує на потребі створення підходів що посилюють та стимулюють автономію жінок та ухвалення ними рішень в усіх сферах життя.

Крім того, Загальна рекомендація № 30 розкриває питання участі жінок у запобіганні конфліктам, конфліктним і постконфліктним ситуаціям, а Загальна рекомендація № 33 – про доступ жінок до правосуддя.

У своїх підсумкових зауваженнях до Восьмої періодичної доповіді України Комітет CEDAW зазначив, що збройний конфлікт на Сході є серйозною перешкодою до впровадження CEDAW, але навіть в умовах продовження конфлікту дуже важливо дотримуватися Конвенції, аби забезпечити дотримання прав жінок. Стосовно сексуального насильства пов’язаного з конфліктом, Комітет зауважив, що визначення зґвалтування в Кримінальному кодексі України застаріле і не включає загрози, затримання, тиск та зловживання владою як засоби примусу і не може застосовуватись до ситуацій сексуального насильства, пов’язаного з конфліктом (СНПК). Комітет також акцентував на недостатній спроможності правоохоронних органів та судової сфери у розслідуванні, документуванні та притягненні

до відповідальності в подібних випадках і на повній відсутності спеціалізованих послуг для потерпілих від таких злочинів. На основі цих спостережень, Комітет порекомендував внести зміни та доповнення до Кримінального кодексу України з метою оновлення визначення зґвалтування, провести відповідне навчання для працівників правоохоронних органів, надати жінкам і дівчатам доступ до правосуддя шляхом гендерно чутливих розслідувань злочинів з сексуальним підґрунтям, прийняти етичні кодекси для армії та поліції, а також зміцнити судову систему, гарантувавши потерпілим доступ до термінових професійних медичних і психологічних послуг і засобів відновлення прав. Остання рекомендація в цьому розділі стосувалася включення СНПК у майбутню основу перехідного правосуддя.

Україна прийняла і наразі впроваджує Національний план дій (НПД) з імплементації рекомендацій, викладених у підсумкових зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої

Фото: ООН Жінки в Україні/Віталій Шевелев

періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року.¹⁷ НПД CEDAW виводить у пріоритет заходи для:

- 1) запобігання будь-яким проявам НПЖД з боку державних службовців;
- 2) навчання представників правоохоронних органів належному реагуванню на НПЖД, включно з СНПК, гарантуючи потерпілим від НПЖД доступ до правосуддя та розробляючи належні процедури розслідування випадків НПЖД;
- 3) складення протоколів постконтактної профілактики та стандартів медичної допомоги у випадку СН;
- 4) покращення системи збору даних про домашнє насильство і випадки НПЖД;
- 5) впровадження засобів захисту для жінок і дівчат, потерпілих від насильства, включно з притулками.

Законопроект № 9438¹⁸ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення гармонізації кримінального законодавства з положеннями міжнародного права» від 20 грудня 2018 року з метою впровадження поняття сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, в українське законодавство пройшов перше читання у парламенті і наразі чекає на друге.

Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека»¹⁹ є критично важливою для розширення участі жінок у миротворчій діяльності та постконфліктній розбудові. Ця знакова резолюція була прийнята в 2000 році, вона підкреслює важливу роль жінок у запобіганні та вирішенні конфліктів, мирних перемовинах, миротворчій діяльності, підтриманні миру, гуманітарному реагуванні та постконфліктній розбудові та акцентує на важливості їхньої рівноправної участі і повного залучення до всіх зусиль з метою підтримання та заохочення миру та безпеки.

Резолюція 1325 першою підкреслила необхідність гарантування участі жінок в ухваленні рішень на всіх рівнях стосовно запобігання та вирішення конфліктів. Дуже важливим є акцент Резолюції на **«відповідальності всіх держав щодо ліквідації безкарності та притягнення до відповідальності винних у геноциді, злочинах проти людства та військових злочинах, включно з тими, що стосуються сексуального та інших форм насильства проти жінок і дівчат»** і артикулювання потреби у виключенні цих злочинів, де це можливо, із положень про амністію. Перша з десяти резолюцій під егідою «Жінки, мир, безпека», Резолюція 1325 базується на чотирьох пунктах: участь, запобігання, захист та вирішення і відновлення. Участь

17. Вебсайт Верховної Ради України, Про затвердження Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року, 5 вересня 2018 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-2018-%D1%80#Text>

18. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення гармонізації кримінального законодавства з положеннями міжнародного права http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65266

19. Жінки. Мир. Безпека: Рекомендації з гендерних аспектів конфлікту для спеціалістів соціальної сфери / Колектив авторів. – Київ, 2017. – с. 105-107.

стосується включення жінок у процеси вирішення конфліктів і миротворення; Запобігання – недопущення нападів на жінок; Захист визнає, що жінки та дівчата в умовах збройного конфлікту є вразливими до гендерно зумовленого насильства, включно з СНПК, а вирішення і відновлення вимагає врахування потреб і позицій жінок, а також залучення самих жінок до вирішення конфліктів і постконфліктного відновлення.

Прийняття першого НПД з виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир безпека» (НПД 1325) стало важливим кроком до впровадження положень цього документа в Україні.²⁰ Крім усього іншого, НПД 1325 присвячений запобіганню НПЖД у ситуаціях конфлікту та захисту жінок і дівчат, постраждалих внаслідок конфлікту.

Державна соціальна програма рівних прав і можливостей жінок і чоловіків до 2021 року²¹ підкреслює потребу у проведенні інформаційних кампаній для запобігання гендерній дискримінації та НПЖД.

Концепція Державної соціальної програми із запобігання та реагування на домашнє насильство та насильство за ознакою статі²² була затверджена в 2018 році. Концепція проговорює потребу у використанні найкращих міжнародних практик з метою створення ефективної системи послуг реагування та заохочення потерпілих звертатися по спеціалізовану допомогу. Вона підкреслює надзвичайну важливість інформаційних кампаній, що просуватимуть повну нетерпимість до НПЖД та домашнього насильства (ДН).

Наказ № 658 Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі»²³ описує права, послуги та способи захисту для потерпілих від НПЖД, стейкхолдерів та механізми їхньої координації як на державному, так і на місцевому рівні, а також цілі і завдання, що вони мають виконувати.

Навесні 2019 року Міністерство соціальної політики України представило подальші кроки у відповідь на домашнє насильство та насильство проти жінок і дівчат в межах Паспорта реформ із запобігання та реагування на домашнє насильство та насильство за ознакою статі.²⁴ Представлені стратегічні пріоритети організовані за такими підходами: запобігання (тобто нульова толерантність до насильства та збільшення бажання реагувати на його прояви), захист (усі потерпілі незалежно від віку та стану здоров'я мають доступ та отримують комплексні послуги відповідно до їхніх потреб), судове переслідування (притягнення кривдників до відповідальності та робота над зміною

їхньої жорстокої поведінки) та політики (створення нової системи комплексного реагування на насильство).

Врешті-решт, Стратегія із запобігання та реагування на сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом (СНПК) в Україні,²⁵ розроблена ООН Жінки та Управлінням Верховного комісару ООН з прав людини, була затверджена українським урядом у 2018 році для надання настанов і рекомендацій щодо того, як державні установи, громадські та міжнародні організації і система ООН можуть об'єднати зусилля для ефективного запобігання СНПК та реагування на нього.

У межах комплексної підготовки українського законодавства до ратифікації Стамбульської конвенції в січні 2019 року набули чинності зміни та доповнення до Кримінального кодексу України (ККУ) щодо згвалтування та сексуального насильства,²⁶ розширивши сферу застосування цих понять. Визначення згвалтування (ст. 152 ККУ) та сексуального насильства (ст. 153 ККУ) були переглянуті для досягнення відповідності регіональному стандарту, наданому Стамбульською конвенцією, і тепер описують згвалтування як

20. Вебсайт Верховної Ради України, Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року, 24 лютого 2016 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-2016-%D1%80#Text>

21. Вебсайт Верховної Ради України, Про затвердження Державної соціальної програми рівних прав і можливостей жінок і чоловіків до 2021 року, 11 квітня 2018 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273-2018-%D0%BF#Text>

22. Вебсайт Верховної Ради України, Концепція Державної соціальної програми із запобігання та реагування на домашнє насильство та насильство за ознакою статі до 2023 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/728-2018-%D1%80#Text>

24. Паспорт реформ Міністерства соціальної політики, Концепція Державної соціальної програми із запобігання та реагування на домашнє насильство та насильство за ознакою статі до 2023 року, опублікований 22 березня 2019 року. <https://www.msp.gov.ua/news/16904.html> (сторінку відвідано 23.08.2019).

25. UN Women, Report “Strategy for Prevention of and Response to the Conflict-Related Sexual Violence in Ukraine”, 2019. <https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2019/04/the-strategy-for-prevention-of-and-response-to-the-conflict-related-sexual-violence-in-ukraine>

26. Кримінальний кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

«вчинення дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета, без добровільної згоди потерпілої особи», а сексуальне насильство — як «вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням в тіло іншої особи». Ці зміни та доповнення також включали запровадження конкретних статей про домашнє насильство у Кримінальному кодексі України та наказів про судову заборону проти винних у гендерно зумовленому насильстві.

Значною прогалиною в українському законодавстві є питання сексуальних домагань (СД). Стамбульська конвенція визначає сексуальні домагання у ст. 40 як «будь-яку форму небажаної вербальної, невербальної або фізичної поведінки сексуального характеру, метою або наслідком якої є порушення гідності особи, зокрема шляхом створення залякувального, ворожого, принизливого або образливого середовища» і залишає державам-учасницям право вирішити, які саме, кримінальні чи інші юридичні санкції застосовувати за такі заподіяння шкоди, включаючи цивільні або адміністративно правові санкції.²⁷

Визначення СД в українському законодавстві має бути узгоджене з наявними регіональними стандартами в цій галузі, оскільки ст. 1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» містить визначення сексуальних домагань, що посиляється на «дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування». Це визначення значно відрізняється від того, що міститься в Стамбульській конвенції. Зокрема, воно звужує сферу СД лише до субординаційних відносин, при тому що СД можливі з боку підлеглого до начальника, а також між колегами. До того ж, крім трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування СД можуть відбуватися в громадських місцях, на вулиці чи у транспорті, а також онлайн. Українське законодавство не криміналізує СД у громадських місцях, але містить декілька положень, що можуть використовуватися для притягнення кривдників до відповідальності – а саме за дрібне хуліганство згідно зі ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

IV. ОЦІНКА НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ ТА РОЗУМІННЯ МІСЦЕВИХ ПРОБЛЕМ У НОВОАЙДАРІ, ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ

4.1. Основні характеристики Новоайдару

Новоайдар — це селище міського типу, на сході України, розташоване за 60 км від контактної лінії²⁸ в постраждалій від конфлікту Луганській області. Селищна рада Новоайдару складається з трьох населених пунктів: Новоайдар, Маловенделеївка та Айдар-Миколаївка із загальною кількістю населення 8692 особи.²⁹ Дане оглядове дослідження проводилося лише в Новоайдарі.

---

27. Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Istanbul, Turkey. 11.V.2011. <https://rm.coe.int/168008482e>

28. Лінія розмежування є буферною зоною на території Донецької та Луганської областей між населеними пунктами, підконтрольними Україні, та тимчасово окупованими територіями.

29. Український вебсайт про децентралізацію <https://decentralization.gov.ua/>

Мешканці старшого віку становлять 22% від загальної кількості населення; більшість із них — жінки (61%). У той же час, ВПО становлять 60% (5000 осіб) від загальної кількості населення громади. 190 мешканців є особами з інвалідністю, а 144 — матерями та батьками, що самостійно виховують дитину.

У 2019 році Новоайдар затвердив місцеву програму із забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків на 2020–2022 рр. У цій громаді працює місцева гендерна координаційна рада, робоча група з безпеки та робоча група з гендерно чутливого бюджетування (ГЧБ) як офіційні механізми, спрямовані

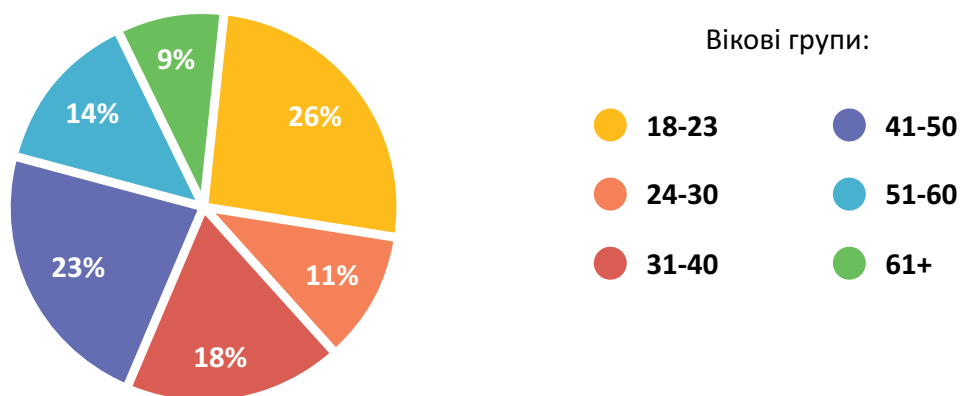
на інтеграцію гендерних питань в місцеву політику, забезпечуючи платформу для діалогу між громадою та органами місцевої влади.

На кожен населений пункт призначається місцевий поліцейський, відповідальний за питання запобігання гендерно зумовленому насильству (ГЗН), а мобільна група соціально-психологічної підтримки працює тільки в Новоайдарі, оскільки вона не забезпечена транспортними засобами для роботи в інших двох населених пунктах (мобільна група пересувається на велосипедах).

4.2 Аналіз профілю респонденток

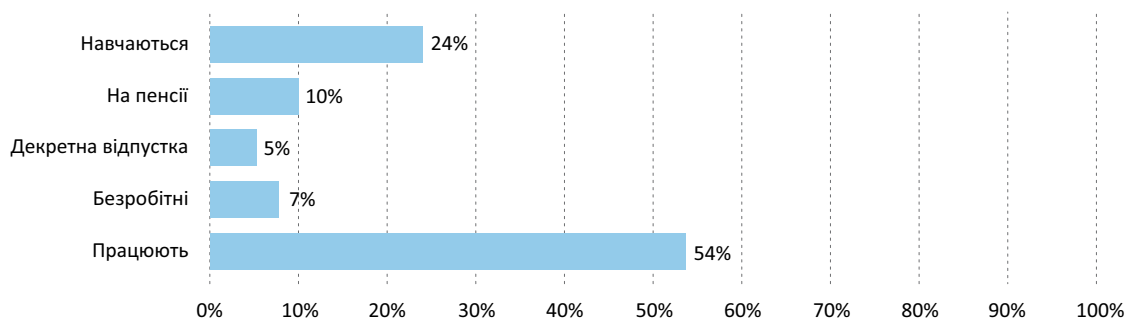
Вибірка в Новоайдарі складалася з 418 жінок, які належать до різних вікових груп: 26% віком 18–23 роки; 11% віком 24–30 років; 18% віком 31–40 років; 23% віком 41–50 років; 14% віком 51–60 років та 9% віком понад 60 років. Див. рис. 4.2.1.

Рис. 4.2.1.
Розподіл респонденток за віком (n=418)

Із загальної кількості респонденток 54% працюють, 24% навчаються, 7% безробітні, 5% у декретній відпустці та 10% на пенсії (див. рис. 4.2.2).

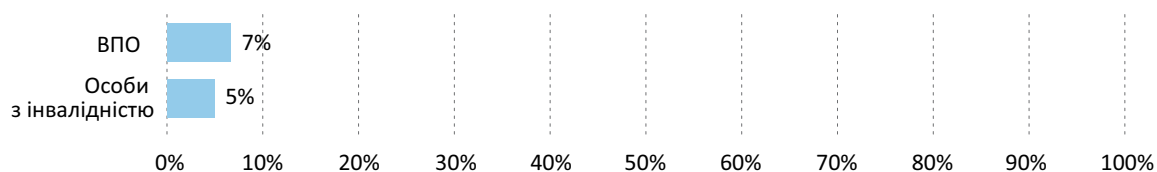
Рис. 4.2.2.
Розподіл респонденток за родом занять (n=418)

13% із 418 респонденток представляють групи, що мають вищий ризик зазнати дискримінації та насильства: 7% респонденток є ВПО, а 5% — особами з інвалідністю (рис. 4.2.3).

Рис. 4.2.3.

Розподіл респонденток за групами ризику (n=418)

4.3. Обізнаність про сексуальні домагання та інші форми сексуального насильства

Соціальні гендерно упереджені норми можуть негативно впливати на сприйняття безпеки, самооцінку та щоденне життя жінок і дівчат.

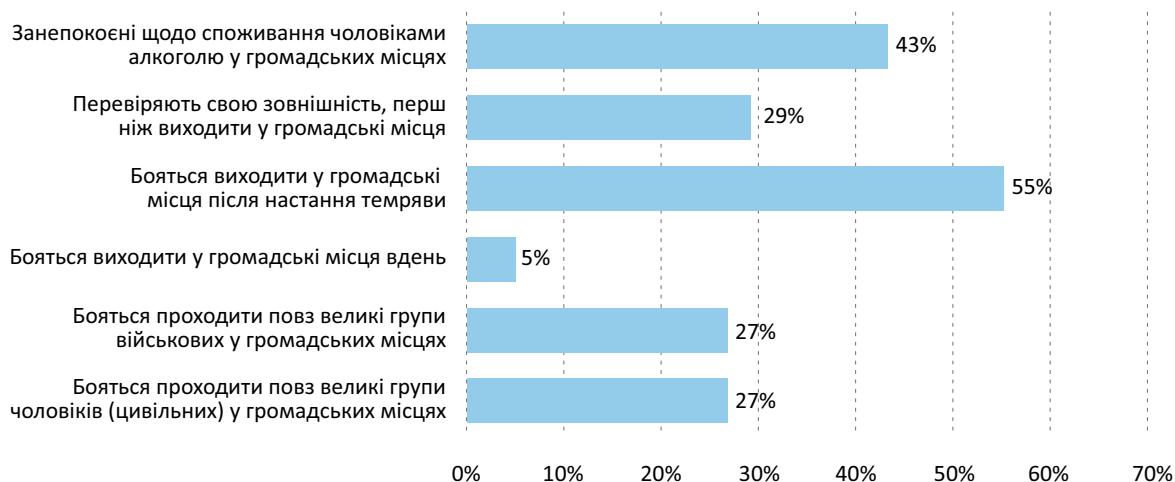
Понад половину респонденток стверджують, що вони бояться пересуватися в громадських місцях після настання темряви. Значана кількість (43%) зазначила, що їх непокоїть зловживання алкоголем чоловіками у громадських місцях, а 29% сказали, що звертають увагу на те, чи може їхній зовнішній вигляд (наприклад, одяг чи макіяж) стати причиною сексуальних домагань.

Трохи більше чверті (27%) респонденток заявили, що бояться проходити повз великі групи чоловіків

(цивільних/невійськових), коли вони перебувають у громадських місцях. Знову ж таки, трохи більше чверті (27%) респонденток зазначили, що також бояться проходити повз великі групи військових, коли вони перебувають у громадських місцях. Серед цих учасниць переважна більшість (89%) повідомляли, що не почуваються в безпеці, оскільки «військові часто роблять небажані зауваження сексуального характеру». Що ж до сприйняття ризику СД та СН у громадських місцях, найчастіше ризик фізичного та сексуального насильства у громадських місцях асоціюється з перебуванням там у темний час доби, а на другому місці — проходження повз великі групи чоловіків у громадських місцях та побоювання щодо вживання алкоголю чоловіками у громадських місцях.

Рис. 4.3.1.

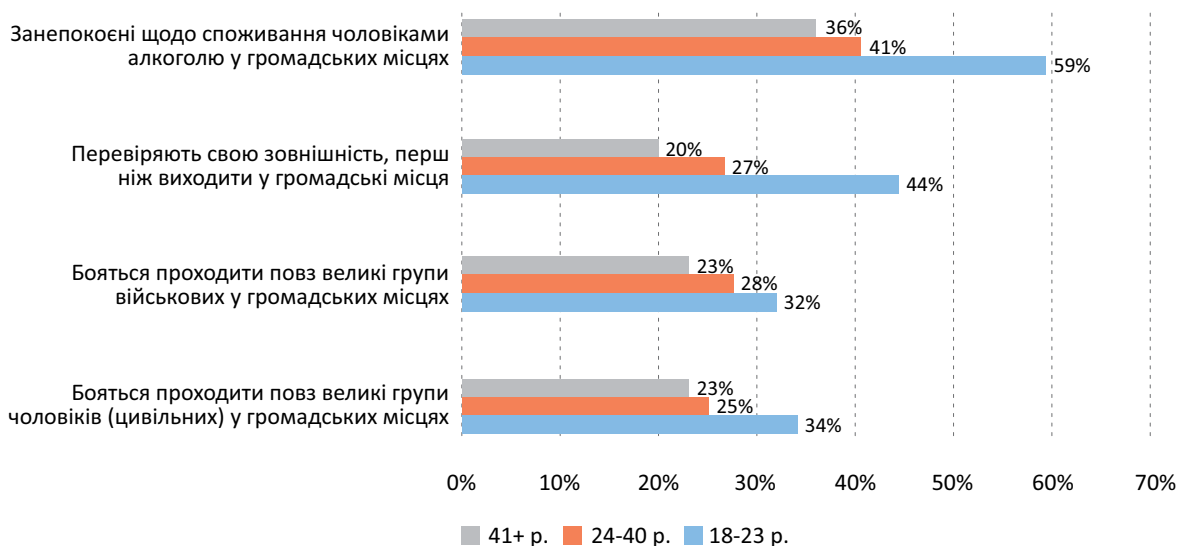
Побоювання опитаних мешканок Новоайдару щодо безпеки та ризиків СД у громадських місцях, % (n=418)

Жінки до 24 років набагато частіше висловлювали ці побоювання порівняно з жінками з інших вікових груп стосовно чотирьох переконань, як продемонстровано на рис. 4.3.2.

Рис. 4.3.2.

Побоювання опитаних мешканок Новоайдару щодо їхньої безпеки та ризиків СД у громадських місцях за віком, %

4.4. Небезпечні громадські місця

Респондентки зазначають, що СД та інші форми СНПЖД найчастіше відбуваються на вулицях (63%), у барах і ресторанах (47%) та клубах (64%).

Під час ФГ деякі учасниці говорили, що на початку збройного конфлікту в 2014 році в їхньому населеному пункті було багато військових. Вони пересувалися вулицями зі зброєю, були неввічливими та підозріло ставилися до місцевих мешканців, споживали алкоголь та часто агресивно поводитися з місцевими жінками. Деякі учасниці заявляли, що зазнавали СД від військових або ставали свідками СД з боку військових стосовно інших жінок.

Декілька учасниць ФГ також вказали, що батьки не дозволяють своїм донькам підліткового віку виходити на вулицю в темний час доби. Багато учасниць пояснювали, що існують серйозні ризики СД та інших форм НПЖД через малу кількість громадського транспорту для пересування населеним пунктом та переїзду до сусідніх сіл. Учасниці ФГ говорили, що хоча подорожуючи автобусом вони і почуваються безпечно, автобусних маршрутів недостатньо і вони курсують лише вдень. З урахуванням обмеженої кількості громадського транспорту багато мешканців зазначали, що їздять автостопом, що на їхню думку є додатковим ризиком СД для жінок і дівчат.

Учасниці ФГ назвали декілька небезпечних громадських місць у Новоайдарі, які збільшують ризик СД та інших форм СНПЖД:

- Міський парк, особливо алеї, розташовані позаду дитячого майданчика;
- Громадський туалет і прилегла до нього територія;
- Деякі установи громадського харчування і прилегла до них територія;
- Неосвітлені чи погано освітлені вулиці, провулки та подвір'я;
- Покинуті та недобудовані будівлі (незалежно від місця розташування).

Учасниці ФГ допомогли виявити потенційно небезпечні громадські місця та сформувані два маршрути для проведення АБЖ.

Фото: ООН Жінки в Україні/Віталій Шевелєв

Основні інфраструктурні проблеми, що впливають на безпеку жінок у громадських місцях, виявлені в результаті проведеного в Новоайдарі АБЖ:

- Відсутність чи недостатнє освітлення в громадських місцях;
- Території, де можуть відбуватися СД та інші форми насильства;
- Перешкоди, що заважають вільному руху пішоходів;
- Низький рівень безпека дорожнього руху;
- Незадовільний стан громадських туалетів чи їхня відсутність у місцях скупчення людей;
- Відсутність табличок із назвами вулиць та номерів на будинках, що ускладнює орієнтацію в місті, включно з викликом таксі або зверненням по допомогу в нештатній ситуації;
- Відсутність камер відеонагляду в громадських місцях;
- Відсутність поліцейських патрулів або видимої присутності поліції.

Зокрема, учасники АБЖ виявили конкретні місця/вулиці, що вважаються в Новоайдарі небезпечними. Їхній список подано нижче.

Вулиця Незалежності (одна з центральних вулиць міста): дуже мало засобів орієнтування (табличок із адресами, номерів будинків, напрямків руху для пішоходів та автомобілів), закинуті будівлі, місця з обмеженою видимістю, неосвітлені ділянки, перешкоди для вільного руху пішоходів (наприклад, відсутність тротуарів, високі узбіччя на наявних тротуарах, зламані сходи/сходи без поручнів у громадських місцях тощо).

Вулиця Центральна: на частині вулиці (від мосту через річку Айдар до пляжу «Перешийок») немає освітлення, тротуарів та засобів орієнтування; наявні місця з обмеженою видимістю (високі кущі та дерева) і видимістю.

Мікрорайон Шевченка: відсутність освітлення, закинуті будівлі, оточені зарослями, деревами, кущами і травою, що ускладнюють видимість.

Магазин «Уточка»: погано освітлена територія, де часто збираються компанії, що вживають алкоголь. За магазином є громадський туалет у поганому стані.

Парк «Сосновий»: відсутність освітлення в деяких ділянках парку, дорога вкрита великими вибоїнами, які заважають пересуванню.

Пляж «Перешийок»: територія далеко від житлових будинків без освітлення та з частою присутністю компанії, що вживають алкоголь.

Рекомендації, надані учасниками для вирішення безпекових проблем жінок та дівчат у вказаних локаціях та покращення загальної безпеки у громаді:

- Покращення ситуації з освітленням у громадських місцях;
- Вирішення проблеми закинутих будівель;
- Встановлення надійних парканів, зрізання високих дерев і кущів;
- Встановлення додаткових камер відеоспостереження;

- Покращене патрулювання поліцією, особливо для потенційно небезпечних локацій (парк, пляж) і місць продажу алкоголю;
- Встановлення табличок з адресами та напрямками руху;
- Створення можливостей для розваг і дозвілля, особливо молоді (наприклад, заснування

молодіжного хабу);

- Діяльність з мобілізації громади за допомогою інформаційних кампаній щодо запобігання СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях та просування відносин на основі поваги серед мешканців Новоайдару.

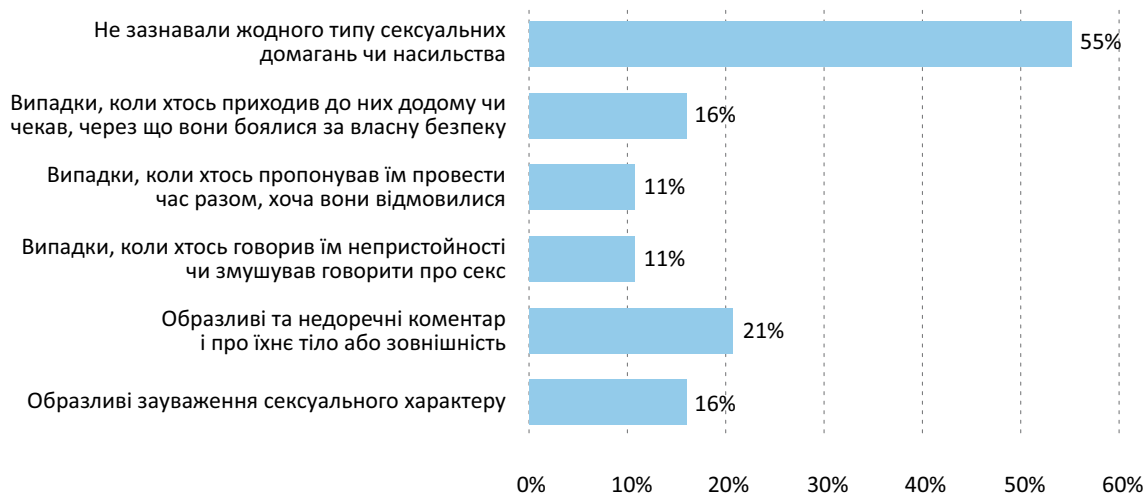
4.5 Досвід жінок щодо сексуального насильства у громадських місцях та онлайн, обізнаність про послуги для потерпілих

Нажаль, сексуальні домагання не криміналізовані в Україні, хоч вони і являють собою найпоширенішу форму ГЗН, певні його види та інші форми СН такі, як переслідування, сексуальне насильство і згвалтування є злочинами, визначеними в Кримінальному кодексі України. Дослідження демонструє, що 45% респонденток зазнавали певних форм сексуальних домагань у громадських місцях Новоайдару.

45% респонденток із Новоайдару зазначили, що мали досвід сексуальних домагань у громадських місцях свого міста.

Рис. 4.5.1.

Досвід СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях серед мешканок із різних вікових груп, %

Словесні сексуальні домагання, що здійснюються шляхом образливих чи недоречних коментарів про частини тіла або зовнішність сексуального характеру, є найрозповсюдженішою формою сексуального насильства, якого зазнають респондентки в Новоайдарі; за ними йдуть переслідування та фізичні форми сексуального насильства.

Із жінок, які зазнали СД у громадських місцях, 16% заявили, що це були небажані сексуальні коментарі, жарти або жести у громадських місцях, а 21% повідомили, що чули образливі та недоречні коментарі про своє тіло або зовнішність. Ще 11% поділилися, що хтось примушував їх говорити про секс (рис. 4.5.1).

Фото: ООН Жінки в Україні/Віталій Шевелєв

Рис. 4.5.2.

Типи сексуальних домагань, яких зазнавали жінки в громадських місцях, %

Що ж до переслідування, 16% респонденток повідомили, що хтось ішов за ними до місця проживання або роботи чи чекав на них, що змушувало їх боятися за власну безпеку, а 11% сказали, що хтось наполегливо робив їм пропозиції сексуального характеру.

7% учасниць також зазначили, що їм погрозували фізичним насильством, щоб торкнутись їхнього

тіла (поцілувати, небажані обійми тощо), а ще 7% жінок — що вони зазнавали небажаних дотиків сексуального характеру.

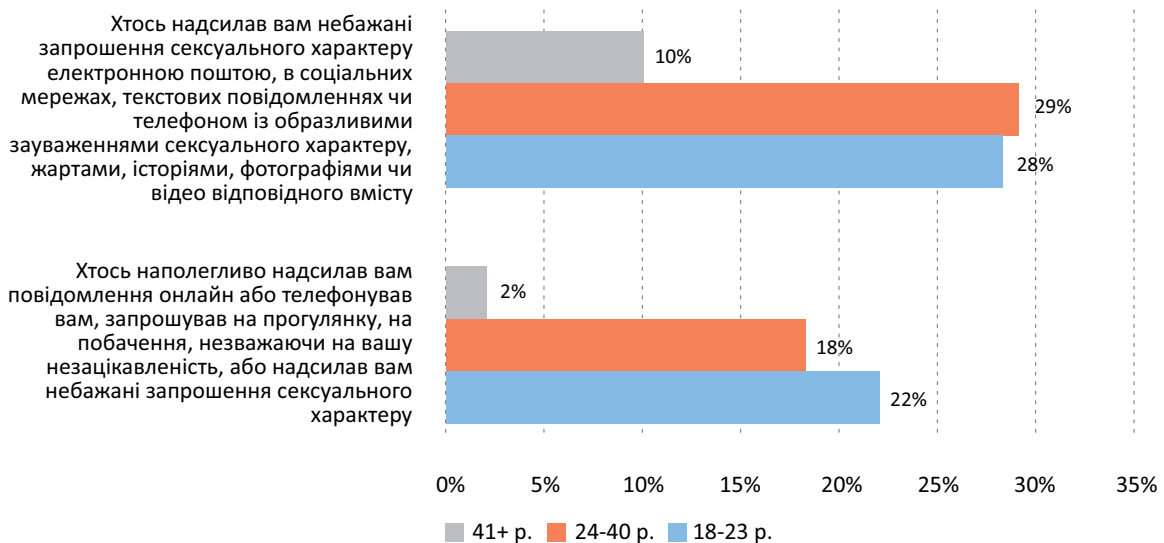
Молоді жінки (віком 18–23 роки) та жінки віком 24–40 років зазнавали СД у громадських місцях частіше, ніж жінки віком 41 рік і старші (рис. 4.5.2).

Досвід сексуальних домагань онлайн

Близько 20% респонденток заявили, що зазнавали СД онлайн. Серед них: небажані зауваження, жарти, історії сексуального характеру або зображення чи відео відповідного змісту, які надсилалися у формі електронних листів, повідомлень у соціальних мережах і месенджерах, дзвінках. Молоді жінки (віком 18–39 років) частіше зазнавали СД онлайн, аніж жінки віком 40 років і старші. Молоді жінки у 10 разів частіше отримували наполегливі пропозиції побачень чи сексу після того, як відмовились від них.

Рис. 4.5.3.

Досвід сексуальних домагань онлайн чи по телефону за віком респонденток (% тих, хто відповів «так»)

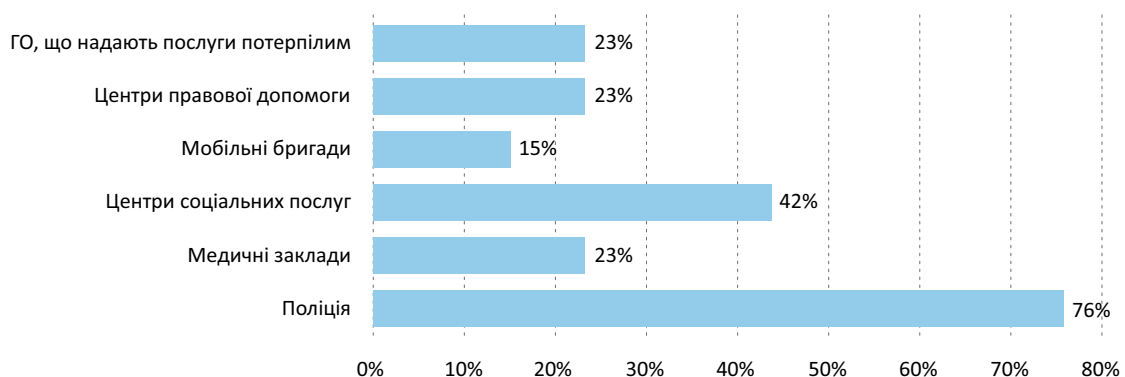

Обізнаність про послуги для потерпілих

Опитування показало, що найвідомішими сервісами надання допомоги потерпілим від сексуального насильства, є поліція (76%) і центри соціальних послуг (42%). Серед респонденток, які заявляли, що знають про послуги для потерпілих від сексуального насильства, 76% згадали поліцію, 23% — медичні установи, 42% — центри соціальних послуг, 15% — мобільні бригади, 23% — Центр правової допомоги і 23% — послуги громадських організацій.

Рис. 4.5.4.

Респондентки, які знають про послуги для потерпілих від сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства проти жінок і дівчат, %

52% респонденток нікому не розповідали про власний досвід сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства, тоді як 24% опитаних жінок і дівчат розповідали друзям, а 21% — членам родини. 4% — зверталися до поліції, 4% — отримали безкоштовні послуги правової допомоги, а одна особа звернулася до медичної установи. 7% із тих, хто нікому не розповідав про цей досвід, заявили, що не знали, до кого звертатися, а 25% — що не вважали випадок достатньо серйозним для повідомлення про нього, тоді як 14% осіб боялися порушення конфіденційності. 7% респонденток вважали, що їм ніхто не повірить, а 15% вважали, що проблема не буде вирішена.

Результати ФГ показують низьку обізнаність жінок і дівчат про послуги для потерпілих від сексуального насильства. Щодо СН більшість респонденток вказували, що знають тільки про поліцію та швидку допомогу.

4.6. Профіль кривдника

53% респонденток називали молодих чоловіків найчастіше винними у СД та інших формах СНПЖД у громадських місцях, тоді як 46% говорили про чоловіків старшого віку. 20% респонденток зазначили, що частіше до сексуальних домагань у громадських місцях вдаються військові. У той же самий час, 10% респонденток заявили, що це може бути будь-який

Однак щодо СД учасниці зазначали, що не будуть повідомляти про СД у поліцію, оскільки мало довіряють правоохоронним органам і не вважають СД серйозним порушенням (за винятком згвалтування). Місцеві мешканки пояснювали, що, на їхню думку, поліція невічливо або неадекватно реагуватиме на повідомлення потерпілих про СД і не зможе надати їм якісної допомоги.

Більше того, деякі молоді учасниці ФГ (віком 18–25 років) пояснювали, що збереження гарної репутації серед сусідів і знайомих для них важливіше, ніж отримання допомоги в ситуаціях СД та інших форм СНПЖД, що звертає увагу на наявність у громаді віктимблеймінгу.

Необізнаність про медичні та соціальні послуги, а також низький рівень довіри до поліції і впевненості в ній може зміцнювати почуття незахищеності серед дівчат і жінок.

чоловік, включаючи осіб із психічними розладами та тих, хто зловживає алкоголем і наркотиками.

46% респонденток зазначили, що причина, з якої чоловіки вдаються до сексуальних домагань — відсутність покарання за ці дії, а ще 20% посилалися на «провокативну» поведінку потерпілих.

Під час ФГ учасниці пояснювали, що СД найчастіше проявляють:

- Робітники з інших країн, що наразі працюють на будівництві доріг. Цитата: «... але вони завершать будівництво і залишать місто»;
- Водії-далекобійники, які зазвичай відпочивають у передмісті на платформі, організованій для них поруч із магазином та закладом громадського харчування. Цитата: «Ми намагаємося там не ходити і кажемо нашим дітям теж не робити цього...»;
- Місцеві чоловіки та ті, які приїждять з інших місць, включно з військовими, та молоді чоловіки, які споживають алкоголь у місцевих закладах, збираючись у натовпи або пересуваючись поодинокі.

4.7. Фактори, що сприяють сексуальним домаганням

Віктимблеймінг

Кожна п'ята респондентка (20%) вважає, що жінки самі винні у СД та інших формах СНПЖД. У такому ставленні до жінок не було знайдено значних відмінностей між віковими групами опитаних. Укорінений віктимблеймінг — одна з причин недостатнього повідомлення про випадки сексуального насильства, оскільки потерпілі часто вважають, що теж винні та/або бояться публічного осуду.

33% респонденток вважають, що жінки «провокативно» одягаються та поведуться, тоді як 45% заявили,

що жінки відповідальні за власну безпеку і мають уникати місць або ситуацій, де може існувати ризик сексуального насильства.

Розуміння причин СД та інших форм СНПЖД

46% респонденток вважають неконтрольоване сексуальне бажання є однією з головних причин сексуального насильства проти жінок, тоді як 18% посилаються на «провокативну» поведінку потерпілої. Тільки 26% стверджують, що першопричинами сексуального насильства проти жінок є гендерні стереотипи і культурні норми, за якими чоловіки є

агресивними, контролюючими та доміантними, а жінки мають бути слухняними, скромними і покладатися на чоловіків як «годувальників». Ще 33% респонденток не змогли відповісти на це запитання.

Сприйняття терпимості до СД та інших форм СНПЖД

20% вважають, що до сексуальних домагань у їхньому місті ставляться терпимо. 37% припускають, що потерпілі ставляться до сексуальних домагань поблажливо, оскільки не вважають їх шкідливою поведінкою. Ще 31% вважають, що до сексуальних домагань ставляться поблажливо, оскільки за них не карають, а 26% — що навіть небажані сексуальні пропозиції є компліментом.

У відповіді на це питання не було знайдено значних відмінностей за віковою групою.

Сприйняття впливу військового конфлікту на сході України на погіршення ситуації з СД та іншими формами СНПЖД

41% респонденток заявили, що військовий конфлікт в Україні загострює ситуацію з СД та іншими формами СНПЖД у громадських місцях. Із цієї кількості 51% респонденток вважають, що погіршення ситуації з СД та іншими формами СНПЖД у їхній громаді викликане недостатньою увагою влади до проблем насильства проти жінок, тоді як 49% пояснювали це збільшенням присутності військових.

4.8. Реакція жінок і наслідки сексуальних домагань

24% респонденток, які заявляють про власний досвід СД та інших форм сексуального насильства у громадських місцях, повідомляли, що почали уникати певних місць, що вважаються небезпечними, 13% зазначили, що їхня свобода пересування тепер обмежена – наприклад, через те, що вони не виходять на вулицю самі вночі. Ще 30% зазначили, що після досвіду сексуального насильства чи сексуальних домагань у громадських місцях поводяться обережно весь час, а ще 22% поділилися, що відчують постійний страх повторення травматичного досвіду.

4.9. Думки щодо ефективних заходів запобігання і реагування на СД та інші форми СНПЖД

Більшість респонденток (69%) вважає, що ефективним засобом запобігання та боротьби з СД та іншими формами СНПЖД є забезпечення ефективних розслідувань і притягнення до відповідальності за злочини на підставі сексу. Ще 42% переконані, що ефективним засобом запобігання сексуального насильства є сексуальна освіта у школах, тоді як 40% підтримали ідею підвищення обізнаності в суспільстві про гендерну рівність, гендерно зумовлене насильство, сексуальне насильство, в тому числі сексуальні домагання, і лише 26% респонденток підтримують ідею підвищення обізнаності про гендерну рівність серед чоловіків і хлопців і заохочення до шанобливих ненасильницьких стосунків на основі поваги між жінками та чоловіками.

V. ОЦІНКА МІСТА І РОЗУМІННЯ МІСЦЕВИХ ПРОБЛЕМ У ЗОЛОТОМУ, ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ

5.1. Основні характеристики Золотого

Золоте — це військово-цивільна адміністрація, розташована за 4 км від лінії зіткнення в Попаснянському районі Луганської області, у зоні збройного конфлікту на сході України. Вона включає місто Золоте, що складається з 5 мікрорайонів (Золоте-1, 2, 3, 4 і 5) і село Катеринівку. Золоте-5 розташоване на території, що не перебуває під контролем української влади. Мікрорайони Золоте-3 і Золоте-4, так само, як і село Катеринівка, розташовані безпосередньо на лінії зіткнення.

Загальна кількість населення в Золотому — 14974 особи.³⁰ Наразі в Золотому-1, 2, 3 і 4 проживає 4056 осіб старшого віку, це 29,5% від загальної кількості

населення. 64% людей старшого віку, що проживають у Золотому, — жінки. Майже 21% жителів міста є ВПО, із яких 57% жінок.

237 мешканців є особами з інвалідністю, це 1,7% від загальної кількості населення. 113 осіб — матері та батьки, що самостійно виховують дитину, більшість із них (110) — жінки.

У Золотому працює робоча група з питань безпеки громади, яка має розширені повноваження, що стосуються питань ГЗН та виконання Резолюції «Жінки, мир, безпека» на місцевому рівні. 73% членів робочої групи — жінки. Використовуючи цю платформу для

Фото: ООН Жінки в Україні/Віталій Шевелєв

30. Український портал децентралізації <https://decentralization.gov.ua/newgromada/4151/composition#>

діалогу, громада, ГО, поліція та органи місцевої влади розв'язують проблеми безпеки, з якими стикаються жінки і чоловіки.

Поліція оприлюднює періодичні звіти про злочинність та стан громадського правопорядку в місті. Важливо зазначити, що місцевий представник поліції базується не в Золотому, а в Попасній. Відповідно, у Золотому немає постійної присутності поліції, яка б працювала безпосередньо в цій громаді.

У Золотому також створені вуличні комітети, які стежать за ситуацією на вулицях Золотого і повідомляють про виявлені проблеми безпеки. 67% учасників вуличних комітетів — жінки.

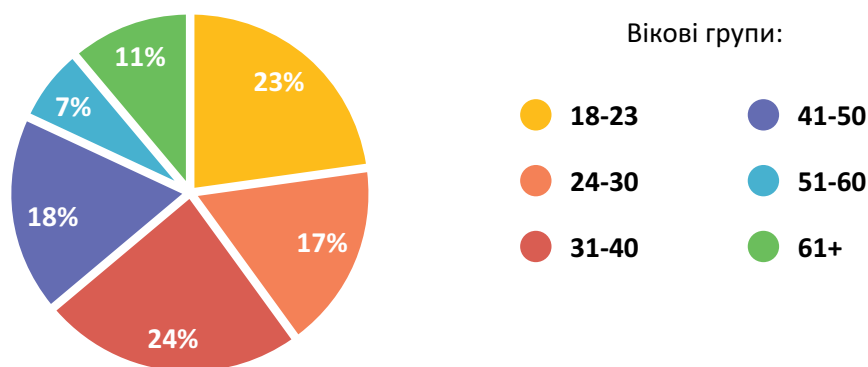
У місті багато військових і, також, наявні спеціалізовані команди зі знешкодження вибухових пристроїв, знайдених у Золотому.

З початку збройного конфлікту в 2014 році багато родин, що проживають у Золотому, мимоволі опинилися на різних сторонах лінії зіткнення. Діти не можуть відвідати своїх літніх батьків, а онуки — дідусів і бабусь, а також надати їм своєчасну підтримку. Єдиний КПП в Луганській області розташований у Станиці Луганській. Щоб потрапити із Золото-5 до Золото-1, 2, 3 або 4, потрібно скористатися обхідним шляхом, який займає один день.

5.2. Аналіз профілю респонденток

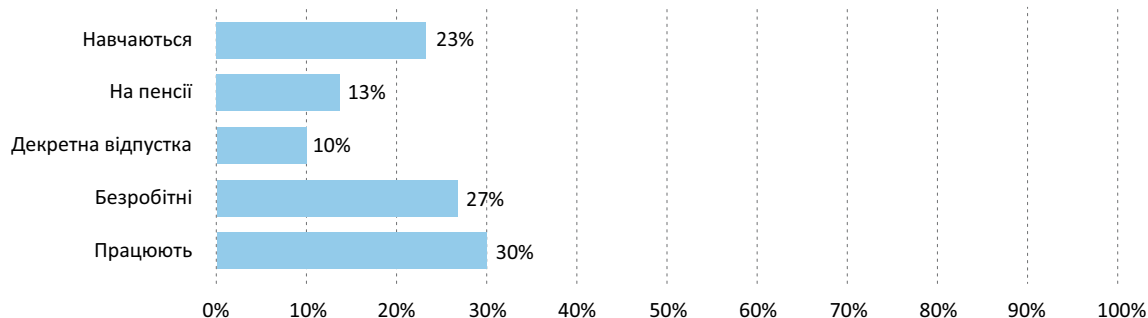
Вибірка складається з 264 жінок і дівчат, що належать до всіх вікових груп: 23% віком 18–23 роки, 17% віком 24–30 років, 24% віком 31–40 років, 18% віком 41–50 років, 7% віком 51–60 років і 11% віком 61 рік і старші (рис. 5.2.1).

Рис. 5.2.1.
Кількість респонденток за віком, n=264

Із загальної кількості респонденток 30% працюють, 27% безробітні, 10% у декретній відпустці, 13% на пенсії, а 23% навчаються (рис. 5.2.2).

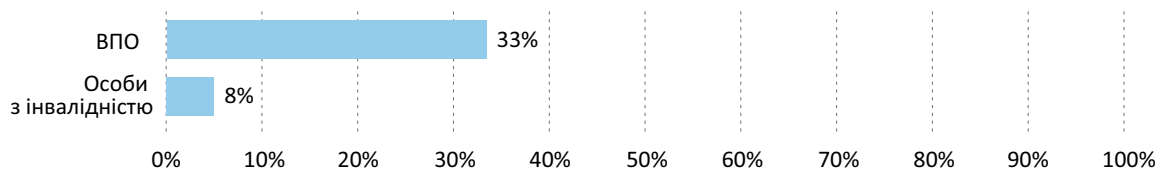
Рис. 5.2.2.
Кількість респонденток за родом занять (n=264)

33% із загальної кількості 264 респонденток є ВПО, а 8% — особами з інвалідністю (рис. 5.2.3).

Рис. 5.2.3.

Розподіл респонденток за групами ризику

5.3. Обізнаність про ризики сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства

32% респонденток зазначили, що перед виходом на вулицю вони звертають увагу на те, наскільки їхній зовнішній вигляд (наприклад, яскравий макіяж) чи одяг (наприклад, декольте, коротка спідниця, високі підбори) можуть сприйматися як провокативні. Із цієї кількості 48% припускають, що люди можуть сприймати їх як працівниць комерційного сексу, а 50% — що чоловіки звертатимуть на них небажану увагу.

35% респонденток повідомили, що вважають для себе небезпечним вживання алкоголю в компанії чоловіків у громадському місці. Із цієї кількості 46% жінок висловлювали занепокоєння, пов'язані з фізичною безпекою та збереженням особистих речей (грошей, сумочки тощо), 18% боялися ризиків випадку сексуального насильства, а 53% жінок, яких це непокоїло, боялися, що чоловіки будуть думати, ніби вони відкриті до флірту чи сексу.

Хоча лише 8% респонденток підтвердили, що бояться виходити на вулицю вдень (в основному через військові дії), 54% заявили, що бояться виходити на вулицю вночі (в основному через військові дії). Респондентки зі старших вікових груп частіше бояться виходити на вулицю, особливо вночі. Наприклад, про страх залишати домівку вночі говорили 20% респонденток віком до 23 років, 56% респонденток віком 24–40 років і 71% респонденток віком 41 рік і старші.

17% респонденток бояться проходити повз великі компанії чоловіків у громадських місцях Золотого. 47% респонденток у цій групі сказали, що «зазвичай чоловіки роблять небажані зауваження сексуального характеру», через що вони не почуваються безпечно, 23% заявили, що бояться сексуального насильства (наприклад, небажаних дотиків, поцілунків тощо), тоді як 28% респонденток бояться фізичного нападу

Фото: ООН Жінки в Україні/Віталій Шевелєв

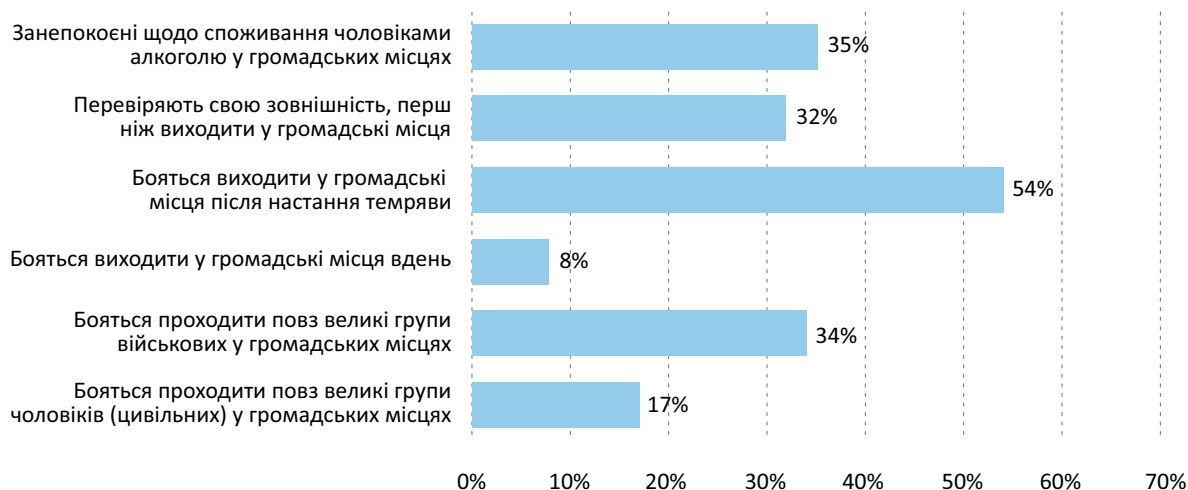
(що їх ударять або штовхнуть). Цей страх найчастіше висловлювали респондентки віком 24–40 років.

34% респонденток бояться проходити повз великі групи військових у громадських місцях. 64% респонденток у цій групі зазначили, що військові зазвичай роблять небажані зауваження сексуального характеру, через

що дівчата і жінки не почуваються в безпеці. 10% респонденток бояться сексуального насильства (небажаних дотиків тощо). 16% респонденток бояться фізичного насильства (що їх ударять, штовхнуть). Решта респонденток вибрали варіант «інше» (бояться груп п'яних військових / були раніше з ними конфлікти / я боюся людей зі зброєю, тощо).

Рис. 5.3.1.

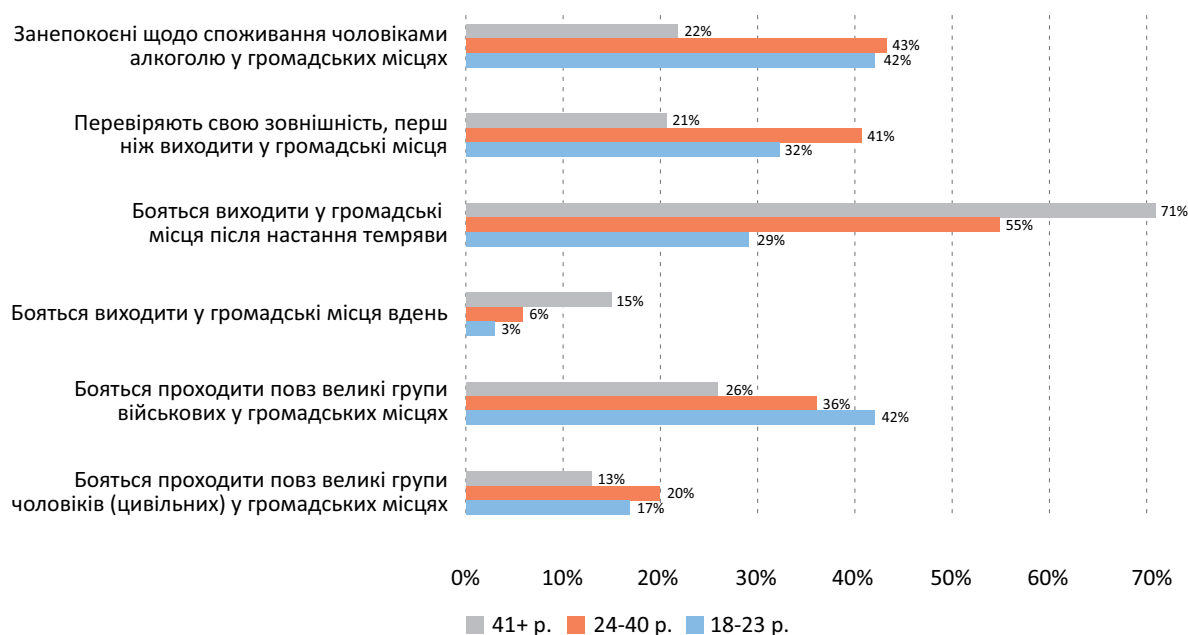
Побоювання опитаних мешканок Золотого щодо безпеки і ризиків СД у громадських місцях, %

Ці побоювання виникають найчастіше серед респонденток віком до 24 років: 42% порівняно з 36% у групі віком 24–40 років і 26% — у групі віком 41+ (рис. 5.3.2).

Рис. 5.3.2.

Побоювання опитаних мешканок Золотого щодо безпеки і ризиків СД у громадських місцях за віком, %

5.4. Небезпечні громадські місця

На думку респонденток, найчастіше СД та інші форми СНПЖД відбуваються на вулицях (89%), у барах і ресторанах (28%) та клубах (28%).

Учасниці ФГ виявили декілька причин небезпечних громадських місць у Золотому, що збільшують ризик СД та інших форм СНПЖД:

- Недостатнє освітлення вулиць;
- Відсутність пішохідних доріжок;
- Закинуті будівлі;
- Присутність військових у місті.

Учасниці ФГ допомогли виявити потенційно небезпечні громадські місця та розробити два маршрути АБЖ.

Маршрут № 1: м/н «Сонячний» 8А – вул. Центральна, 72–32 (уздовж траси Т1316) – вул. Центральна, 24-11 (магазин «Согласие») – вул. Центральна, 10-1– вул. Базарна, 14 (церква Святого Миколая).

Маршрут № 2: м/н «Сонячний» 10 – вул. Новий Зубок – вул. Зелена – парк шахти «Карбоніт» – Курганський ставок – вул. Футбольна – шахта «Карбоніт».

Основні інфраструктурні проблеми, що впливають на безпеку жінок у громадських місцях, виявлені в результаті проведеного АБЖ в Золотому:

- Відсутність або погане освітлення в громадських місцях;
- Громадські місця з обмеженою оглядовістю, де можуть статися сексуальні домагання та інші форми насильства;
- Перешкоди, що заважають вільному руху пішоходів;
- Низький рівень безпеки дорожнього руху, місця цілодобового продажу алкоголю, у тому числі військовим, де збираються компанії, що вживають алкоголь;
- Незадовільний стан громадських туалетів або їхня відсутність у місцях скупчення людей;
- Відсутність табличок із назвами вулиць і номерів на будинках, що ускладнює орієнтацію в місті;
- Відсутність камер відеоспостереження у громадських місцях;
- Присутність військових.

Зокрема, АБЖ виявив конкретні місця/вулиці, що сприймаються в Золотому як небезпечні:

Вулиця Центральна: вулиця освітлена лише частково; деякі ліхтарі затулені верхівками дерев; тротуари є лише на частині вулиці; ділянки з обмеженою оглядовістю і покинутими будівлями.

Вугільний склад на вул. Базарній, 14: промислова зона, що не освітлюється вночі і не повністю обнесена парканом.

Стежка між мікрорайоном «Сонячний» і вулицею Центральною (з'єднує два мікрорайони в місті, де розташовані місцева адміністрація, ринок, аптека та інші установи громадського значення): стежка пролягає вздовж траси Т1613 з активним рухом, на ній немає твердого покриття; дорога не освітлена, і вздовж неї багато високих дерев і кущів, що обмежують видимість.

Місця цілодобового продажу алкоголю: магазин на вул. Центральній, 1 та кіоск на автобусній зупинці «Мікрорайон Сонячний».

Парк шахти «Карбоніт»: парк закинутий, без вуличного освітлення; після темряви в парку часто збираються п'яні компанії.

Курганський ставок: немає вуличного освітлення; ставок не огорожений; поблизу ставка часто збираються п'яні компанії.

Рекомендації, надані учасниками для вирішення безпекових проблем жінок та дівчат у вказаних локаціях та покращення загальної безпеки у громаді:

- Побудова тротуарів там, де їх немає;
- Покращення освітлення у громадських місцях;
- Встановлення камер відеонагляду;
- Активніше патрулювання поліцією громадських місць, особливо в темний час доби.

5.5. Досвід жінок щодо сексуального насильства в громадських місцях і онлайн, обізнаність про послуги для потерпілих

61% респонденток зазначили, що мали досвід сексуальних домагань у громадських просторах Золотого. Із них 54% респонденток повідомили, що чули образливі зауваження сексуального характеру у громадських місцях, а 43% — що отримували образливі або недоречні коментарі щодо свого тіла чи зовнішності (або тіла іншої людини). 22% респонденток поінформували, що зазнавали переслідувань, через що бояться за власну безпеку (рис. 5.5.1).

Рис. 5.5.1.

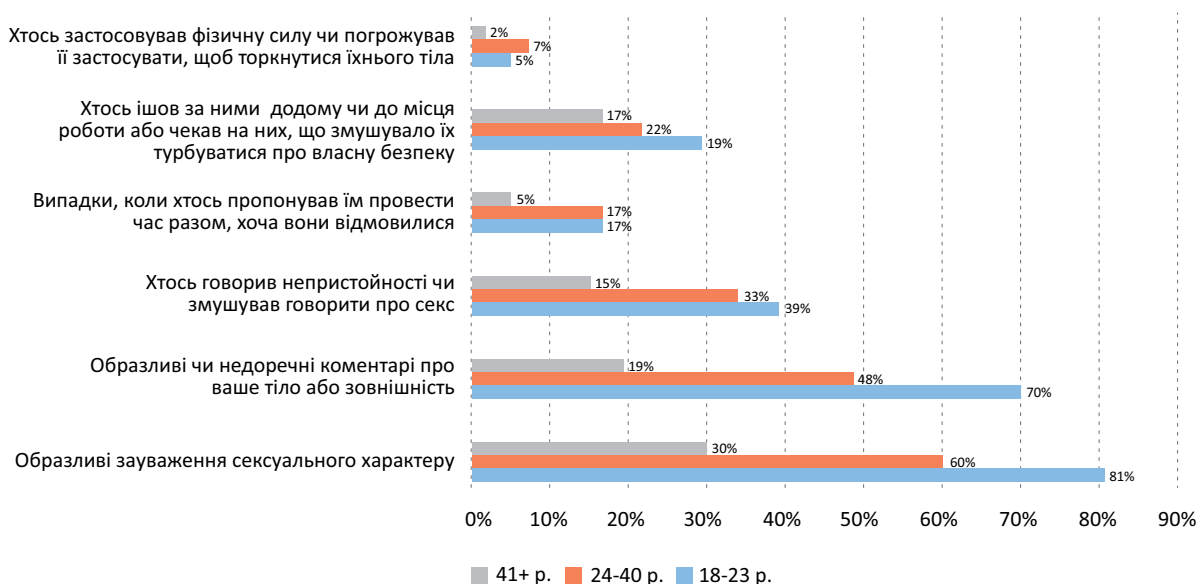
Досвід мешканок Золотого, пов'язаний із СД та іншими формами СНПЖД у громадських місцях, %

Як було показано на малюнку вище, жінки молодшого віку зазнають СД та інших форм сексуального насильства частіше, ніж жінки віком понад 40 років (рис. 5.5.2).

Рис. 5.5.2.

Досвід сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства серед респонденток різного віку, % тих, хто мав такий досвід у кожній віковій групі

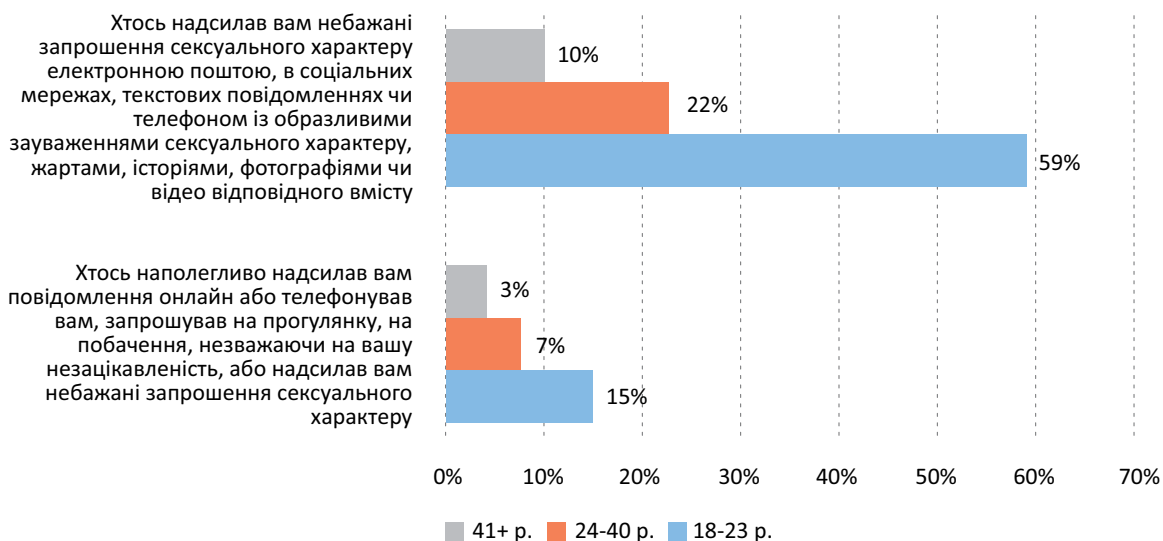
Досвід сексуальних домагань онлайн

Кожна четверта респондентка (26%) зазнавала сексуальних домагань онлайн. 8% опитаних проінформували, що отримували повідомлення в соціальних мережах чи дзвінки телефоном із пропозиціями прогулянки, вечери чи навіть сексу, хоча вони раніше вже чітко відмовили. Про такий досвід найчастіше повідомляли респондентки з молодших вікових груп (рис. 5.5.3).

Рис. 5.5.3.

Досвід сексуальних домагань онлайн чи телефоном залежно від віку респонденток (% тих, хто відповів «так» у кожній віковій групі)

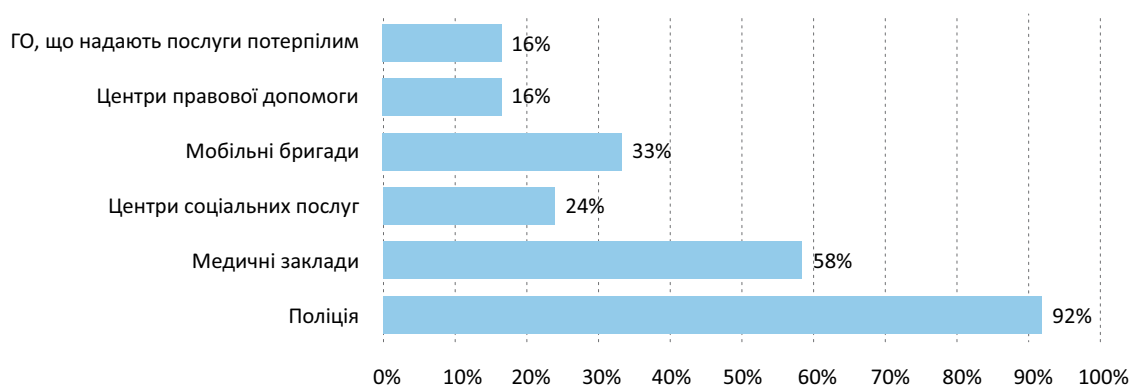

Обізнаність про послуги для потерпілих

Результати опитування показують, що найбільш відомими організаціями, які надають послуги потерпілим від сексуального насильства, є поліція (92%) та медичні установи (58%). Ще 24% респонденток згадували центри соціальних послуг, а 33% – мобільні бригади. Найменш відомими організаціями, що надають підтримку потерпілим від сексуального насильства, є Центри правової допомоги та ГО.

Рис. 5.5.4.

Рівень обізнаності про послуги для потерпілих від сексуального насильства, %

53% респонденток нікому не розповідали про свій досвід сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства. Жінки зазвичай діляться з друзями (37%) та членами родини (16%), розповідаючи їм про досвід СД та інших форм СНПЖД. Тільки 2% повідомили б про сексуальне насильство у поліцію або ГО.

Із тих, хто ніколи не розповідав нікому про СД та інші форми сексуального насильства, яких вони зазнали, 74% пояснювали, що не вважали це достатньо серйозним, аби про нього повідомляти, 11% не знали, куди звертатися, 11% гадали, що їм ніхто не повірить, а 12% були впевнені, що уповноважені органи ніяк не відреагують.

5.6. Профіль кривдника

68% респонденток зазначили, що найчастіше винними у СД та інших формах СНПЖД у громадських місцях є молоді чоловіки, тоді як 65% говорили про військових, а 48% — про чоловіків старшого віку. 51% респонденток вважають, що причина сексуальних домагань — у відсутності покарання за таку поведінку, 27% пояснювали, що кривдники не розуміють, що така поведінка принижує жінок, а ще 24% вважають, що наявна патріархальна культура в Україні є причиною СД та інших форм СНПЖД.

5.7. Фактори, що сприяють сексуальним домаганням

Віктимблеймінг

43% респонденток вважають, що жінки самі винні в сексуальних домаганнях або інших формах сексуального насильства у громадських місцях. 86% вважають, що жінки відповідальні за власну безпеку і мають уникати місць або ситуацій, де може існувати ризик сексуального насильства. Ще 7% респонденток вважають, що жінки страждають від СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях, оскільки провокативно ведуться і поводяться.

Розуміння причин сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства проти жінок і дівчат

22% респонденток вважають неконтрольоване сексуальне бажання однією з основних причин сексуального насильства проти жінок, тоді як 17% посилаються на «провокативну» поведінку потерпілої. 64% переконані, що першопричинами є гендерні стереотипи та культурні норми, згідно з якими чоловіки агресивні, схильні до контролю і домінування, а жінки слабкі, скромні і покладаються на чоловіків як «годувальників». Ще 19% не змогли відповісти на це питання.

Сприйняття терпимості до СД та інших форм СНПЖД

20% респонденток вважають, що в Золотому поблажливо ставляться до сексуальних домагань. У відповідях на це питання не знайдено значних відмінностей за віком респонденток. У той же час, із загальної кількості опитаних, які вважають, що до сексуальних домагань ставляться поблажливо, 39% переконані, що багато потерпілих не знають,

що сексуальні домагання є шкідливою поведінкою, а 36% вважають основною причиною високого толерування сексуальних домагань безкарність. Ще 16% респонденток заявили, що потерпілі можуть ставитися до небажаних сексуальних пропозицій як до компліментів.

Сприйняття впливу військового конфлікту на сході України на погіршення ситуації з СД та іншими формами СНПЖД

82% опитаних жінок зазначили, що військовий конфлікт в Україні погіршив ситуацію з СД та іншими формами СНПЖД у громадських місцях. Це найбільш поширена відповідь серед респонденток до 40 років. 85% із цих респонденток вважають, що погіршення ситуації з СД та іншими формами СНПЖД у Золотому є результатом збільшення військової присутності, а 29% упевнені, що влада приділяє недостатньо уваги проблемам, що стосуються насильства проти жінок.

Результати ФГ підтверджують високий рівень занепокоєності жінок щодо своєї безпеки у громадських місцях Золотого. Учасниці порушували питання активного збройного конфлікту, що триває і безпосередньо впливає на їхню громаду, розташовану на лінії зіткнення, кажучи про нього як про основну загрозу фізичному здоров'ю та життю.

За словами респонденток, уже шостий рік у Золотому тривають бойові дії, вони продовжуються не зважаючи на оголошення про припинення вогню між сторонами конфлікту.

«Про Золоте цілком забули: швидка допомога, поліція та місцева влада не реагують...» (Учасниця ФГ, 41 рік)

«Наші військові зайняли декілька будинків. І тепер їхні власники не можуть повернутися додому, бо ці військові досі в них живуть...» (Учасниця ФГ, 39 років)

«Під час ротації військові забрали всі речі з приватних будинків, у яких вони жили. Забрали домашнє устаткування, особисті речі, зняли батареї, навіть викопали туї, які росли на подвір'ї». (Учасниця ФГ, 36 років)

Респондентки також зазначили, що військові активно пересуваються по Золотому у броньованому транспорті або ходять пішки по вулицях. Вони заходять у магазини зі зброєю, купують алкоголь у будь-який час дня (незважаючи на заборону продажу вночі) і споживають його — часом у громадських місцях. Були випадки, коли

військові у стані алкогольного сп'яніння починали стріляти у громадських місцях заради розваги.

Із восьми молодих учасниць (віком до 25 років) у ФГ п'ять заявили, що зазнавали небажаних словесних зауважень, дотиків і обіймів від військових у Золотому,

Фото: ООН Жінки в Україні/Віталій Шевелєв

а три з них говорили, що військові їх переслідували. Ще одна учасниця 30-річного віку згадала про переслідування двома військовими, але щойно ті помітили, що вона вагітна, вони перестали йти за нею. Ще одна жінка заявила, що чула, як іншу жінку рік тому зґвалтував військовий, і через це респондентка та інші жінки з громади почуваються в небезпеці.

На відміну від ризиків сексуальних домагань, пов'язаних із високою присутністю військових у Золотому, учасниці ФГ пояснювали, що місцевих хлопців і чоловіків вони не бояться. Місто невелике, всі одне одного знають і довіряють сусідам.

Учасниці ФГ окремо зазначали, що на вулицях Золотого наявний високий ризик сексуальних домагань із боку військових. У той же час, деякі респондентки заявляли, що поведінка військових дуже залежить від їхнього командира. Опитані також згадували про деякі позитивні приклади, коли військові допомагали місцевим мешканцям. Наприклад, деякі жінки повідомили, що військові допомагали їм із побутовими справами та організували спільне святкування Міжнародного дня захисту дітей. Однак найчастіше жінки, особливо молоді, мають негативні почуття до військових, пов'язані зі страхом за власну безпеку та вищим ризиком сексуальних домагань.

5.8. Реакція жінок і наслідки сексуальних домагань

16% респонденток, які заявляли, що зазнавали сексуальних домагань або інших форм сексуального насильства, вказали, що почали уникати деяких місць, які вони вважають небезпечними, 28% обмежили свою свободу пересування (наприклад, не виходили з дому самі вночі), а 23% відчували страх.

5.9. Думки щодо ефективних заходів запобігання і реагування на СД та інші форми СНПЖД

69% респонденток вважають, що для запобігання та боротьби з СД та іншими формами СНПЖД у громадських місцях у їхньому місті потрібно запровадити сексуальну просвіту у школах. 66% обстоюють підвищення обізнаності серед хлопців і чоловіків про гендерну рівність та відносини між жінками і чоловіками на основі поваги, а 51% підтримали ідею підвищення обізнаності в суспільстві про гендерну рівність, СД та інші форми СНПЖД. Тільки 33% говорили про потребу в ефективних розслідуваннях та притягненні до відповідальності як про дієві заходи із запобігання і боротьби з СД та іншими формами СНПЖД.

VI. ОЦІНКА МІСТА І РОЗУМІННЯ МІСЦЕВИХ ПРОБЛЕМ У ТОРЕЦЬКУ, ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

6.1. Основні характеристики Торецька

Місто Торецьк — це цивільно-військова адміністрація, розташована за 7 км від лінії зіткнення в зачепленій конфлікті Донецької області. ОТГ Торецька включає 18 населених пунктів із загальною кількістю населення 67700 осіб.³¹ ВПО становлять майже 10% населення — це 4347 жінок і 3026 чоловіків. 22% є особами старшого віку (8840 жінок і 6576 чоловіків), і понад 7% — особами з інвалідністю (з них 51% жінок).

Опитування проводилося в місті Торецьк, населення якого становить 43371 особу.³²

Місцева гендерна координаційна рада (координаційна рада із запобігання ГЗН та ДН, захисту гендерної рівності та боротьби з торгівлею людьми) і робоча

група з гендерно чутливого бюджетування працюють у Торецьку, щоб інтегрувати гендерні перспективи у місцеву політику.

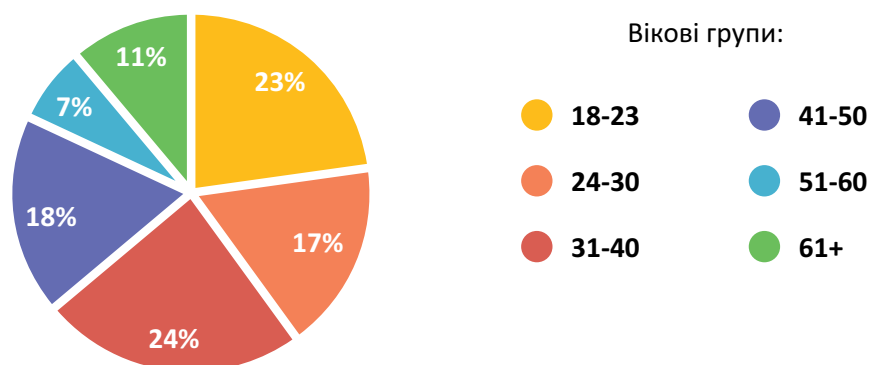
Наразі в Торецьку реалізовується програма «Молодь і сім'ї міста Торецьк 2019–2020», що включає заходи із запобігання та боротьби з гендерно зумовленим насильством. Для потерпілих від гендерно зумовленого насильства доступні правова допомога та послуги мобільної бригади. Крім того, у Торецьку працює «ПОЛІНА» — спеціалізований підрозділ поліції, що займається гендерно зумовленим насильством.

Через близькість до лінії зіткнення на території Торецька також розташовані військові підрозділи.

6.2. Аналіз профілю респонденток

В опитуванні брали участь 313 жінок: 26% — віком 18–23 роки; 11% — віком 24–30 років; 20% — віком 31–40 років; 21% — віком 41–50 років; 14% — віком 51–60 років і 10% — віком понад 60 років (рис. 6.2.1.).

Рис. 6.2.1.
Розподіл респонденток за віком, n=313

31. Стратегія соціально-економічного розвитку Торецька 2021- 2027

32. Стратегія соціально-економічного розвитку Торецька 2021- 2027

Із загальної кількості респонденток 60% працюють, 10% безробітні, 6% у декретній відпустці, 6% на пенсії і 17% навчаються.

Рис. 6.2.2.

Розподіл респонденток за родом занять

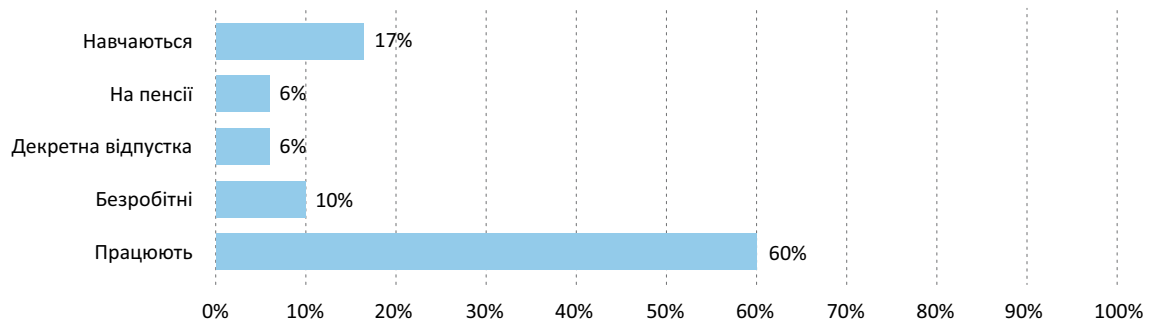
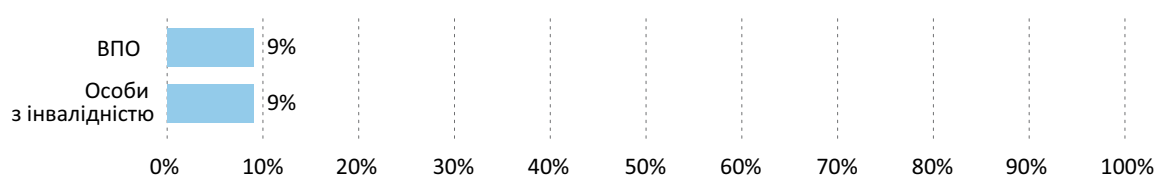

Фото: ООН Жінки в Україні/Марія Літвін

16% із загальної кількості 313 респонденток належать до вразливих груп: 9% є ВПО, а 9% — особами з інвалідністю.

Рис. 6.2.3.

Розподіл респонденток за належністю до вразливих груп

6.3. Обізнаність про ризики сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства

Фото: ООН Жінки в Україні/Марія Літвін

36% опитаних зазначили, що перш ніж вийти на вулицю, вони перевіряють, чи не надто «провокативним» є їхній вигляд. Із цієї кількості 43% занепокоєні, що чоловіки можуть сприймати їх як працівниць комерційного сексу, а 49% — що чоловіки звертатимуть на них небажану увагу.

42% респонденток вважають небезпечним споживати алкоголь у компанії чоловіків у громадських місцях. Із них 73% боялися за фізичну безпеку та особисті речі (гроші, сумочку тощо). 22% заявили, що таким чином наражаються на ризик сексуального насильства, а 28% тих, хто уникав такої ситуації, боялися, що чоловіки вирішать, ніби вони відкриті до флірту або сексу.

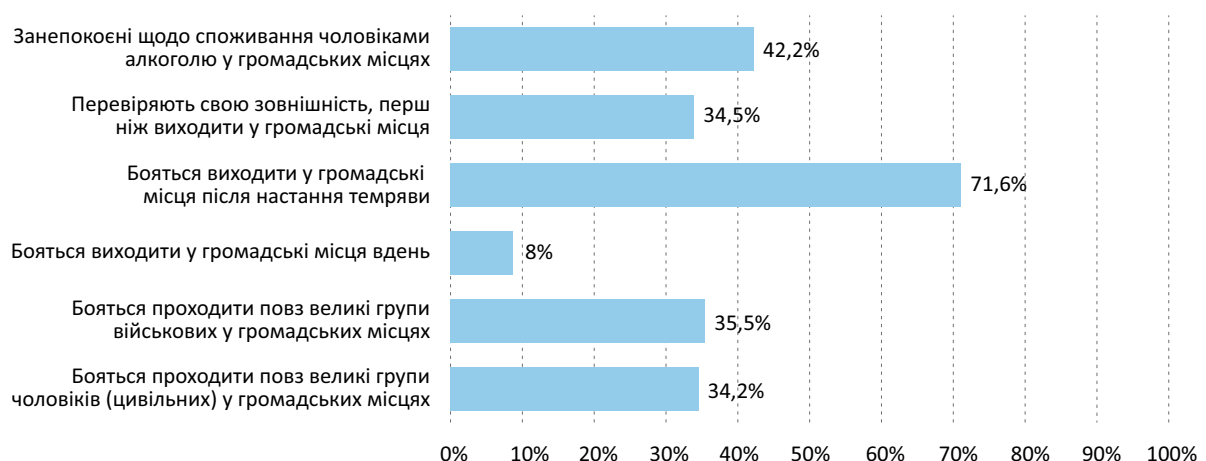
8% опитаних бояться виходити на вулицю вдень, в основному через військові дії, а 72% заявили, що бояться виходити на вулицю вночі — також переважно через військові дії.

34% респонденток бояться проходити повз великі компанії чоловіків у громадських місцях. 39% респонденток із цієї групи заявили, що «зазвичай чоловіки роблять небажані зауваження сексуального характеру», через які вони не почувують себе у безпеці. 26,3% з опитаних дівчат і жінок у цій групі бояться сексуального насильства (наприклад, небажаних дотиків, поцілунків тощо), тоді як 41% респонденток бояться фізичного нападу (що їх ударять, штовхнуть).

36% респонденток бояться проходити повз військових у громадських місцях. 33% респондентів у цій групі заявили, що військові зазвичай роблять небажані зауваження сексуального характеру, через що дівчата і жінки не почувуються в безпеці. 34% респонденток бояться сексуального насильства (небажаних дотиків тощо), а ще 40% говорили про ризики фізичного насильства (що їх ударять, штовхнуть).

Рис. 6.3.1.

Побоювання опитуваних мешканок Торецька щодо їхньої безпеки і ризику СД у громадських місцях, %

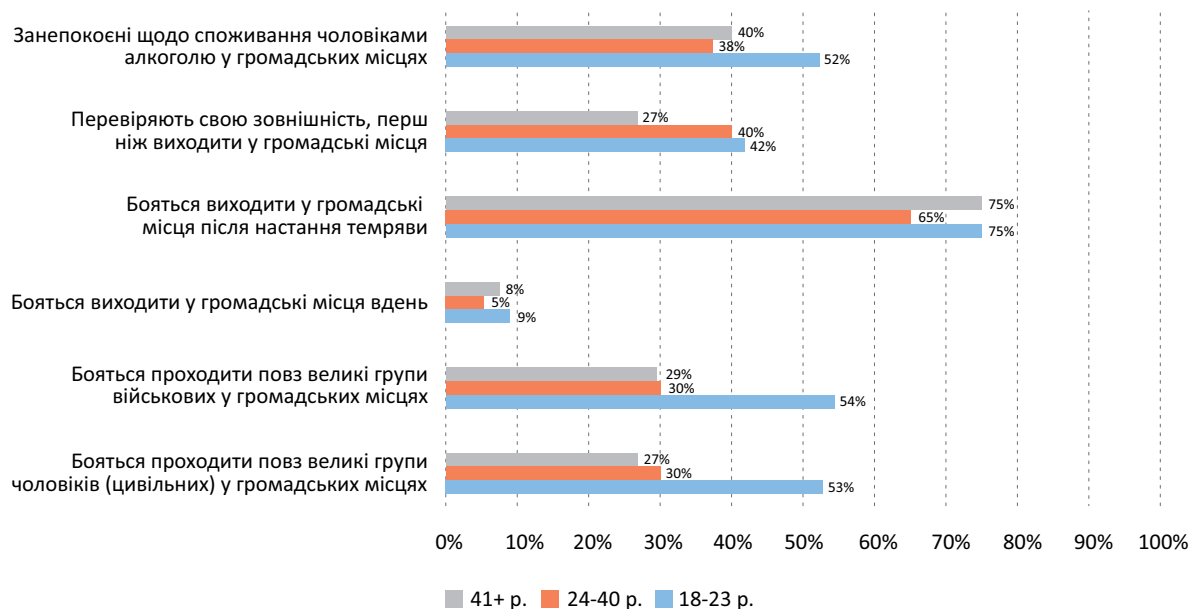

Найчастіше про ці побоювання говорили представниці молодших вікових груп (рис. 6.3.2).

Рис. 6.3.2.

Побоювання опитаних мешканок Торецька щодо їхньої безпеки та ризику СД у громадських місцях за віком, %

6.4. Небезпечні громадські місця

На думку респонденток, найчастіше СД та інші форми СНПЖД відбуваються на вулицях (67%), у барах і ресторанах (42%) та клубах (59%).

Результати ФГ підтверджують основні тренди, визначені під час кількісного опитування. Учасниць найбільше непокоїть фізична безпека після настання темряви: вони говорять про постріли в сусідніх населених пунктах, особливо вночі. Водночас учасниці пояснювали, що військові дії поблизу їхнього міста відбуваються не так часто, як у попередні роки. Тим не менше, часом вони чують гучні постріли, що створює постійне напруження, стрес і відчуття небезпеки, оскільки вони бояться, що стріляти почнуть і по самому місту.

«Деякі кажуть, що вони до цього звикли. А якщо щоразу прокидаюся, це може бути третя чи четверта година, а потім не можу знову заснути. Такі канонади не можна ігнорувати» (Учасниця ФГ).

Учасниці ФГ окремо зазначали незадовільний стан інфраструктури міста — наприклад, погане освітлення вулиць і дворів, а також інших громадських місць. Респондентки ділилися власним досвідом, розповідаючи, що сталося з їхніми знайомими, які

ззнали фізичних ушкоджень через відкриті люки або інші перешкоди у пішохідних зонах і на тротуарах.

Жінки різного віку також згадували проблему бродячих собак. Під час обговорень у кожній групі респондентки досить емоційно говорили про досвід нападів чи загроз від нападів зграї бродячих собак на дорослих та дітей. Ця проблема особливо актуальна для матерів, які мають дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Про сексуальне насильство як проблему здебільшого говорили молодші жінки. Серед учасниць «молодіжної» ФГ п'ять жінок із семи зазначали, що бояться сексуальних домагань від чоловіків різного віку. Дівчата надавали приклади вербальних домагань і переслідувань, яких вони зазнавали від чоловіків. Зазвичай дівчата зазнавали сексуальних домагань, повертаючись додому зі школи чи під час вечірніх прогулянок у місті. Молоді жінки також зазначали, що почувуються в цілковитій безпеці у громадському транспорті і не вважають військових загрозою.

Сім із десяти респонденток ФГ від 30 до 50 років цілком заперечили факт СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях Торецька. Обговорюючи цю тему, вони висловлювали гендерні стереотипи, демонстрували толерантність до сексизму та

домагань, пояснюючи, що проблема в низькій культурі та слабких моральних якостях сучасної молоді. Зокрема, вони звинувачували молодих жінок у виборі «провокативного» одягу, яскравого макіяжу, вживанні алкоголю та безвідповідальних стосунках із чоловіками.

ФГ показали, що учасниці вважають, що багато громадських місць, особливо в центрі, є зонами ризику щодо сексуального насильства та сексуальних домагань проти жінок і дівчат, зокрема, через недостатнє освітлення вулиць, закинуті будівлі та відкритий доступ до підвалів та горіщ.

Учасниці ФГ допомогли виявити потенційно небезпечні громадські місця та розробити два маршрути для проведення АБЖ.

Маршрут № 1: Ринок «Черемушки» - Дзержинськгаз – вул. Донбаська – вул. Героїв праці – вул. Мирна – вул. Гаврилова – вул. Седнева – школа № 3.

Маршрут № 2: вул. Центральна (магазин АТБ) – міський цвинтар – село Залізне.

Основні проблеми громадської інфраструктури, що погіршують рівень безпеки жінок і дівчат у громадських місцях:

- Відсутність освітлення в громадських місцях;
- Закинуті та недобудовані будівлі;
- Території, загарцнені високими деревами, кущами та травою;
- Багато ізольованих ділянок;
- Відсутність дорожньої розмітки, включно з пішохідними переходами;
- Недостатня кількість маршрутів громадського транспорту та його обмежений графік курсування, особливо ввечері та вночі;
- Відсутність табличок з адресами та номерами будинків, що ускладнює визначення чіткого місцезнаходження особи, яка потребує допомоги і телефонує у поліцію або швидку.

Небезпечні громадські місця, виявлені в результаті аудиту безпеки, проведеного в Торезьку:

- Дорога від вул. Центральної до села Залізне (найкоротший маршрут, що використовують мешканці району, коли немає громадського транспорту ввечері або вночі): відсутність вуличного освітлення, багато зруйнованих будівель, високі дерева та кущі,

відсутність пішохідних переходів, немає табличок із назвами вулиць та нумерацією будинків, бродячі собаки.

- Території від ринку «Черемушки» до будівлі Дзержинськгазу: відсутність вуличного освітлення, перерослі кущі, що обмежують видимість, закинута будівля і відсутність табличок із назвами вулиць та нумерацією будинків.

- Вулиця Донбаська: відсутність вуличного освітлення, перерослі кущі, які обмежують видимість, і відсутність табличок із назвами вулиць та нумерацією будинків. На вул. Донбаській, 4 розташований пустир. На перетині вулиць Донбаська і Героїв праці рухові пішоходів заважає труба, що стирчить високо над рівнем тротуару і яку важко помітити в темряві.

- Провулки між вулицями Героїв праці і Мирною, Мирною і Гаврилова, Гаврилова і Седнева: відсутність вуличного освітлення, табличок із назвами вулиць та нумерацією будинків, закинуті будівлі, де збираються компанії, що вживають алкоголь.

Рекомендації, надані учасниками для вирішення безпекових проблем жінок та дівчат у вказаних локаціях та покращення загальної безпеки у громаді:

- Покращення ситуації з освітленням;
- Зрізання високих дерев і кущів;
- Демонтаж закинутих будівель або закриття до них доступу;
- Організація додаткових маршрутів громадського транспорту і продовження його роботи увечері;
- Більш активне патрулювання вулиць поліцією;
- Встановлення табличок із назвами вулиць та нумерацією будинків/краща якість табличок.

АБЖ підтвердив основні висновки, отримані після ФГ — велика частина міста є небезпечною для дівчат і жінок, включно з ризиками СД та інших форм сексуального і фізичного насильства. Небезпека є найбільшою увечері та вночі. Запровадження низки інфраструктурних змін та організаційних заходів, запропонованих ініціативними групами, може значно покращити ситуацію з безпекою в Торезьку.

6.5. Досвід жінок щодо сексуального насильства у громадських місцях і онлайн, обізнаність про послуги для потерпілих

53% респонденток із Торезька повідомили, що зазнавали сексуальних домагань у громадських місцях свого міста. Із цієї кількості 24% говорили про образливі або недоречні коментарі щодо їхнього тіла або зовнішності (чи тіла іншої особи), а 20% респонденток зазначили, що отримували образливі зауваження сексуального характеру у громадських місцях. 21% повідомляли про випадки переслідування.

Рис. 6.5.1.

Досвід мешканок Торецька, пов'язаний із сексуальними домаганнями та насильством у громадських місцях, %

Цей досвід більше розповсюджений серед респонденток молодших вікових груп (рис. 6.5.2).

Рис. 6.5.2.

Досвід сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства у громадських місцях серед респонденток за віковими групами, % респонденток кожної вікової групи, що мали такий досвід

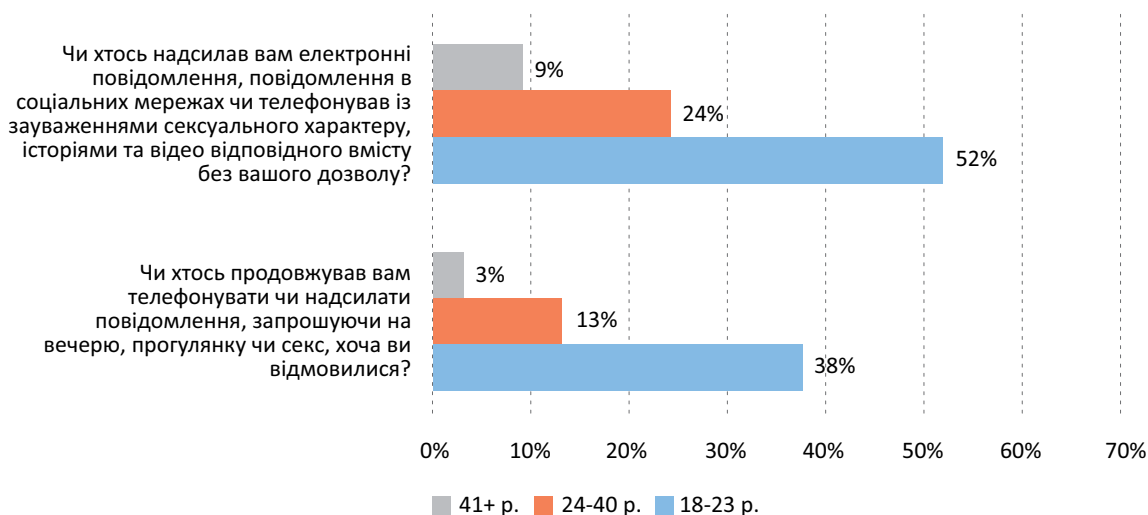
Досвід сексуальних домагань онлайн

25% респонденток повідомили про випадки домагань онлайн. Жінки зазначали, що отримували повідомлення або електронні листи сексуального характеру, включно із зображеннями або відео відповідного вмісту, не давши на те згоду, а 15% повідомляли, що продовжували отримувати такі повідомлення, навіть коли явно висловили своє небажання брати участь у таких розмовах.

Такий досвід трапляється набагато частіше серед респонденток віком до 23 років. Наприклад, серед цих респонденток кожна друга інформувала, що отримувала небажані повідомлення сексуального характеру.

Рис. 6.5.3.

Досвід сексуальних домагань онлайн чи телефоном серед респонденток різних вікових груп (% тих, хто відповів «так»)

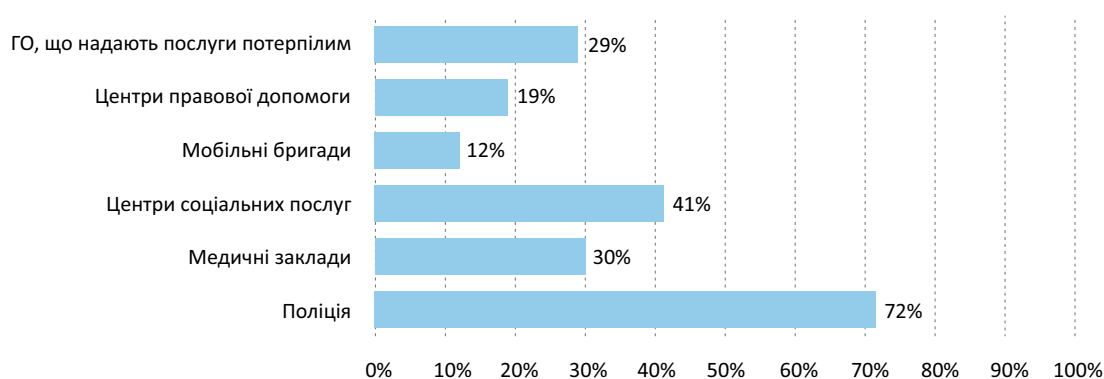
Наймолодші учасниці ФГ повідомляли про регулярні випадки сексуальних домагань через телефонні застосунки або соціальні мережі. Після детальнішої дискусії виявилось, що неприйнятні фотографії та відео, а також пропозиції віртуального сексу вони отримували від іноземців, які зв'язувалися з ними в соціальних мережах.

Обізнаність про послуги для потерпілих

Серед респонденток, які зазначали, що знають про послуги для потерпілих від сексуального насильства, 72% назвали поліцію, 30% — медичні установи, а 41% — центри соціальних послуг. Тільки 12% згадали мобільні бригади, 19% — Центр правової допомоги, а 29% — ГО як організації, що надають послуги потерпілим від сексуального насильства.

Рис. 6.5.4.

Обізнаність про послуги для потерпілих від сексуального насильства, %

47,3% респонденток ніколи нікому не розповідали про свій досвід сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства. 30,7% опитаних жінок розповіли своїм друзям, а 26,5%- членам родин, в той час як лише 3,8% пішли до поліції, а 2,3% звернулися до послуг ГО.

Із тих, хто ніколи не розповідав про власний досвід СД або інших форм сексуального насильства, 23% ухвалили таке рішення, бо вважали випадок недостатньо серйозним для повідомлення про нього, така сама частка респонденток відчувала сором, а 24% не вірили, що буде щось зроблено, аби захистити їх чи запобігти таким випадкам насильства в майбутньому.

6.6. Профіль кривдника

41% респонденток зазначили, що найчастіше до СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях вдаються молоді чоловіки, а 46% називали чоловіків старшого віку, тоді як 22% респонденток вважали, що СД та інші форми СНПЖД найчастіше здійснюють військові.

47% респонденток вважають, що причиною розповсюдженості сексуальних домагань є відсутність покарання за такі дії; 17% заявили, що кривдники не розуміють, що така поведінка принижує жінок; ще 22% звинувачували потерпілих у провокативному вигляді та поведінці. Тільки 5% вважають, що причиною СД та інших форм СНПЖД з боку чоловіків є патріархальна культура.

6.7. Фактори, що сприяють сексуальним домаганням

Віктимблеймінг

24% респонденток вважають, що жінки, потерпілі від сексуальних домагань або інших форм сексуального насильства у громадських місцях, несуть відповідальність за це. Найчастіше таку думку висловлювали респондентки до 23 років (29%) порівняно з респондентками віком від 24 до 40 років (19%) і респондентками 41 року і старшими (25%).

43% респонденток вважають, що потерпілі мали «провокативну» зовнішність і поведінку, а ще 43% — що жінки несуть відповідальність за власну безпеку і мають уникати ситуацій, де існує ризик сексуального насильства.

Таким чином, у середньому кожна четверта чи п'ята респондентка з Торцяка глибоко переконана, що жінки є відповідальними за СД та інші форми СНПЖД з боку чоловіків.

Розуміння причин СД та інших форм СНПЖД

45% респонденток вважають, що однією з основних причин сексуального насильства проти жінок є неконтрольоване сексуальне бажання чоловіків, в той час як 27% посилаються на «провокативну» поведінку потерпілої. 28% гадають, що причиною СД та інших форм СНПЖД є гендерні стереотипи, упередження та культурні норми, згідно з якими чоловіки агресивні, та схильні до контролю і домінування, а жінки слабкі.

Сприйняття терпимості до СД та інших форм СНПЖД

31% респонденток вважають, що до сексуальних домагань у їхньому місті ставляться поблажливо. Респондентки віком до 23 років (28%) підтримували це твердження частіше порівняно з жінками віком від 24 до 40 років (24%) та 41+ (32%). Із цих жінок 33% вважають, що до СД та інших форм СНПЖД ставляться поблажливо, оскільки потерпілі не знають, що сексуальні домагання є насильством, а 47% вважають, що причина цього безкарність. 26% респонденток думають, що багато потерпілих вважають небажані сексуальні пропозиції компліментом.

Сприйняття впливу військового конфлікту на сході України на погіршення ситуації з СД та іншими формами СНПЖД

50% респонденток зазначили, що військовий конфлікт в Україні погіршив ситуацію з СД та іншими формами СНПЖД у громадських місцях. Таке переконання є найпоширенішим серед респонденток до 23 років (58%).

52% респонденток, які погодилися з твердженням, що військовий конфлікт погіршив ситуацію з СД та іншими формами СНПЖД у їхньому місті, вважають, що причиною цього є збільшена присутність військових у громаді, а 45% вказували на недостатню увагу влади до питань насильства проти жінок.

6.8. Реакція жінок і наслідки сексуальних домагань

16% респонденток, які заявляли, що зазнавали сексуальних домагань або інших форм сексуального насильства, зазначали, що почали уникати певних місць, які вважаються небезпечними, 28% обмежили свою свободу пересування (наприклад, не виходили з дому наодинці вночі), а 23% відчували страх.

6.9. Думки щодо ефективних заходів запобігання і реагування на СД та інші форми СНПЖД

36,1% респонденток вважають, що для запобігання та боротьби з СД та іншими формами сексуального насильства у громадських місцях їхнього міста необхідне запровадження сексуальної освіти у школах. 43,1% респонденток підтримали ідею підвищення обізнаності серед хлопців і чоловіків про гендерну рівність та відносини між жінками та чоловіками на основі поваги, в той час як 34,5% виступали за підвищення обізнаності у суспільстві про дискримінацію, гендерну рівність, СД та інші форми сексуального насильства. 68,7% вважають найкращим засобом запобігання та боротьби з СД та іншими формами СНПЖД у громадських місцях ефективніші розслідування та притягнення кривдників до відповідальності.

VII. ОЦІНКА МІСТА І РОЗУМІННЯ МІСЦЕВИХ ПРОБЛЕМ У СОЛЕДАРИ, ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

7.1. Основні характеристики Соледару

Соледар — це міська об'єднана територіальна громада, розташована за 25 км від лінії зіткнення в постраждалій від конфлікту Донецькій області. ОТГ Соледар включає п'ять населених пунктів: місто Соледар і села Бахмутське, Яковлівку, Парасковіївку та Роздолівку. Загальна кількість людей, що проживає в ОТГ - 24,508.³³ Громадяни літнього віку становлять 21% від загальної кількості населення, ВПО – 6%, а особи з інвалідністю – 2,6%. Населення міста Соледар — 11898 осіб.³⁴

У Соледарі працюють місцева гендерна координаційна рада, робоча група громади з питань безпеки та робоча група з питань гендерно чутливого бюджетування, формуючи місцеву політику. Крім того, у Соледарі було призначено комісара з гендерних питань для координування роботи щодо інтеграції гендерних питань в місцеві програми та бюджети.

Соледар дотримується Європейської хартії про рівні можливості для жінок і чоловіків, а також місцевого плану дій із реалізації Національного плану дій про виконання Резолюції Ради Безпеки № 1325 «Жінки, мир, безпека», затвердженого в 2019 році.

Наразі в Соледарі немає ГО, які займалися б питаннями прав жінок і гендерної рівності.

Найближчий поліцейський відділок розташований у місті Бахмут (за 15 км). В об'єднаній територіальній громаді Соледару працюють два місцеві поліцейські, які приїждять із Бахмута за затвердженим графіком. Нещодавно було призначено поліцейського для громади, хоча враховуючи загальну кількість населення ОТГ їх має бути четверо. Крім того, у Соледарі розміщені декілька військових підрозділів.

33. Офіційний сайт Соледарської громади <https://gromada.info/gromada/soledarska/>

34. Населені пункти у підпорядкуванні ОТГ: Соледарська міська громада <https://gromada.info/gromada/soledarska/#2016>

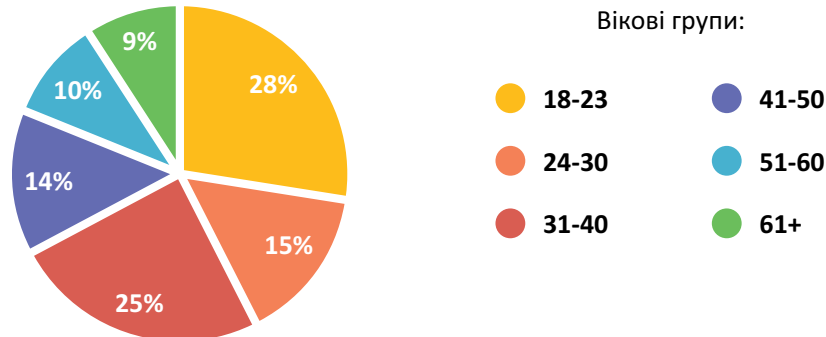

Фото: ООН Жінки в Україні/Марія Літвін

7.2. Аналіз профілю респонденток

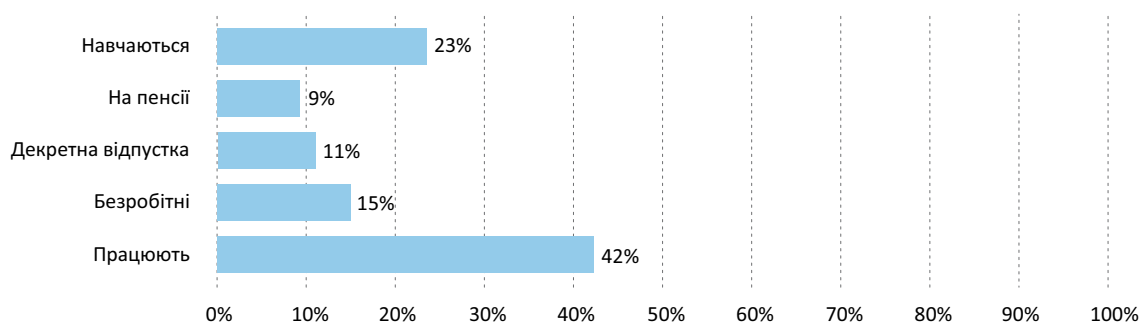
У Соледарі в опитуванні взяли участь 290 жінок: 28% віком 18–23 роки; 15% віком 24–30 років; 25% віком 31–40 років; 14% віком 41–50 років; 10% віком 51–60 років; 9% віком понад 60 років (рис. 7.2.1).

Рис. 7.2.1.
Розподіл респонденток за віком, n=290

Із загальної кількості 290 респонденток 42% працюють, 15% безробітні, 11% у декретній відпустці, 9% на пенсії та 23% навчаються.

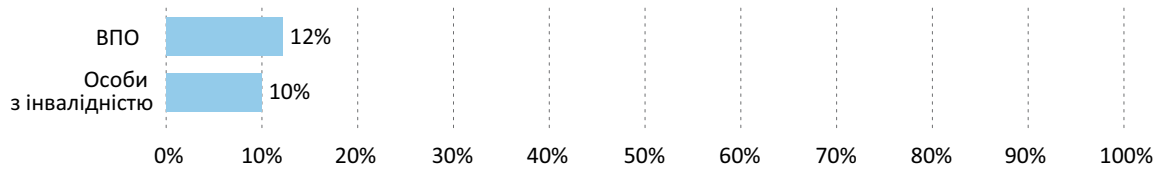
Рис. 7.2.2.
Розподіл респонденток за родом занять

22% із загальної кількості 290 респонденток є представницями вразливих груп: 12% є ВПО, а 10% — особами з інвалідністю.

Рис. 7.2.3.

Розподіл респонденток за вразливими групами

7.3. Обізнаність про ризики сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства

37% опитаних зазначили, що виходячи на вулицю, вони перевіряють, чи не надто «провокативним» є їхній вигляд. Серед них 53% непокояться, що люди можуть сприймати їх як працівниць комерційного сексу, а 45% — що чоловіки будуть приділяти їм небажану увагу.

43% респонденток вважали, що їм небезпечно споживати алкоголь у компанії чоловіків у громадському місці. Серед них 58% боялися за власну фізичну безпеку та особисті речі (гроші, сумочку тощо), 15% переживали через ризики сексуального насильства, а 36% боялися, що чоловіки вважатимуть їх відкритими до флірту чи сексу.

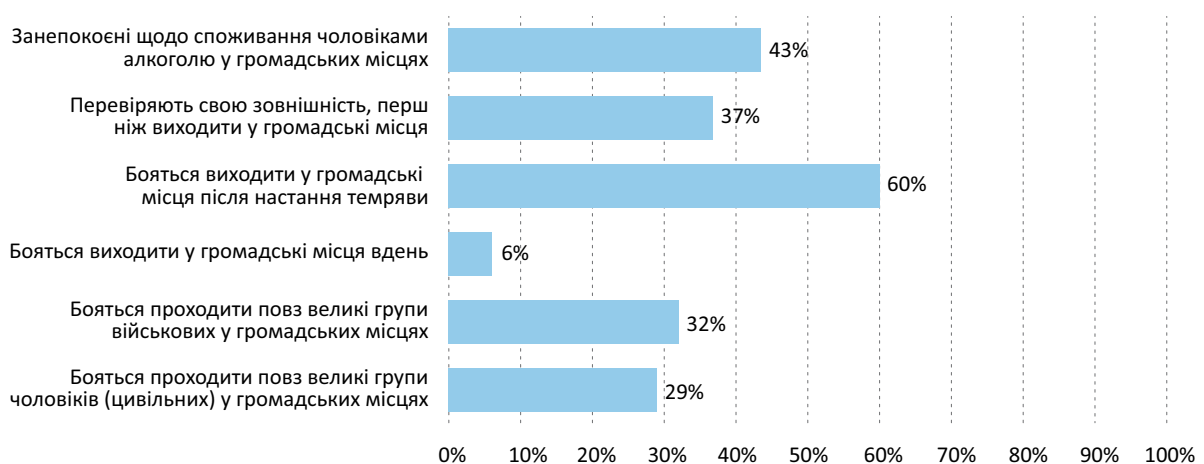
6% опитаних заявили, що бояться виходити на вулицю вдень, а 60% — що бояться виходити на вулицю вночі. 29% респонденток бояться проходити повз великі групи чоловіків, коли вони перебувають у громадських

місцях. 31% респонденток у цій групі сказали, що «зазвичай чоловіки роблять їм небажані зауваження сексуального характеру», через що вони не почувуються в безпеці, а 28% опитаних жінок і дівчат у цій групі бояться сексуального насильства (наприклад, небажаних дотиків, поцілунків тощо), в той час як 54% респонденток бояться фізичного насильства (що їх ударять, штовхнуть).

32% респонденток бояться проходити повз великі групи військових у громадських місцях. 33% респонденток у цій групі зазначили, що військові зазвичай роблять небажані зауваження сексуального характеру, через що дівчата і жінки не почувуються в безпеці. 29% респонденток вказали, що бояться сексуального насильства (наприклад, небажаних дотиків, поцілунків тощо), а 42% із цих респонденток бояться фізичного насильства від військових (що їх ударять, штовхнуть).

Рис. 7.3.1.

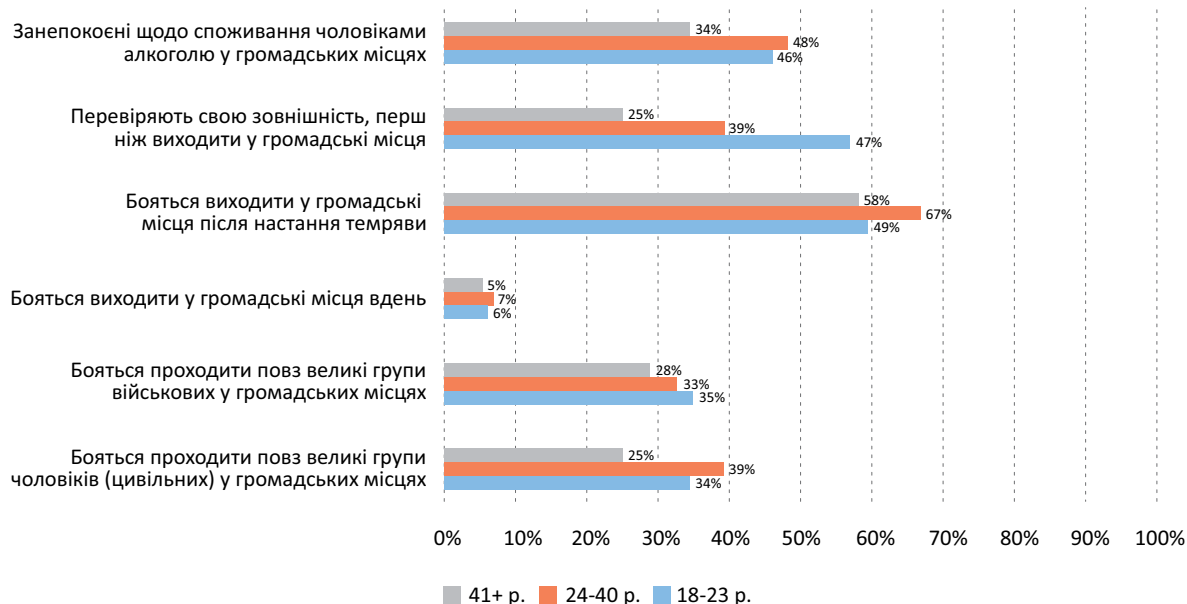
Побоювання опитаних мешканок Соledару щодо їхньої безпеки та ризиків СД у громадських місцях

Ці побоювання більше розповсюджені серед респонденток віком до 40 років (рис. 7.3.2).

Рис. 7.3.2.

Побоювання опитаних мешканок Соледару щодо їхньої безпеки та ризиків СД у громадських місцях за віком, %

7.4. Небезпечні громадські місця

На думку опитаних респонденток, найчастіше СД та інші форми СНПЖД відбуваються на вулицях (71%), у барах і ресторанах (42%) та клубах (63%).

Результати ФГ підтверджують основні тренди, визначені під час кількісного опитування. Учасниці ФГ в основному занепокоєні відсутністю особистої безпеки у громадських місцях після настання темряви. Учасниці порушували питання фізичного насильства та сексуальних домагань з боку компаній молодих чоловіків, що вживають алкоголь. Ця проблема особливо актуальна в теплу пору року. На думку місцевих жінок, такі компанії можна часто зустріти навіть на центральній вулиці Соледару. Чоловіки сидять на лавках прямо поруч із супермаркетом, споживають алкоголь і роблять зауваження сексуального характеру дівчатам і молодим жінкам, які проходять повз.

Крім того, учасниці згадували, що водії часто не дотримуються ПДР і не пропускають пішоходів на переходах. Молодші жінки окремо порушували питання нападів бродячих собак на людей.

Про сексуальне насильство як проблему в основному говорили дівчата підліткового віку. Усі учасниці молодіжних ФГ зазначили, що ризики СН та інших форм СНПЖД у громадських місцях вищі увечері та вночі, а також під час масових заходів, наприклад святкування Дня міста.

Учасниці ФГ пояснювали, що присутність поліції на вулицях Соледару обмежена, і вони не задоволені якістю їхньої роботи для збереження громадського порядку та запобігання злочинам.

Крім того, учасниці ФГ згадували обмежені години роботи громадського транспорту. У місті відсутній муніципальний транспорт. Послуги пасажирських перевезень надає підприємець із Бахмута. За розкладом, останній маршрут автобуса іде о шостій годині вечора. Однак багато місцевих мешканців користуються приміською електричкою, яка приходить до міста набагато пізніше і зупиняється далеко від більшості районів. Виходячи з електрички, місцеві мешканці мають іти пішки (від 15–20 хвилин до майже години) увечері небезпечними маршрутами. У місті також є райони, де взагалі не ходять автобуси.

Опитані жінки зазначили, що почуваються безпечніше порівняно з 2014 роком, коли почався збройний конфлікт. За їхніми словами, зараз у місті менше військових, вони відвідують його на вихідних і зазвичай не мають при собі зброї.

Учасниці ФГ зазначили, що багато громадських місць є особливо небезпечними увечері та вночі через недостатнє освітлення вулиць, періодичні відключення електрики та поганий стан пішохідних доріжок.

Учасниці ФГ допомогли виявити потенційно небезпечні громадські місця та допомогли розробити два маршрути для проведення АБЖ.

Маршрут № 1: вул. Преображенського від аптеки — лікарня (вул. Соледарська, 1а — до автобусної зупинки «вул. Соледарська», вул. Конституції, Целінників, Паркова та Карпінського).

Маршрут № 2: вул. Карпінського, 5 — Паркова — дорога до села (вул. Островського, Толстого, Чернишевського, Ликова) — вул. Соледарська, вул. Сонячна, вул. Дивізійна, 52 — Паркова (парк розваг) — вул. Калініна.

Основні проблеми громадської інфраструктури, що погіршують безпеку жінок і дівчат у громадських місцях, виявлені в результаті проведеного в Соледарі аудиту безпеки:

- Відсутність або недостатнє освітлення у громадських місцях;
- Перешкоди для руху пішоходів (наприклад, поганий стан тротуарів або відсутність твердого покриття на пішохідних доріжках);

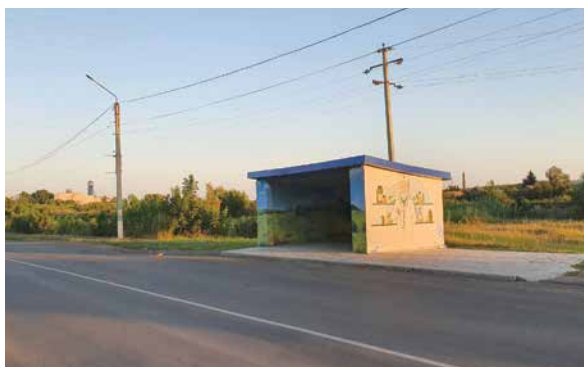

Фото: ООН Жінки в Україні/Місцеві активісти

- Закинуті будівлі;
- Території що заросли деревами і кущами, високою травою;
- Місця збору компаній, що вживають алкоголь.

Небезпечні місця, виявлені під час аудиту безпеки:

- Вул. Соледарська: на деяких частинах вулиці немає освітлення.
- Дорога до лікарні від вул. Преображенської до вул. Соледарської, 1А: дорога проходить повз пустир, немає вуличного освітлення, на тротуарі багато вибоїн.

- Територія лікарні: висока трава, кущі та комиш поруч із вул. Соледарською, 1, закинута будівля з відкритим доступом, де збираються компанії, що вживають алкоголь.

- Вул. Конституції: майже немає вуличного освітлення, будинки розташовані далеко від дороги і дійти до них можна тільки через територію, вкриту високими кущами і травою.

- Дорога від автобусної зупинки на вул. Соледарська до села (до вул. Островського, Толстого, Чернишевського та Ликова), яка йде уздовж вул. Паркової: дорога, якою користуються мешканці міста, щоб дістатися центру. Це ґрунтова дорога, по якій важко йти після дощу. Немає вуличного освітлення, дорога хаотично вкрита занедбаними деревами і кущами. На цій вулиці розташовано декілька закинутих і зруйнованих будівель.

- Вул. Островського, Толстого, Чернишевського та Ликова: відсутність вуличного освітлення, багато високих дерев і кущів, закинуті та зруйновані будівлі, купи сміття.

- Вул. Сонячна: відсутність вуличного освітлення, багато високих дерев і кущів, закинуті та зруйновані будівлі, купи сміття.

- Парк розваг: відсутність вуличного освітлення, увечері там збираються компанії, що вживають алкоголь, відсутність громадського туалету.

- Стежка до вул. Тінистої: небезпечний підвісний міст і високий комиш.

У Додатку 4 представлено карту небезпечних місць, виявлених у Соледарі.

Рекомендації, надані учасниками щодо можливих способів покращення безпеки у громаді:

- Покращення освітлення громадських місць;
- Покращення території (зрізання високих кущів і трави, встановлення поручнів на спуску дороги до лікарні);
- Патрулювання поліцією небезпечних місць.

7.5. Досвід жінок щодо сексуального насильства у громадських місцях і онлайн, обізнаність про послуги для потерпілих

53% респонденток із Соледару повідомили, що зазнавали сексуальних домагань у громадських місцях свого міста. Серед них 28% зазначили, що чули в свою адресу образливі зауваження сексуального характеру в громадських місцях, а ще 28% повідомляли про випадки образливих чи недоречних коментарів про їхнє тіло або зовнішність (чи тіло іншої людини). 20% зазнавали переслідувань.

Рис. 7.5.1.

Досвід мешканок Соледару, пов'язаний із сексуальними домаганнями та іншими формами сексуального насильства у громадських місцях, %

Про цей досвід найчастіше розповідають респондентки з молодших вікових груп (рис. 7.5.2).

Рис. 7.5.2.

Досвід сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства у громадських місцях серед мешканок Соледару з різних вікових груп, % респонденток у кожній групі, що мала такий досвід

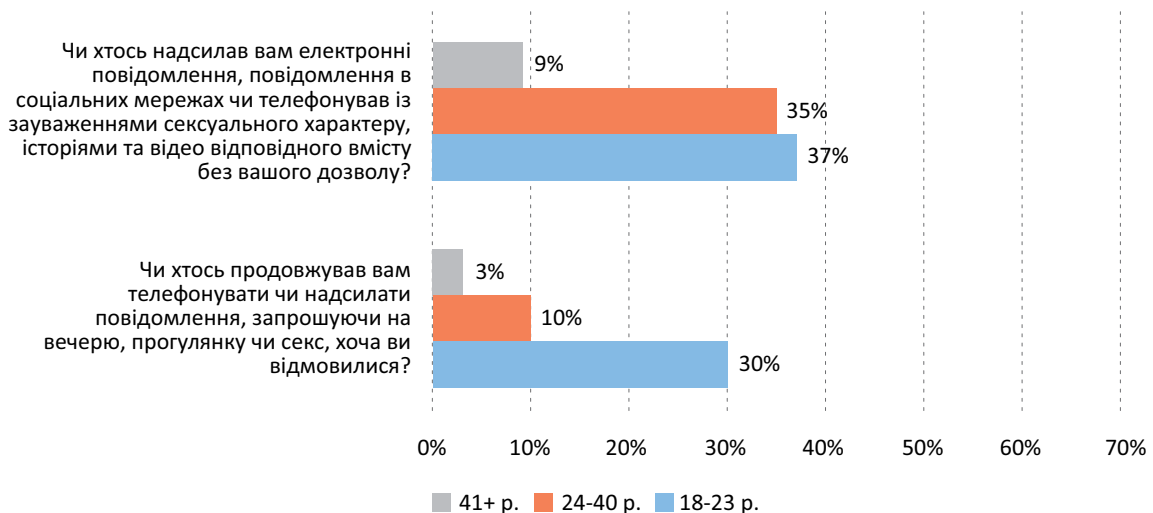

Досвід сексуальних домагань онлайн

23% опитаних жінок проінформували про випадки сексуальних домагань, яких вони зазнавали онлайн. Серед них 14% повідомили, що вони продовжували отримувати такі повідомлення навіть після того як відмовились надалі спілкуватися з кривдником. Найчастіше про такий досвід повідомляли респондентки з молодших вікових груп (рис. 7.5.3).

Рис. 7.5.3.

Досвід сексуальних домагань онлайн чи телефоном серед респонденток за віковою групою (% тих, хто повідомляв про такий досвід)

Обізнаність про послуги для потерпілих від сексуальних домагань та інші форми сексуального насильства проти жінок і дівчат

Результати опитування показують, що поліція — найвідоміша організація для потерпілих від сексуального насильства (66%). 35% респонденток згадували медичні установи; 29% — центри соціальних послуг; 10% — мобільні бригади; 13% — Центр правової допомоги, а ще 25% — ГО, що надають послуги потерпілим від сексуального насильства.

62% респонденток ніколи не розповідали про власний досвід сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства. 25% опитаних дівчат і жінок розповідали друзям, а 18% — членам родини. Тільки одна постраждала особа пішла до поліції, одна — до Центру правової допомоги, а одна — звернулася до послуг ГО.

Із тих, хто ніколи не розповідав про такі випадки, 18%

вважали, що сексуальні домагання, яких вони зазнали, були недостатньо серйозними, аби повідомляти про них, 24% відчували сором, 14% не вірили, що буде щось зроблено для виправлення ситуації, а 17% не знали, до кого звертатися.

Згідно з результатами ФГ, обізнаність дівчат і жінок про послуги у випадку сексуального насильства дуже низька. У контексті сексуального насильства більшість респонденток називали тільки поліцію та швидку допомогу як організації, що надають відповідні послуги. У той же час респондентки заявляли, що не підуть до поліції, оскільки не вірять, що та вживатиме ефективних заходів для припинення насильства та покарання кривдника через укорінені гендерні стереотипи, а також те, що сексуальні домагання у громадських місцях не є правопорушенням в Україні.

7.6. Профіль кривдника

51% опитаних респонденток зазначили, що найчастіше до СД та інших форм СНПЖД у громадських місцях вдаються молоді чоловіки, в той час як 49% вказували на чоловіків старшого віку. Ще 28% говорили, що найчастіше винними

є військові. 40% вважають, що причиною сексуальних домагань до жінок є відсутність покарання за таку поведінку; 23% пояснювали, що кривдники часто не розуміють, що така поведінка принижує жінок; 24% вважають, що провокативна поведінка потерпілих заохочує кривдників до сексуального насильства або сексуальних домагань.

7.7. Фактори, що сприяють сексуальним домаганням

Віктимблеймінг

17% опитаних респонденток вважають, що потерпілі від сексуальних домагань або інших форм сексуального насильства самі винні в тому, що сталося. Серед них 29% респонденток вважають, що «провокативний» вигляд чи поведінка потерпілої — основна причина, через яку жінки страждають від сексуальних домагань. 37% респонденток вважають, що жінки самі відповідальні за власну безпеку і мають уникати ситуацій, де існує ризик сексуального насильства.

Таким чином, приблизно кожна п'ята респондентка з Соледару переконана, що жінки самі винні у СД та інших формах СНПЖД.

Розуміння причин СД та інших форм СНПЖД

43% опитаних мешканок зазначили, що причиною СД та інших форм СНПЖД є неконтрольоване сексуальне бажання кривдників; 18% говорили про «провокативну» поведінку потерпілої; 28% посилалися на гендерні стереотипи та упереджені культурні норми, згідно з якими чоловіки агресивні, тому вони контролюють і домінують, а жінки покірні, слабкі і покладаються на чоловіків як «годувальників».

Сприйняття терпимості до сексуальних домагань

18% опитаних жінок вважають, що до сексуальних

домагань у їхньому місті ставляться толерантно. У відповіді на це питання не знайдено значних відмінностей за віком. 14% серед опитаних жінок переконані, що потерпілі не знають, що сексуальні домагання є неприпустимою поведінкою, а 31% зазначили, що сексуальні домагання толерують через відсутність покарання за них. 18% респонденток допускають, що багато потерпілих вважають небажані сексуальні пропозиції компліментом. 46% повідомили, що не знають причини толерування сексуальних домагань у Соледарі.

Сприйняття впливу військового конфлікту на сході України на погіршення ситуації з СД та іншими формами СНПЖД

52% респонденток зазначили, що військовий конфлікт в Україні загострив ситуацію з СД та іншими формами СНПЖД у громадських місцях Соледару. У відповіді на це запитання не знайдено значних відмінностей за віком.

60% із них респонденток вважають, що збільшення військової присутності у Соледарі підвищила кількість випадків сексуальних домагань, а 56% — що влада приділяє недостатньо уваги запобіганню і боротьбі з насильством проти жінок.

7.8. Реакція жінок і наслідки сексуальних домагань

35% респонденток, які мали досвід сексуальних домагань чи інших форм сексуального насильства, стали уникати громадських місць; 21% обмежили власну свободу пересування (наприклад, не виходять із дому наодинці або вночі). 45% поводяться обережніше весь час, щоб уникнути ситуацій із високим ризиком СД та інших форм СНПЖД, а 42% заявили, що відчувають постійний страх.

7.9. Думки щодо ефективних заходів запобігання і реагування на СД та інші форми СНПЖД

45% опитаних вважають, що ефективним способом запобігання та боротьби з СД та іншими формами СНПЖД у громадських місцях їхнього міста є запровадження сексуальної просвіти у школах. 42% респонденток вважають, що цю функцію може виконати підвищення обізнаності хлопців і чоловіків про гендерну рівність та відносини між жінками та чоловіками на основі поваги. 38% підтримали ідею підвищення обізнаності в суспільстві про дискримінацію, гендерну рівність, СД та інші форми сексуального насильства, а 63% підтримали потребу в ефективних розслідуваннях і адекватних санкціях для кривдників.

VIII. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РИЗИКІВ СЕКСУАЛЬНИХ ДОМАГАНЬ

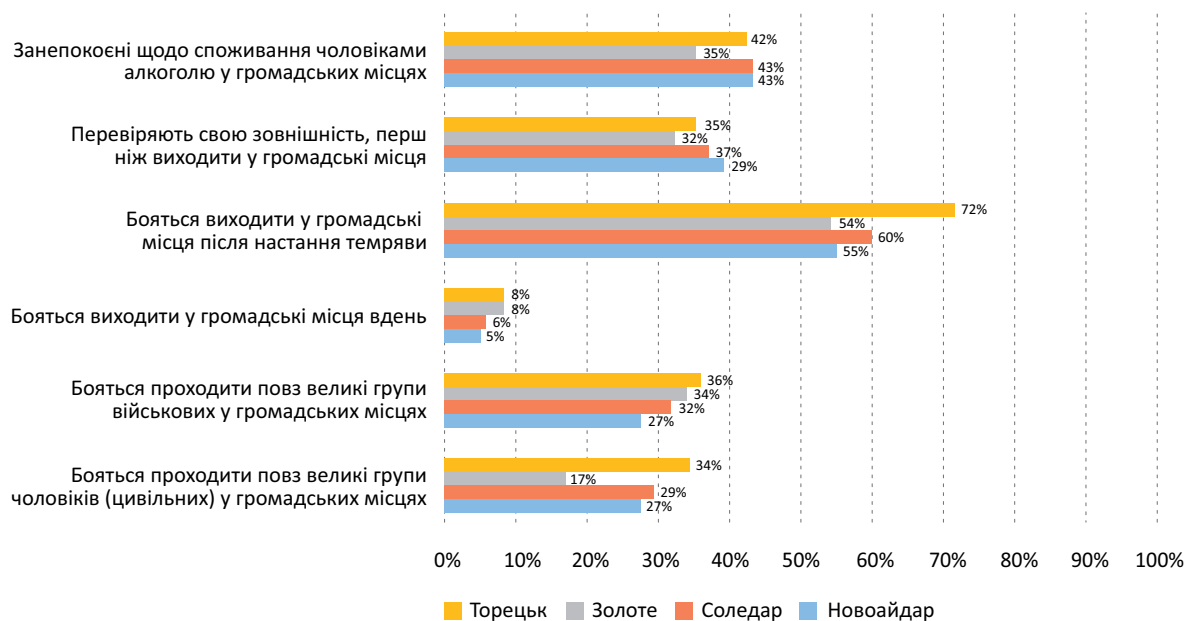
Порівняльний аналіз результатів цієї оцінки підтверджує наявність гендерно упереджених норм, які є тригером сексуальних домагань в усіх чотирьох громадах. Жінки сприймають ризик СД та інших форм СНПЖД, звертаючи увагу на власну зовнішність, щоб вона не «провокувала» небажану сексуальну увагу в громадських місцях, з подібною частотою в Торетцьку, Золотому і Соледарі і трохи менше – у Новоайдарі.

Водночас, жінки з Торетцька висловлювали занепокоєння щодо власної фізичної та сексуальної безпеки в темний час доби частіше, ніж жінки з решти трьох населених пунктів. 72% жінок із Торетцька

висловлювали таке занепокоєння порівняно з 56% жінок решти трьох громад. Жінки в Торетцьку пов'язували свій страх виходу на вулицю вночі з близькістю міста до активних військових дій.

Було відзначено залежність між близькістю до лінії зіткнення Золотого (на лінії зіткнення) та Торетцька (7 км від лінії зіткнення) та більшим побоюванням через високий ризик фізичного і сексуального насильства серед жінок цих громад у випадку проходження повз групи військових порівняно з Новоайдаром (60 км від лінії зіткнення) та Соледаром (25 км від лінії зіткнення).

Рис. 8.1.
Побоювання опитаних мешканок цільових громад, %

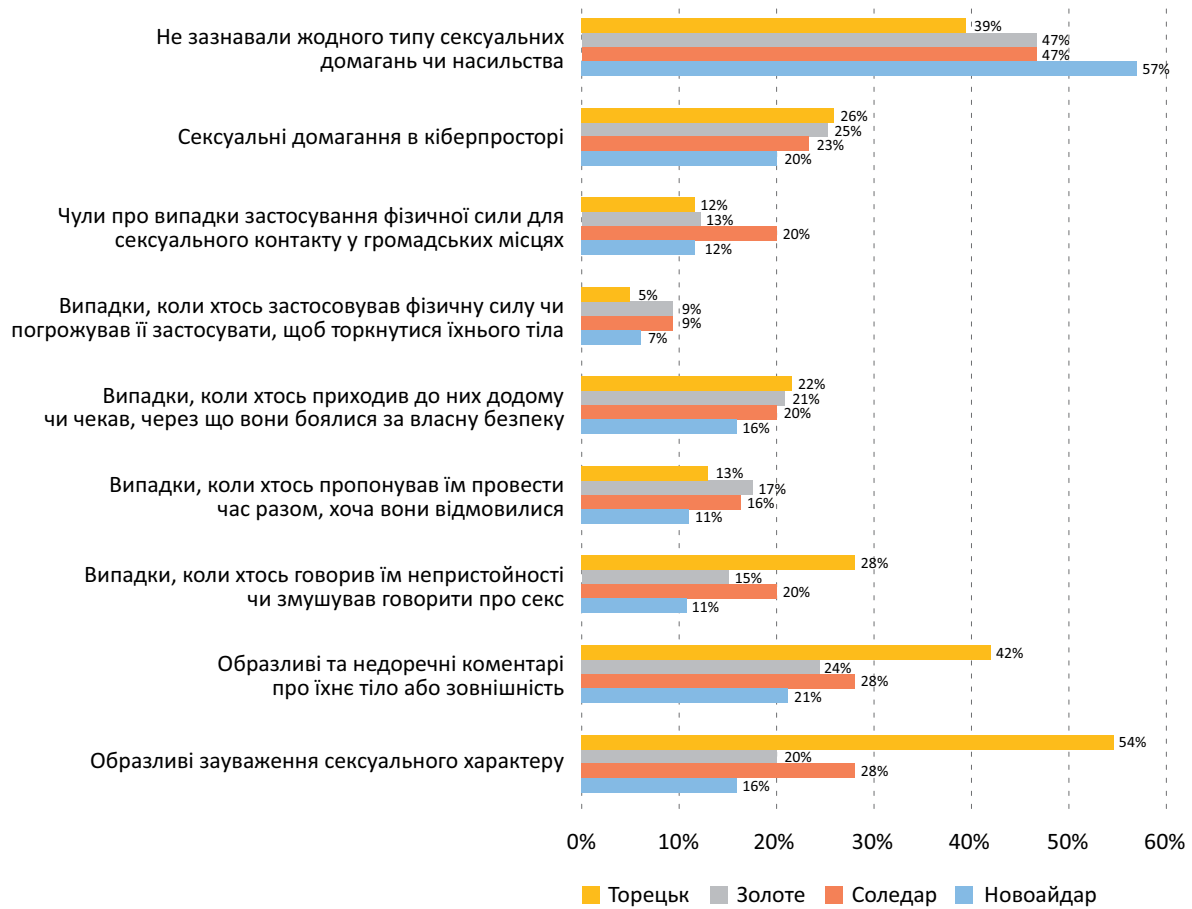

61% опитаних жінок із Золотого і трохи більше половини всіх опитаних жінок із Торетцька (53%) і Соледару (53%) зазначили, що мали досвід СД або інших форм сексуального насильства у громадських місцях, в той час як у Новоайдарі з цим твердженням погодилися 43% жінок. В усіх чотирьох громадах жінки молодшого віку (18–23 роки) мають вищий ризик СД та інших форм СНПЖД, аніж жінки зі старших вікових груп.

У той же час жінки із Золотого зазнають вербальних сексуальних домагань значно частіше, ніж жінки з інших трьох громад. Відповідно, жінки з Новоайдару зазнають цієї форми сексуальних домагань набагато рідше. Порівняно з трьома іншими населеними пунктами Новоайдар розташований найвіддаленіше від лінії зіткнення (60 км) і має невелику кількість жителів — 8692 особи, жителі міста знають одне одного. Усі ці чинники можуть сприяти зниженню кількості випадків вербальних сексуальних домагань.

Рис. 8.2.

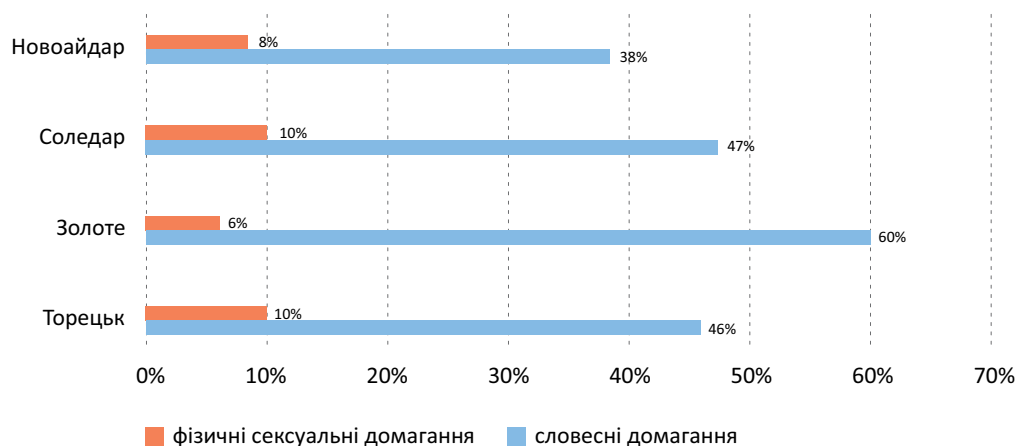
Досвід, пов'язаний із сексуальними домаганнями та іншими формами сексуального насильства у громадських місцях від опитаних мешканок цільових громад, %

Результати порівняльного аналізу досвіду вербальних та фізичних сексуальних домагань показують, що респондентки з усіх чотирьох громад мають подібний досвід фізичних сексуальних домагань. При цьому, як зазначено вище, жінки із Золотого зазнають вербальних сексуальних домагань значно частіше.

Рис. 8.3.

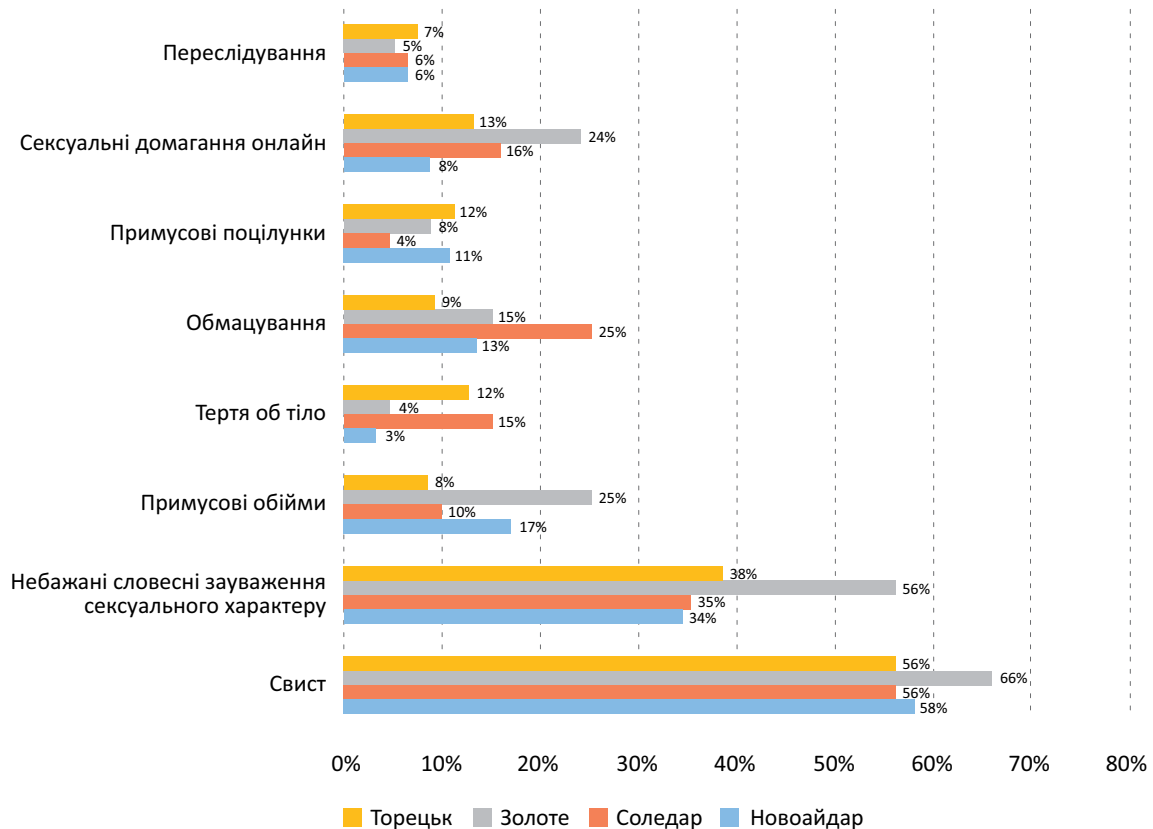
Частка респонденток, які зазнали мінімум однієї форми вербальних та фізичних сексуальних домагань, %

Різні форми сексуальних домагань, як-от сексуальні домагання онлайн, примусові обійми, небажані словесні зауваження сексуального характеру та свист — це те, з чим стикаються жінки в Золотому набагато частіше порівняно з жінками з решти трьох громад.

Рис. 8.4.

Найпопулярніші форми сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства, з якими стикаються жінки з цільових громад, %

Результати цього оцінювання також вказують на той факт, що жінки із Золотого зазнавали сексуальних домагань з боку військових у середньому втричі частіше, ніж жінки з інших трьох громад. У той же час, опитані респондентки із Золотого демонстрували віктимблеймінг стосовно потерпілих від СД та інших форм СНПЖД у середньому удвічі частіше, аніж респондентки з Торецька, Соледару та Новоайдару.

Зв'язок між вищим ризиком СД та інших форм СНПЖД, з якими стикаються жінки Золотого, та близькістю до лінії зіткнення і високою присутністю військових у цій громаді також підтверджується тим фактом, що 82% опитаних жінок із Золотого вважають, що існує прямий зв'язок між збройним конфліктом і збільшенням кількості випадків СД та інших форм СНПЖД у цьому місті. Для порівняння, 52% жінок із Соледару, 50% з Торецька і 41% з Новоайдару погодились з цим твердженням стосовно своєї громади.

Жінки в Новоайдарі, Торецьку та Соледарі вважають, що до СД та інших форм СНПЖД однаково схильні чоловіки

молодшого і старшого віку, тимчасом як у Золотому жінки переконані, що до сексуальних домагань частіше вдаються молоді чоловіки та військові.

Обізнаність про спеціалізовані послуги для потерпілих в усіх чотирьох громадах низька. Основні організації, про які згадують — це поліція та медичні установи. Жінки також демонструють низький рівень довіри до правоохоронних органів і вважають, що поліція не вживатиме жодних заходів для запобігання чи реагування на випадки СД та інших форм СНПЖД. Зокрема у випадку сексуальних домагань жінки стверджували, що поліція не реагуватиме взагалі, враховуючи, що вони не визначені як окреме правопорушення в українському законодавстві.

Жінки з Новоайдару, Торецька та Соледару вважали найефективнішим способом запобігання та боротьби з СД та іншими формами СНПЖД ефективні розслідування відповідних злочинів і покарання кривдників, в той час, як респондентки із Золотого таким способом назвали інформаційні кампанії.

Під час аудитів безпеки, проведених в усіх чотирьох громадах, жінки вказували на подібні проблеми, що стосуються ризиків СД та інших форм СНПЖД у виявлених небезпечних громадських місцях. Зокрема, недостатнє вуличне освітлення або його відсутність,

закинуті будівлі, відсутність табличок з адресами і номерами будинків і недостатня кількість маршрутів громадського транспорту, так само як його обмежений графік руху ввечері та вночі — це основні проблеми, виявлені в усіх чотирьох громадах.

ІХ. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Зміцнити національне законодавство щодо сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства проти жінок і дівчат (центральный уряд).

1.1. Прийняти Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами;
1.2. Переглянути визначення сексуальних домагань зі ст. 1 Закону України No. 2866-IV «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», включивши

горизонтальні сексуальні домагання серед колег, а також вертикальні сексуальні домагання від підлеглого до начальника. Крім того, сексуальні домагання можуть відбуватися не тільки у трудових відносинах, але й у багатьох інших контекстах, як-от освітні установи, вулиці, транспорт та інші громадські місця.

2. Прийняти місцеві політики з метою запобігання та боротьби з СД та іншими формами СНПЖД (органи місцевої влади).

2.1. Щорічно збирати та аналізувати дані про СД та інші форми СНПЖД на рівні громади для їхнього використання у напрацюванні обґрунтованої політики адаптованого реагування на виявлені ризики СД та інших форм СНПЖД;
2.2. Розробляти цільові програми із запобігання та боротьби з СД та іншими формами СНПЖД у громадських просторах (програми «Безпечні міста для жінок і дівчат»), включно з тими, що прагнуть покращити громадську інфраструктуру та послуги (наприклад, вуличне освітлення, доступний

громадський транспорт, камери відеонагляду у громадських місцях);
2.3. Забезпечити участь жінок і дівчат, правоохоронних органів, освітніх установ, приватного сектору та ГО в розробці та моніторингу місцевих політик для запобігання та боротьби з СД та іншими формами СНПЖД у громадських місцях;
2.4. Розподіляти достатні фінансові ресурси для впровадження цільових політик, щодо запобігання та боротьби з СД та іншими формами СНПЖД.

3. Розширити спроможність правоохоронних органів запобігати та реагувати на СД та інші форми СНПЖД (Міністерство внутрішніх справ та Національна поліція України).

Розширити спроможності місцевих офіцерів поліції задля ефективного спілкування з мешканцями громади для виявлення випадків СД та інших форм СНПЖД, підвищення правової обізнаності жінок і дівчат і загальної обізнаності громади про гендерне

насильство, забезпечити захист і безпеку потерпілих, а також їхнє перенаправлення до послуг спеціалізованої правової допомоги, психологічних і соціальних послуг, притягнення до відповідальності кривдників.

Фото: ООН Жінки в Україні/Марія Літвін

4. Покращити послуги, що надаються потерпілим від СД та інших форм СНПЖД (центральный уряд і органи місцевої влади).

4.1. Проводити тренінги з питань гендерно зумовленого насильства для організацій, що займаються запобіганням і боротьбою з СД та іншими формами СНПЖД з окремим акцентом на підході, що орієнтується на потерпілих;
4.2. Зміцнити координацію та механізми перенаправлення серед організацій, що надають послуги потерпілим від гендерно зумовленого і сексуального

насильства, включно із залученням спеціалізованих ГО;
4.3. Сприяти регулярним консультаційним зустрічам і спільній діяльності за участю поліції, органів місцевої влади, приватного сектору, ГО і громади для вирішення питань, що стосуються гендерно зумовленого і сексуального насильства і випрацювання місцевих рішень для запобігання та боротьби з СД та іншими формами СНПЖД.

5. Розширити спроможність Збройних сил у запобіганні та боротьбі з СД та іншими формами СНПЖД з боку військових (Міністерство оборони України).

5.1. Розробити та пріоритезувати операційні стратегії із запобігання СД та інших форм СНПЖД з боку військових;
5.2. Підвищити обізнаність про гендерну рівність і гендерно зумовлене насильство, включно з СД та іншими формами СНПЖД з боку представників Збройних сил;

5.3. Розробити Етичний кодекс для Збройних сил, що суворо забороняє СД та інші форми СНПЖД з боку військових;
5.4. Запровадити механізм скарг і санкцій у Збройних сил для забезпечення виявлення СД та інших форм СНПЖД з боку військових, ефективного розслідування та покарання кривдників.

6. Підвищити обізнаність у громаді про СД та інші форми СНПЖД (центральный уряд і органи місцевої влади).

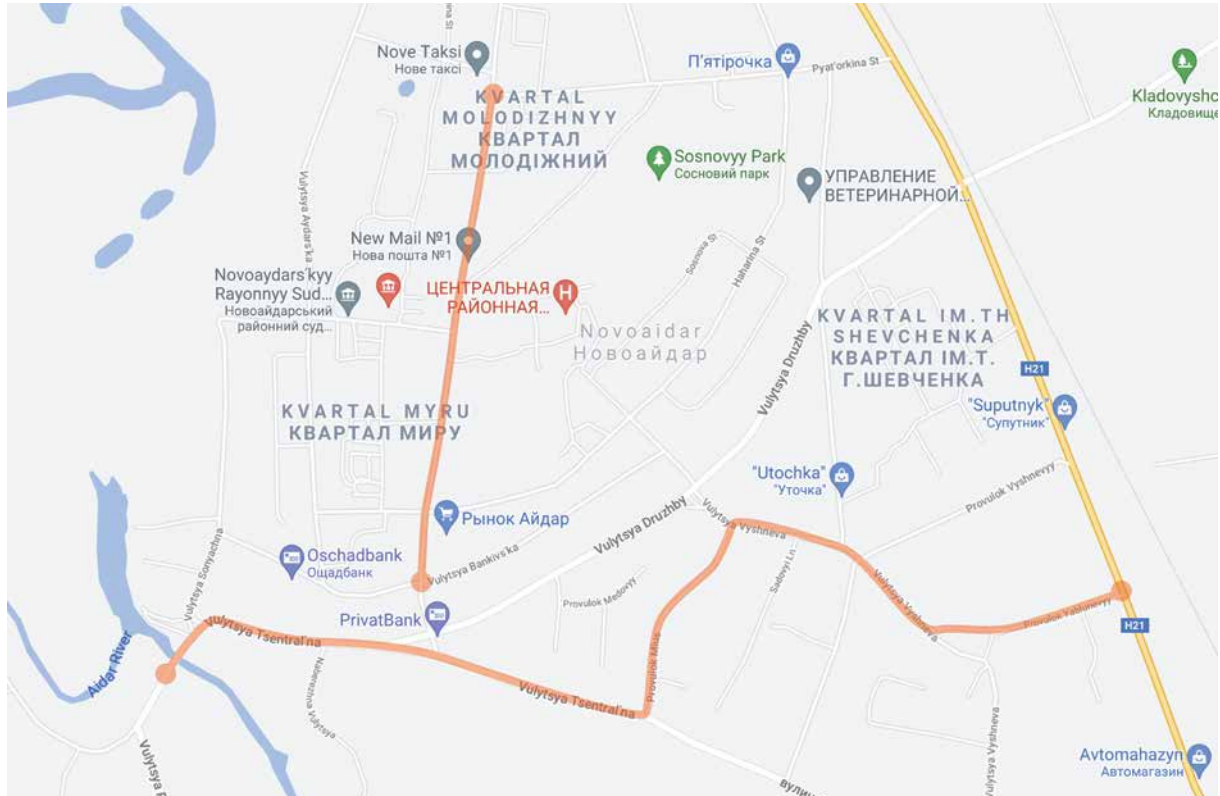
6.1. Проводити інформаційні кампанії для навчання хлопців і чоловіків стосунків на основі поваги та гендерної рівності;

6.2. Проводити інформаційні кампанії для повідомлення громаді про СД та інші форми СНПЖД.

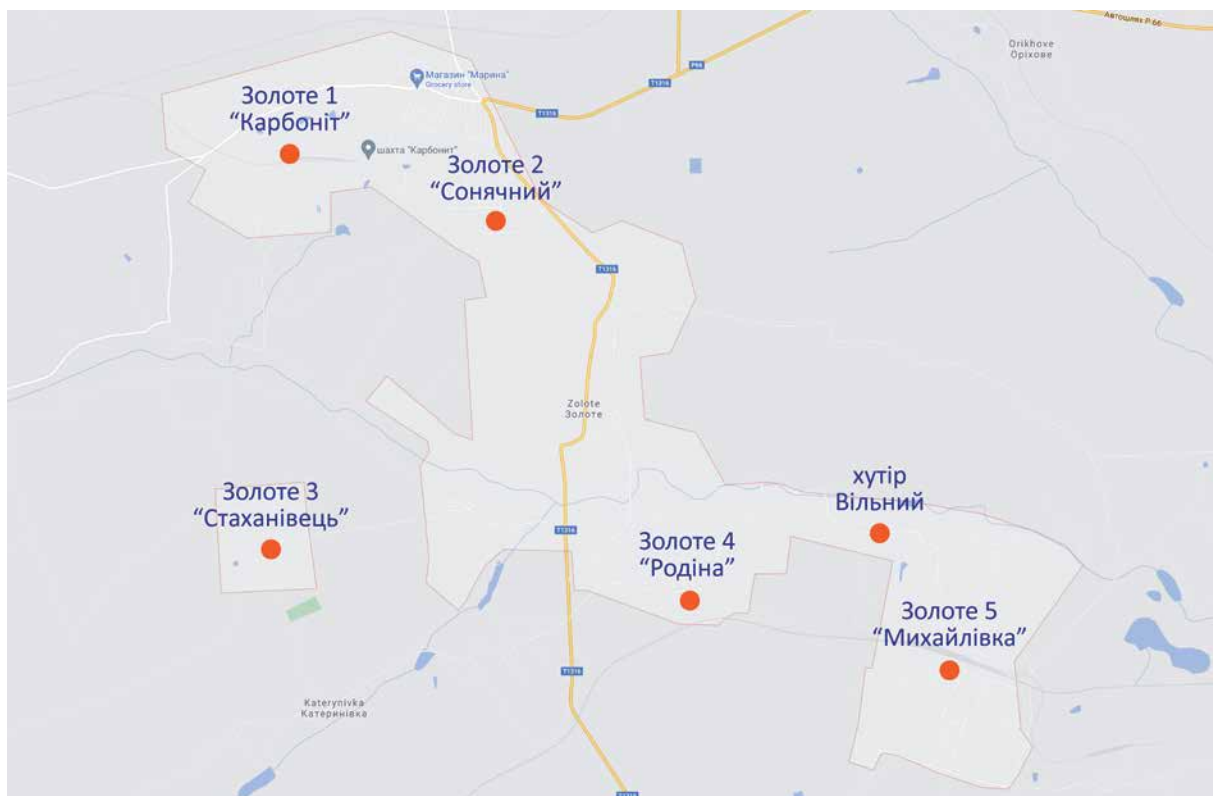
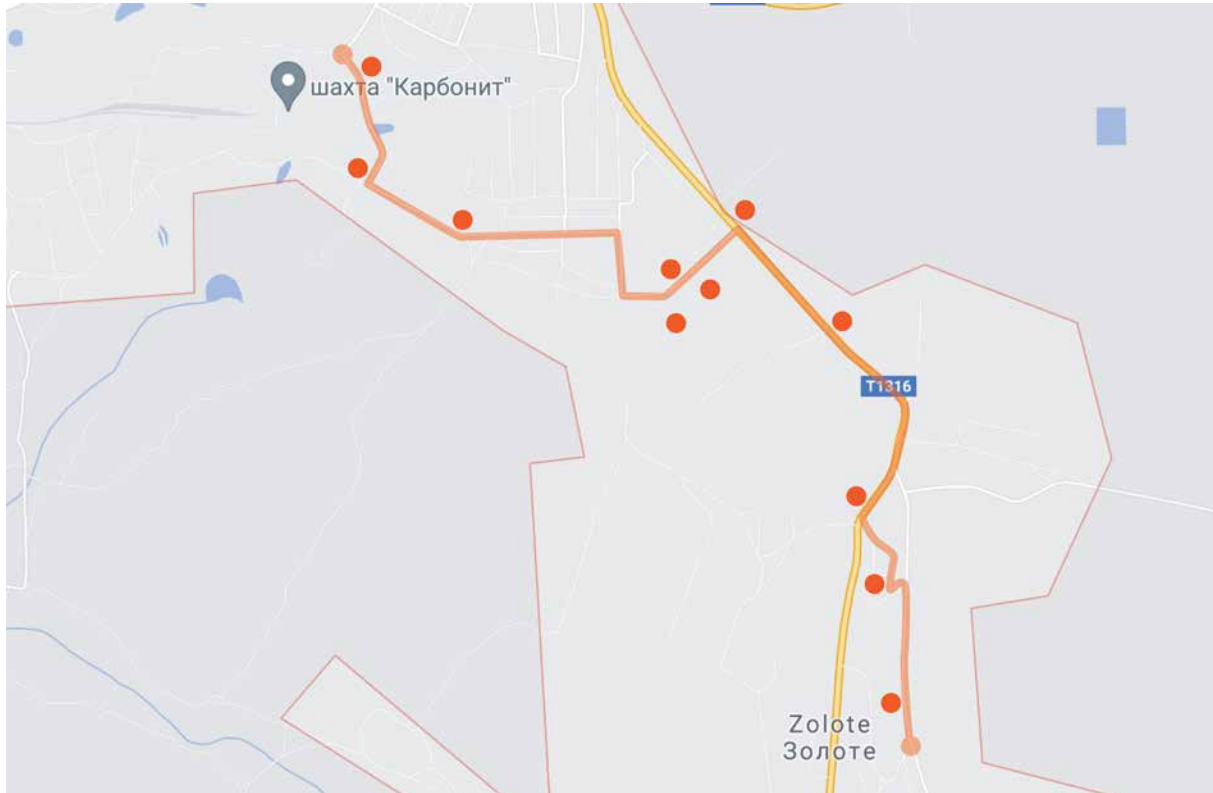
ДОДАТОК 1

КАРТА НЕБЕЗПЕЧНИХ МІСЦЬ У НОВОАЙДАРІ

ДОДАТОК 2

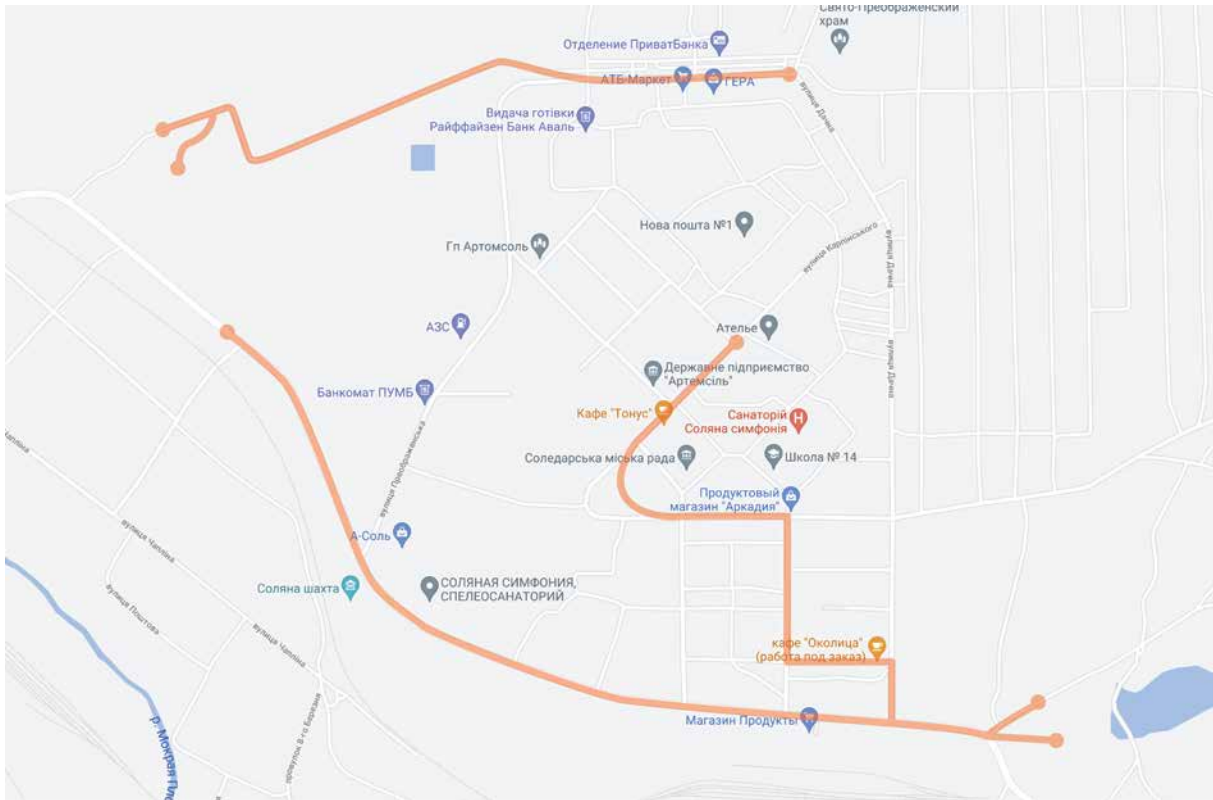
КАРТА НЕБЕЗПЕЧНИХ МІСЦЬ У ЗОЛОТОМУ

ДОДАТОК 4

КАРТА НЕБЕЗПЕЧНИХ МІСЦЬ У СОЛЕДАРІ

ООН Жінки — це структура Організації Об'єднаних Націй, яка займається питаннями гендерної рівності та уповноваження жінок. Структура ООН Жінки, була створена для прискорення прогресу щодо задоволення їхніх потреб у всьому світі.

ООН Жінки надає підтримку державам-членам Організації Об'єднаних Націй щодо встановлення глобальних стандартів для досягнення гендерної рівності, а також разом із урядами і громадянським суспільством розробляє закони, стратегії, програми і послуги, необхідні для реалізації цих стандартів. Вона виступає за рівну участь жінок у всіх сферах життя, приділяючи основну увагу п'яти пріоритетним напрямам: посиленню жіночого лідерства і розширенню їхньої участі в процесі ухвалення рішень; припиненню насильства стосовно жінок; залученню жінок до всіх етапів процесу забезпечення миру і безпеки; розширенню економічних прав жінок; наданню питанням гендерної рівності особливого значення в процесі національного планування та бюджетування. ООН Жінки також координує зусилля та сприяє діяльності системи ООН щодо просування гендерної рівності.